

© TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ©

A járványok terjedése az 1922—1924. években.¹⁾

Propagation des épidémies en 1922—1924.

A *pestis*, amely Indiában különösen az évszázad első tizedében jelentős mérvet öltött, e főfészkeben ismét terjedőben van. Holland-Indiában 1922-ben 98.000, 1924-ben 390.000 halálesetet okozott. Kisebb mértékben lépett fel Ázsia többi részeiben és Afrikában. Európában az utolsó években szórványosan fordult elő. 1924-ben Görögországból 69, Oroszországból 45 esetről tettek jelentést; előfordult még Törökországban, Franciaországban, Olaszországban és Portugáliában.

A *kolera* is Indiában pusztított a legjobban. 1922-ben az 1921. évi kolerajárvány utóhullámai Oroszországot is érintették (83.655 megbetegedési eset). Európában még Lengyelországban és Romániában lépett fel kisebb mértékben.

Elterjedtebb volt a *kiütéses tífusz*. Különösen Oroszország szenvedett sokat általa, ahol a háború s az ezt követő ínség okozataként jelentkezett: 1922-ben majdnem 1½ millió esetben konstatálták, míg a következő két évben enyhült a járvány s csak 243.000, illetve 116.000 megbetegedés fordult elő. A többi országokban elterjedése a következő volt:

Ország	1922	1923	1924
Lengyelország	42.224	11.185	7.706
Esztország, Lettország, Litvánia	5.136	1.323	951
Románia, Bulgária, Sz. H. Sz. állam, Görögország	4.622	13.544	3.976

E betegséget a többi európai országokban és Afrikában is megfigyelték.

A *visszatérő láz* eseteinek száma Európában hasonló arányú volt:

Ország	1922	1923	1924
Németország	31	4	3
Esztország, Lettorsz., Litvánia	1.130	31	15
Lengyelország	41.207	2.067	366
Cseh-Szlovákia	31	—	—
Jugoszlávia, Románia stb.	465	165	71
Egész Oroszország	1.562.814	258.271	42.886

A *himlő*, amely csak kevés országot kímélt meg, különösen Brit-Indiában — 1924: 46.000 haláleset — és Spanyolországban — 1200 haláleset — lépett fel. Megbetegedési eseteket nagyobb számban még a következő országok jelentettek:

Ország	1922	1923	1924
Egész Oroszország	62.650	44.626	24.067
Esztország, Lettország, Litvánia	555	61	87
Lengyelország	2.399	502	861
Sz. H. Sz. állam	728	1.042	330
Olaszország	534	495	190
Svájc	1.153	2.126	1.234
Franciaország	172	195	210
Anglia	973	2.485	3.765
Am. Egyesült-Államok	32.800	29.968	51.429
Japán	679	1.922	1.702

A *himlő* időnként Nyugateurópában, különösen Angliában és Svájcban elég gyakori, de kedvező lefolyású járványként tűnt fel, csak ritkán halálos kimenettel.

A csaknem kizárólag Európára szorítkozó *vérhas* 1921 óta csökkenőben van. Tértfoglalása legnagyobb volt Oroszországban és Lengyelországban, amely országokból 1924-ben 305.000, illetve 10.000 megbetegedésről érkezett jelentés.

A *tífusz* és *paratífusz* főleg Európában, az Egyesült-Államokban és Japánban fordul elő, bár a többi országokban világszerte jelentkezett. Oroszországban 100.000-en felül, Olaszországban, Lengyelországban és Németországban az utolsó három évben országonként évente 11.000—27.000 megbetegedést idézett elő.

A *malária* a tropikus országokban, de Déle Európában is otthonos, különösen a tengerek és folyók partjain. Oroszországban az utolsó három évben 2½, 5½ és 5 millió megbetegedésről tudunk. Lengyelországban a megbetegedések száma az 1921. évi 17.611-ről

¹⁾ L. Société des Nations: Rapport épidémiologique és W. und Stat. 1925. V. ö. még: Saite Tivadar dr. tanulmányával a M. St. Szemle 1925. 1—4. számában.

1924-ben 1881-re esett vissza. Magas még a megbetegedési szám Olaszországban — 1924: 251.000 — és a Sz. H. Sz. államban, ahol a három év alatt 15.000-ról 49.000-re emelkedett.

A *lepra*, amely Afrika több vidékén s Keletáziában honos, az előző évszázadokhoz képest újabban csekély mértékben jelentkezik.

A leprához hasonló elterjedésű az egyiptomi *trahoma*, amelyben egyes országok — Egyiptom és Palesztina — lakosságának állítólag 70—95%-a szenved. Oroszország, Románia és Kína lakosságát is nagyobb mértékben látogatja meg e betegség.

Az *orbánc* legmagasabb számai az alábbi országok jelentéseiben fordultak elő:

Ország	1922	1923	1924
Egész Oroszország . . .	3.904	7.801	12.925
Németország	129	106	121
Lengyelország	56	57	69
Cseh-Szlovákia	69	42	67

A melegebb vidékek betegsége a *bélféreg*, Nyugateurópában a bányá- és alagútmunkások kapják meg.

Közép- és Nyugateurópában ezidőszerint nem a fenti járványoknak, hanem a *ragadós gyermekbetegségeknek*, a *tuberkulózisnak* és a *nemi betegségeknek* van a legnagyobb fontossága. Ezek elterjedésének mértéke azonban a betegség hosszú időtartama s az adatszolgáltatás iránti ellenszenv miatt nehezebben állapítható meg.

Az *akut fertőző betegségekről* következő táblázatunk nyújt képet:

Az akut fertőző betegségek elterjedése 1924-ben.

Propagation des épidémies aiguës en 1924.

(100.000 lakosra esik megbetegedés — *Sur 100.000 habitants, il y avait*):

Ország Pays	Alomkór Malade du sommeil	Gyermekhűdés Paralysie infantile	Nyakszirtmerevedés Méningite	Vörheny Scarlatine	Torokgyík Diphtherie	Kanyaró Variole
Belgium	0.3	—	0.4	16.2	21.3	—
Bulgária, Jugoszlávia, Románia	—	—	¹⁾ 0.3	100.3	13.0	¹⁾ 144.5
Dánia	3.1	4.6	3.6	92.4	155.2	1002.2
Németország	—	0.8	1.2	54.5	61.8	—
Anglia és Wales	13.1	2.0	1.0	218.8	108.5	—
Esztország, Finnország, Lettország, Litvánia	0.7	²⁾ 1.3	³⁾ 1.0	48.4	30.5	³⁾ 77.6
Franciaország	—	0.5	1.4	16.7	29.4	32.6
Olaszország	1.6	—	1.1	42.9	32.9	182.2
Hollandia	0.5	0.5	1.4	91.5	60.8	—
Ausztria	—	—	0.6	58.5	49.1	—
Lengyelország	—	—	1.5	63.1	16.9	37.8
Európai Oroszország, Ukrajna	1.9	—	—	158.0	51.3	—
Svédország	5.0	10.8	1.9	183.1	65.3	—
Svájc	2.2	2.8	0.8	59.4	68.0	84.5
Cseh-Szlovákia	0.7	—	—	—	—	—
Magyarország	—	—	0.3	37.6	33.3	305.3
Japán	—	—	2.3	3.2	22.7	—

¹⁾ Csak Bulgária. ²⁾ Csak Finnország. ³⁾ Finnország nélkül.

A többi fertőző betegségek közül az *influenza* 1922-ben Európában, 1923-ban Európán kívül lépett fel; 1925-ben ismét felújult, bár enyhébb lefolyással. A *szamárköhögés* az utolsó években terjedni látszik.

Munkanélküliség Magyarországon az 1925. év október havában.

Chômage en Hongrie au mois d'octobre 1925.

Résumé. On voit, par les récents documents relatifs au chômage en Hongrie, que l'amélioration, commencée en été 1925, de la situation s'est poursuivie en octobre dernier, de sorte que les données concernant le chômage étaient non seulement inférieures à celles d'octobre 1924, mais elles étaient plus favorables que les données des mois d'été, lesquelles sont pourtant toujours favorables. Le nombre des chômeurs était, en octobre dernier, de 23.771, contre 26.611 en septembre, donc, entre les deux données, il y a un décroissement de 10.7%. Si l'on compare les données d'octobre 1925 à celles d'octobre 1924, on voit que la proportion du décroissement est de 26.4%.

A munkanélküliség mértékére jellemző legfrissebb adatok azt igazolják, hogy annak a válságos hullámnak, amely a magyar munkapiacot 1924 nyarától 1925 nyaráig majdnem egy egész éven át előntötte, legrosszabb részén túl vagyunk. Az 1925. évi nyári hónapok munkanélküliségi adatai ugyan már folytonos javulásról tettek tanubizonyosságot, de ezekből az adatokból még úgyszólván lehetetlen volt megállapítani azt, mekkora hányad volt a munkanélküliek számának csökkenéséből a rendes évszakos enyhülés javára írható s vajjon számbavehető hányad volt-e betudható a tartós gazdasági megerősödés első jeleinek. Ha már most tekintetbe vesszük, hogy 1924 október havában a munkanélküliek száma rohamosan emelkedett s emellett azt látjuk, hogy 1925 október havában 10.7%-kal kevesebb munkanélküliről számolnak be adataink, mint szeptember havában (holott a szeptemberi javulás az augusztusi állapothoz képest csak 5.7%-os volt), akkor az előbbi kérdésre a legutolsó adatokból határozottan kedvező választ formálhatunk. Mindenesetre kívánatos, hogy a közeli téli hónapokban a szokásos évszakos visszaesés ezúttal elmaradjon, mert a munkanélküliek jelenlegi létszáma az ötéves átlagnál még mindig valamivel magasabbnak tekinthető.

A munkásérdekképviseletek 1925. október havában összesen 23.771 munkanélkült tartottak számon, 26.4%-kal kevesebbet, mint 1924. október havában. Nem szerint a férfiak

száma 21.306-ra (89.6%), a nők száma 2465-re (10.4%-ra) rúgott. Az ország összes munka nélkül maradt munkásai közül 15.495 (65.2%) élt Budapesten. Az alkalmazás nélkül maradt székesfővárosi munkástörzs az előző hónappal szemben 11.5%-kal fogyott, a javulás tehát Budapesten az első őszi hónapban valamivel nagyobb méretű volt, mint ugyanakkor a vidéken.

A szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek sorában még mindig a legtöbb a vasmunkás, kiknek száma 1925 októberben 6.760 volt. Szerencsére a helyzet javulása a vasiparban is mutatkozik s így az alkalmazás nélkül maradtak létszáma szeptemberről októberre 7.5%-kal apadt. Az építőiparban az őszi építkezések és javítási munkálatok miatt a munkapiac megélénkülése jóval kedvezőbb arányú, amennyiben ennél az iparcsoportnál októberben 4.949-en voltak munka nélkül, tehát 18.3%-kal kevesebben, mint szeptemberben. Megemlítendő még a munkanélküli pénzügyi tisztviselők száma (2.617) s a famunkásoké (2.438).

A keresztényszocialista szakszervezetek körébe tartozó munkásoknál a munkanélküliek foglalkozásszerinti megoszlását illetően azt a feltűnő jelenséget tapasztaljuk, hogy az éttermi alkalmazottak helyzetében az általános irányzattal ellentétben rosszabbodás állott be. Az 1925. évi október havában ugyanis 368 éttermi alkalmazott nem kapott munkát, vagyis 20.7%-kal több, mint az előző hónapban. Az utolsó hónap folyamán kisebb mértékben emelkedett még a munkanélküliek száma a vas- és fémmunkásoknál (októberben 210 munkanélküli) és a magántisztviselőknél (193). Viszont az elhelyezkedni nem tudó egészségügyi alkalmazottak száma a tárgyalt időközben 139-ről 100-ra csökkent.

Az állami munkaközvetítőhivatal jelentése nem látszik megerősíteni azokat a kedvező jelenségeket, amelyeket a munkapiacra vonatkozólag a munkanélküliek számának hullámzásából fentebb megállapítottunk. Ebből arra lehet következtetni, hogy az október hó folyamán munkát talált munkások és alkalmazottak nagy része a munkaadó- és munkásérdekképviseletek útján jutott munkahelyhez.

I. A magyarországi szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma foglalkozás szerint 1924 és 1925 okt. havában.

Nombre et répartition par profession des chômeurs relevés, pour octobre 1924 et 1925, par les syndicats professionnels socialistes-démocrates de Hongrie.

Foglalkozás <i>Profession</i>	1924	1 9 2 5		
	október octobre	o k t ó b e r o c t o b r e		
	Összesen <i>Au total</i>	Férfi <i>Hommes</i>	Nő <i>Femmes</i>	Összesen <i>Ensemble</i>
Aranyműves <i>Orfèvres</i>	100	65	21	86
Borbély <i>Coiffeurs</i>	8	30	1	31
Bőrmunkás <i>Ouvriers en cuir</i>	1	8	18	26
Bőröndös <i>Faisseurs de malles</i>	35	83	4	87
Cipész <i>Cordonniers</i>	921	974	150	1124
Élelmezési munkás <i>Ouvr. d'alimentation</i>	525	519	18	537
Építő <i>Ouvr. de bâtiment</i>	9440	4763	186	4949
Famunkás <i>Ouvriers en bois</i>	844	2382	56	2438
Fényképész <i>Photographes</i>	19	7	2	9
Grafikus <i>Ouvriers graphiques</i>	64	25	8	33
Húsipari munkás <i>Ouvr. d'ind. de la viande</i>	1060	570	—	570
Kalapos <i>Chapeliers</i>	74	82	31	113
Kereskedelmi alk. <i>Empl. de commerce</i>	150	260	29	289
Könyvkötő <i>Relieurs</i>	352	51	59	110
Magántisztviselő <i>Employés privés</i>	728	653	409	1062
Mintakészítő <i>Faisseurs de modèles</i>	118	103	—	108
Nyomdász <i>Typographes</i>	700	206	90	296
Pénzügyintézeteki tisztv. <i>Empl. d'établ. de crédit</i>	3642	1643	974	2617
Pénzügyint. segéd. <i>E. aux il. d'ét. de c.</i>	376	132	—	132
Segédmunkás <i>Ouvriers auxiliaires</i>	168	36	—	36
Szabó <i>Tailleurs</i>	199	150	75	225
Szállítási munkás <i>Ouvriers de transport</i>	64	65	—	65
Szállodai, éttermim. <i>Ouvr. d'hôt. et de rest.</i>	942	521	76	597
Szobrász <i>Sculpteurs</i>	103	80	—	80
Textilmunkás <i>Ouvr. d'industr. textile</i>	—	11	16	27
Üveges <i>Verriers</i>	13	40	—	40
Vasmunkás <i>Ouvriers en fer</i>	9315	6733	22	6760
Vegyész <i>Chimistes</i>	142	83	17	100
Zenész <i>Musiciens</i>	17	29	3	32
Összesen — Total:	30120	20314	2265	22579
Ebből Budapest Dont à Budapest:	16715	—	—	14303

II. A keresztényszocialista szakszervezetek országos szövetsége által kimutatott munkanélküliek száma foglalkozás szerint Budapesten 1924 és 1925 október havában.

Nombre et répartition par profession des chômeurs de Budapest relevés, pour octobre 1924 et 1925, par l'Association nationale des syndicats socialistes-chrétiens.

Foglalkozás <i>Profession</i>	1924	1 9 2 5		
	október—octobre	o k t ó b e r o c t o b r e		
	Összesen <i>Au total</i>	Férfi <i>Hommes</i>	Nő <i>Femmes</i>	Összesen <i>Ensemble</i>
Cipészek és bőrmunkások — <i>Cordonniers et ouvriers en cuir</i>	25	20	4	24
Egészségügyi alkalmazottak — <i>Employés d'hygiène</i>	90	30	70	100
Élelmezési munkások — <i>Ouvriers d'alimentation</i>	4	22	—	22
Építőmunkások — <i>Ouvriers de bâtiment</i>	35	47	—	47
Éttermi alkalmazottak — <i>Employés de restaurants</i>	1250	347	21	368
Famunkások — <i>Ouvr. en bois</i>	18	31	4	35
Festőmunkások — <i>Peintres en bâtiment</i>	18	14	—	14
Húsipari munkások — <i>Ouvriers d'industrie de la viande</i>	41	33	—	33
Kereskedelmi alkalmazottak — <i>Employés de commerce</i>	77	68	12	80
Kéményseprőmunkások — <i>Ouvriers ramoneurs</i>	3	—	—	—
Könyvkötőmunkások — <i>Ouvriers relieurs</i>	35	13	2	15
Magántisztv. — <i>Employés priv.</i>	77	119	74	193
Molnárak és malommunkások — <i>Meuniers et ouv. de moulin</i>	6	3	—	3
Segédmunkások — <i>Ouvriers auxiliaires</i>	30	20	2	22
Szabómunk. — <i>Ouvr. tailleurs</i>	14	12	11	23
Textilmunkások — <i>Ouvriers d'industr. textile</i>	—	3	—	3
Vas- és fémmunkások — <i>Ouvr. en fer et en métaux</i>	456	210	—	210
Összesen — Total	2179	992	200	1192

A hatósági munkaközvetítők 1925 október havában 8.089 munkahelyet és 14.004 munkakeresőt tartottak nyilván. Száz munkahelyre szeptember havában 161, október havában 173 munkakereső jutott. Ez az arányszám azonban területi szempontból jelentékeny eltéréseket takar. Legkedvezőtlenebb volt az arány vidéken Szegeden (176) és Győrött (175), legjobb Miskolcon (90) és Debrecenben (127). Általában a vidéken száz munkahelyre 142, Budapesten 196 munkakereső jelentkezett. Munkaközvetítés október havában 4559 történt.

Kovács Norbert dr.

Munkanélküliség a külföldön.¹⁾

Chômage à l'Étranger.

A munkanélküliségre vonatkozó újabb adatok általában a nemzetközi munkapiac helyzetének megromlásáról számolnak be. Az év eleje óta mutatózó lassú, de fokozatos javulást, amely évről-évre főleg a tavaszi és nyári hónapokban észlelhető, a legújabb adatok szerint több államban határozott rosszabbodás váltotta fel. Legkedvezőtlenebb a helyzet *Nagybritanniában*, ahol a munkanélküliek amúgy is igen nagy száma az év eleje óta sem csökkent, sőt az év folyamán mutatózó kisebb-nagyobb ingadozásoktól eltekintve, inkább emelkedő irányzatot mutatott és augusztus hónapban még a június havi igen magas számot is felülmulta. Az 1924. évi adatokkal szemben Nagybritannia ez évi munkanélkülisége lényegesen rosszabbodott, ellentétben *Németországgal*, ahol augusztusban ugyan

növekedett a munkanélküliek száma, anélkül azonban, hogy a nem nagymérvű emelkedés az év eleje óta mutatózó rendkívül erőteljes javulást megzavarta volna.

Kedvezőtlenül alakult a munkapiac helyzete *Lengyelországban*, amelynek adatai kisebb hullámzásoktól eltekintve, az egész évben változatlanul kedvezőtlenek; Lengyelországban a munkanélküliség a gazdasági életnek ezidőszert is súlyos problémája.

A többi állam közül nagyobb mérvű munkanélküliség van még *Ausztriában* és *Olaszországban*. Előbbi államban a munkanélküliek száma változatlan maradt a nyári hónapok alatt, míg utóbbi állam adatai állandóan csökkenő tendenciát mutattak már az év eleje óta és augusztusban is kedvezően alakultak.

Állam Etat	A munkanélküliek száma*) — Nombre de chômeurs									
	1924 — en 1924				1925 — en 1925					
	március mars	június juin	szept. sept.	december décembre	március mars	április avril	május mai	június juin	július juillet	auguszt. août
Németország — <i>Allemagne</i>	674.606	340.774	362.997	282.645	211.259	157.184	129.933	130.116	131.966	154.032
Ausztria — <i>Autriche</i>	106.908	63.556	77.550	154.491	175.580	148.477	130.778	118.315	117.187	116.439
Belgium — <i>Belgique</i>	4.060	6.659	4.597	9.344	9.414	9.817	7.289	6.483	—	—
Kanada — <i>Canada</i>	10.051	9.250	9.156	18.373	13.631	—	—	—	—	—
Dánia — <i>Danemark</i>	43.184	13.116	15.121	45.206	39.475	34.778	29.295	24.146	22.528	26.347
Finnország — <i>Finlande</i>	1.620	672	1.186	2.234	3.502	1.882	1.398	1.155	984	1.563
Franciaország — <i>France</i>	1.022	547	447	509	1.016	931	675	626	637	618
Nagybritannia — <i>Grande Bretagne</i>	1.137.683	1.084.517	1.240.045	1.260.465	1.307.937	1.292.131	1.294.965	1.406.155	1.326.910	1.440.628
Olaszország — <i>Italie</i>	218.740	130.793	115.590	150.449	142.552	126.521	101.405	85.532	79.526	67.825
Norvégia — <i>Norvège</i>	4.101	1.714	1.830	4.386	4.018	—	3.466	3.256	—	—
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	29.320	15.843	22.716	34.910	25.728	21.771	19.546	19.140	22.939	—
Lengyelország — <i>Pologne</i>	109.531	137.830	156.110	161.940	185.400	178.480	173.140	171.340	174.729	191.810
Svédország — <i>Suède</i>	28.133	14.033	13.911	32.650	25.824	22.437	16.920	17.709	16.252	—
Svájc — <i>Suisse</i>	31.380	10.938	8.718	11.419	10.185	8.591	7.189	8.084	9.754	9.895
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	180.002	87.027	73.006	81.040	71.884	—	—	—	—	—

¹⁾ L. Bulletin Mensuel de Statistique 1925. 9. sz.
Voir " " " " 1925. N° 9.

*) Az adatok csak a teljes munkanélküliekre vonatkoznak.
Ces données ne se rapportent qu'aux ouvriers manquant tout à fait de travail.

Magyarország földbirtokviszonyai és a földbirtokreform.¹⁾

Les conditions de propriétés foncières et l'amendement à la loi agraire en Hongrie.¹⁾

Résumé. En 1913, les conditions de propriétés foncières du territoire ancien de la Hongrie étaient beaucoup plus favorables que, dans la même année, celles des propriétés foncières du territoire actuel du pays. Le traité de Trianon nous a donc causé du dommage même au point de vue du changement des conditions de propriétés foncières. Dans le territoire actuel de la Hongrie, la superficie des moyennes et des grandes propriétés a diminué deux fois plus que dans les années précédant immédiatement la guerre; et depuis le commencement de la réforme agraire, elle a décliné cinq fois plus que dans les années mentionnées.

Tandis que pendant les 12 dernières années, la superficie des petites propriétés foncières s'est accrue de 14%, celle des moyennes et des grandes propriétés a diminué de 1 million d'arpents cadastraux, soit de 11%, de sorte que plus de la moitié de la superficie du pays (16.15 millions d'arpents cadastraux) appartient à des petits propriétaires.

Après avoir fait connaître la situation, au commencement de 1925, des propriétés foncières suivant les superficies et les catégories d'exploitation rurale, ainsi que l'état des propriétés à mutation limitée et les conditions d'affermage, le conférencier a exposé que, par suite des changements mentionnés, survenus pendant les 12 années en question, particulièrement du fait de l'amendement à la loi agraire, les conditions de propriétés foncières se sont, au point de vue social, essentiellement améliorées. Mais cette amélioration entraîna de grands sacrifices, car, en raison de l'exploitation extrêmement primitive des nouveaux petits propriétaires fonciers, la production décliné, de sorte que la diminution de la valeur de la production des terres labourées peut déjà être évaluée à environ 600 milliards de couronnes par an.

Afin que les effets de l'amendement à la loi agraire puissent être examinés en leur ensemble, M. de Konkoly-Thege a développé, quelle sera, selon toute probabilité, la situation des propriétés foncières après l'application de l'amendement à la loi agraire. Au point

de vue social, les conséquences de celui-ci seront tout à fait satisfaisantes. La superficie des petites propriétés foncières montera à environ 9 millions d'arpents cadastraux et dépassera de 1.74 millions d'arpents c. la superficie des petites propriétés en 1913. Tandis que la superficie totale des grandes propriétés et des propriétés à mutation limitée pèsera beaucoup moins sur les autres propriétés, l'étendue relative des terres labourées appartenant à celles-ci ne dépassera point celle des terres de labour de la Hongrie ancienne. Le nombre des nouveaux petits propriétaires augmentera en de telles proportions que presque les trois quarts des gens s'occupant d'agriculture et ne possédant pas de terre auront de la propriété. Par contre, au point de vue économique, le résultat définitif de l'amendement à la loi agraire sera encore plus défavorable qu'il ne le paraît maintenant. Par suite du nouvel accroissement considérable de la superficie des petites propriétés, la production agricole du pays sera de près de 4% inférieure à la production moyenne d'avant-guerre; déjà, la diminution de la valeur de la production agricole dépasse annuellement 1100 milliards de couronnes.

En terminant, le conférencier a fait ressortir qu'on devrait aplanir, avant tout, les contrastes qui se manifestent entre les conséquences sociales et économiques de la réforme de la propriété foncière. Dans ce but, il faudrait terminer, le plus tôt possible, l'application de cette réforme. Même on ne devrait pas permettre la formation de nouvelles propriétés foncières jusqu'à ce que la classe de nouveaux propriétaires n'acquière et l'instruction économique et les biens matériels nécessaires à l'agriculture. C'est l'Etat qui devrait contribuer principalement à aider cette nouvelle classe de propriétaires fonciers, et cela non seulement pour empêcher la diminution de la production, mais aussi pour augmenter le revenu national. Le pays en a absolument besoin, car les résultats sociaux de la réforme agraire ne seraient complets que dans le cas où il fortifieraient, au point de vue moral et économique, les nouveaux propriétaires.

¹⁾ Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület közgazdasági szakosztályának és a Magyar Gazdaszövetségnek 1925. évi november hó 6-án megtartott együttes gyűlésén felolvasott előadás. — Conférence faite, le 6 novembre 1925, à la séance d'ensemble de la section économique de l'Association Générale Hongroise d'Agriculture et de la Fédération Hongroise de Cultivateurs.

Előadásom tárgya: a rendelkezésre álló legújabb s nyilvánosságra ez alkalommal első ízben kerülő adatok alapján a magyar földbirtokviszonyok ismertetése. E birtokviszonyok ismertetésével két célt szeretnék szolgálni. Egyrészt azt, hogy a földbirtokviszonyok legújabb és a multa vonatkozó adatainak összehasonlítása útján rámutassak azokra a nagyszabású változásokra, amelyeket a világháború és az azt követő trianoni békeszerződés, majd az 1920. évi XXXVI. t.-c. alapján 1921. évben megkezdett földbirtokreform idézett elő. Másrészt pedig azt a célt szeretném elérni: hogy ezeknek az összehasonlításoknak leszűrt eredményei és a földbirtokrendező bíróság eddig kiadott hivatalos jelentései figyelembevételével megejtett számítások alapján, az illetékes körök figyelmét már most rátereljem a földbirtokreform bekövetkezendő végleges eredményeire és azokra a birtokviszonyokra, amelyek a földbirtokreform befejeztével előreláthatólag fennállani fognak.

Az így csoportosított adatoknak ismertetését az érdeklődők általános tájékoztatásán kívül különösen két okból tartom már most időszerűnek. Elsősorban azért: mert helyesnek vélem, hogy azokat a birtokviszonyokra vonatkozó adatokat, amelyeket a m. kir. központi statisztikai hivatal a kiadásában megjelenő „Magyarország földbirtokosai és földbérlői” című gazdacímtárban e hónap folyamán közzé tesz, a magyar gazdaközönsséggel, mint elsősorban érdekelt féllel, még a címtár nyilvánosságra bocsátása előtt megismertessem. Másodsorban pedig abban látom ismertetésem időszerűségét, hogy mielőtt a földbirtokreformra vonatkozó törvény rendelkezései szerint ez év végével a földigénylések befejeződnenek, s ezzel a földbirtokreform munkálatainak öt évig tartott első fejezete véget érne, máris rámutathassak a földreform végleges eredményeire.

Mielőtt azonban előadásom tárgyára rátérnék, szükségesnek tartom, hogy azokat a kútforrásokat, amelyekből a magyar birtokviszonyokra vonatkozó adatokat merítettem, legalább is vázlatosan ismertessem. Ismertessem pedig főleg annak igazolásául, hogy az általam felhasznált adatok helyességéhez kétség alig fér.

A magyar birtokviszonyokról az 1913. év óta a m. kir. központi statisztikai hivatal birtokforgalmi statisztikai adatgyűjtésének eredményei tájékoztatnak. A legújabb — 1925. év eleji — birtokviszonyokról pedig a statisztikai hivatal kiadásában e hó folyamán megjelenő, már említett gazdacímtár számol

be. A birtokforgalmi adatok eredményei, valamint a gazdacímtár is a 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok, vagyis a közép- és nagybirtokok birtokviszonyait tüntetik fel. A kisbirtokok birtokviszonyairól — sajnos — megfelelő részletes adatok már nem állnak rendelkezésre, mert a legutolsó efféle adatok a kisbirtokoknak még 1895. évi viszonyairól számolnak be. A kisbirtokosok száma azonban a kisgazdaságok rendelkezésre álló számából, a kisbirtokok területe pedig, ha a közép- és nagybirtokok területi adatai az ország megfelelő területi adataiból levonatnak, könnyen megállapítható.

Az 1913. évben megindított birtokforgalmi adatgyűjtés a közép- és nagybirtokok birtokállományában 1905. év óta bekövetkezett változásokat tartja nyilván. Az adatgyűjtés 1913-tól 1918-ig évenként, 1918-tól pedig három évenként ismételtetett meg. Az adatok közül az 1913., 1916. és 1921. évi adatok fel is dolgoztattak, a feldolgozások eredményei azonban a közbejött áldatlan viszonyok miatt nem tétettek közzé. 1924. év tavaszán a statisztikai hivatal az esedékes birtokforgalmi összeírás helyett — tekintettel arra, hogy e birtokforgalmi adatgyűjtésnek jósága a háború, de különösen az azt követő válságos évek folyamán megromlott — az adatgyűjtés hiányainak pótlása céljából a 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokokat újból összeíratta. S a hivatal már ekkor elhatározta, hogy — amennyiben az összeírás eredménye teljesen megfelelőnek bizonyulna — az összegyűjtött adatokat gazdacímtárba foglalva is közzéteszi.

A közép- és nagybirtokoknak ez az összeírása — amely az 1913. évi birtokforgalmi statisztikai összeírás, az 1911. évben jelent Rubinek-féle gazdacímtár és az újabban évenként megismétlődő vetésterületi összeírás gazdaságonként részletezett adataival ellenőriztetett — teljes eredménnyel járt és az összegyűjtött adatok alapján nemcsak az úgynevezett háborús összeírások végeredményei voltak helyesbíthetők, hanem azok gazdacímtárban való közlésre is megfelelőeknek bizonyultak.

Az összegyűjtött adatokat a gazdacímtárban való közlés, illetőleg a végleges feldolgozás előtt, megbízhatóságuk érdekében, továbbá, hogy azok ugyanarra az esztendőre vonatkozzanak, amelyben a címtár megjelenik, megfelelő központi felülvizsgálat után az 1925. év elején a közigazgatási hatóságok is újból felülvizsgálták és az 1925. év eleji állapot szerint kiigazították. Sőt, az adatok teljes

megbízhatósága érdekében, a statisztikai hivatal még tovább ment, felkérte az ország földbirtokosait és földbérlőit is, hogy birtokuknak, illetőleg bérletüknek adatait, amelyek a közigazgatási hatóságok adatai nyomán velük másolatban közöltettek, felülvizsgálják és az esetleges eltéréseket kijavítsák. A magyar földbirtokos osztályhoz intézett ez a kérelem nagyrésztben visszhangra is talált. A nagybirtokosok és nagybérlők, mondhatni kivétel nélkül válaszoltak, a nagyobb közép-birtokosok és bérlők javarésze a kérelemnek ugyancsak eleget tett, s leginkább csak a kisebb közép-birtokosokhoz és bérlőkhöz intézett kérelem maradt válasz nélkül. Tekintettel azonban arra, hogy birtokviszonyaik bonyolultsága miatt főként a nagy és nagybirtokosokra, valamint bérletekre vonatkozó adatoknak megerősítése mutatkozott szükségesnek, továbbá, hogy a közigazgatási hatóságoknak a kisebb közép-birtokosokra és bérletekre vonatkozó adatai, a birtokviszonyok egyszerűsége folytán egymagukban is kielégítőnek tekinthetők, dacára a válaszok részleges elmaradásának, a feldolgozás eredményei a valóságot mégis a lehetőségig teljes mértékben megközelítik.

Ezek szerint tehát: azok az adatok, amelyekre a birtokviszonyokra vonatkozólag ismertetésemben támaszkodom, a statisztikai hivatalnak legmesszebbmenő gondossága és körültekintése révén az 1913., 1916. és 1921. évi állapotot nagyrészt végeredményekben, az 1925. év eleji állapotot pedig részletesen, a lehetőségig híven tükrözik vissza. A legújabb adatok pedig ezenfelül még egészen új keletűek és a birtokviszonyoknak folyó év eleji állapotát mutatják be.

Ezeken a helyesbített birtokforgalmi statisztikai adatokon és az új, e hónap folyamán megjelenő gazdacímtár adatain kívül, igénybevettem — különösen a kisgazdaságok számára megállapítása alkalmával — az 1895. évi mezőgazdasági üzemstatisztikának, az 1920. évi népszámlálásnak, valamint az 1922., 1923. és 1924. évi vetésterületi összeírásoknak a gazdaságok számára vonatkozó és a gyakorlat által helyesnek minősített adatait is. A földbirtokreform eredményeinek feltárása során pedig felhasználtam a földbirtokrendező bíróság időszaki jelentéseiben foglalt és e bíróság szívességéből felvilágosítások alakjában, rendelkezésemre bocsátott adatokat is, amelyek hitelességéhez — tekintettel arra, hogy azok konkrét tények feljegyzésein alapulnak — kétség nem fér.

Az ismertetésben felhasznált adatok kútforrásainak rövid ismertetése és az abban

felhasznált adatok helyességére való utalás után, tekintsük, hogy Magyarország birtokviszonyai a világháborút megelőző utolsó békés esztendő óta — vagyis az 1913. évtől — a rendelkezésre álló adatok alapján miként változtak meg.

A magyar birtokviszonyok az 1913. év óta mondhatni kizárólag három tényező hatása alatt módosultak. Módosultak a trianoni békeszerződés folytán, amikor az ország kétharmadrészét elvesztette; megváltoztak azután a trianoni határokon belül: először a háborús gazdasági viszonyok, majd pedig az 1920. évi XXXVI. t.-c. rendelkezései alapján folyó földbirtokreform következtében.

A trianoni békekötés előtt: 1913-ban Magyarország területe 49·05 millió kat. hold volt, ebből a kisbirtok 22·47, a közép- és nagybirtok 26·58 millió kat. hold területet foglalt el, vagyis az ország területének 45·8%-a kisbirtokra és 54·2%-a a közép- és nagybirtokra esett. (L.: I. táblázat.)

Trianonban az ország kétharmada elveszvé, az ország területe 16·15 millió kat. holdra szállott alá. Magyarországnak ezen a mai területén 1913-ban a kisbirtok birtokállománya már csak 7·14, a közép- és nagybirtoké pedig csupán 9·01 millió kat. holdat tett. Illetőleg ez időpontban a kisbirtok birtokállománya az ország területének 44·2%-a, a közép- és nagybirtoké pedig 55·8%-a volt.

Az ország területének megkisebbitése következtében tehát a 100 kat. holdnál kisebb és a 100 kat. holdnál nagyobb földbirtokok birtokállományában némi változás állapítható meg, amennyiben a kisbirtok területe a közép- és nagybirtok területének javára viszonylagosan mintegy 3·5%-kal kisebb lett.

A trianoni határokon belül, az 1913. év óta eltelt 12 esztendő folyamán, a 100 kat. holdnál kisebb és a 100 kat. holdnál nagyobb birtokok birtokállományai között már nagy eltolódások állapíthatók meg. Ezek az eltolódások időszakonként különböző mértékben jelentkeznek. Az eltolódásoknak mértéke meghatározható, ha az 1913. év óta kialakult birtokállomány évenkénti átlagos változásának nagyságát, a világháború előtti utolsó békés esztendők folyamán megállapított birtokállomány normálisnak tekinthető átlagos évi változásának nagyságával hasonlítjuk össze. A világháborút megelőző békés években, a rendelkezésre álló 1905. és 1913. évi birtokforgalmi statisztikai adatok szerint, a 100 kat. holdas és ennél nagyobb birtokok állománya évenként átlagosan 84 ezer kat. holddal csökkent; vagyis Magyarország mai

I. A kisbirtokok (100 kat. holdnál kisebb birtok), valamint a közép- és nagybirtokok (100 kat. holdas és ennél nagyobb birtok) területe.

Superficie des petites propriétés (au-dessous de 100 arpents cadastraux) et des moyennes et des grandes propriétés (de 100 arpents cadastraux et au-dessus).

É v A n n é e	Az ország területe <i>Superficie du pays</i>	A kisbirtokok (100 k. holdnál kisebb birtok) <i>Superficie des petites proprié- tés (au-dessous de 100 arpents cadastraux)</i>	A közép- és- nagybirtokok (100 k. holdas és ennél nagyobb birtok) — <i>Superficie des moyennes et des grandes propriétés (de 100 arpents cad. et au-dessus)</i>	A kisbirtokok (100 k. holdnál kisebb birtok) <i>Superficie des petites proprié- tés (au-dessous de 100 arpents cadastraux)</i>	A közép- és nagybirtokok (100 k. holdas és ennél nagyobb birtok) — <i>Superficie des moyennes et des grandes propriétés (de 100 arpents cad. et au-dessus)</i>
		t e r ü l e t e		területe az ország területének %ában — en % de la superficie du pays	
mill. kat. hold — en millions d'arpents cadastraux					
<i>Magyarország régi területén — Dans le territoire ancien de la Hongrie.</i>					
1905	49·05	21·80	27·25	44·4	55·6
1913	49·05	22·47	26·58	45·8	54·2
<i>Magyarország mai területén — Dans le territoire actuel de la Hongrie.</i>					
1913	16·15	7·14	9·01	44·2	55·8
1916	16·15	7·35	8·80	45·5	54·5
1921	16·15	7·51	8·64	46·5	53·5
1925	16·15	8·11	8·04	50·2	49·8

területén fekvő birtokok állományára vonatkozólag: az átlagos csökkenés — az ország területének megkisebbedése arányában — mintegy évi 28 ezer kat. holdra becsülhető. Ezzel a normálisnak nevezhető csökkenéssel szemben az 1913. és 1916. évek között, amikor is a közép- és nagybirtok területe 210 ezer kat. holddal lett kisebb, az évi átlagos csökkenés már 70 ezer kat. holdra, vagyis a normális csökkenésnek 2·5-szeresére emelkedett. Ezt követőleg az 1916-tól 1921-ig terjedő évek folyamán a 100 kat. holdnál nagyobb birtokok állománya már csak 160 ezer kat. holddal kisebbedett, vagyis az átlagos évi 32 ezer kat. holdnyi csökkenés már ismét a normálisnak tekinthető csökkenés mértékét közelítette meg. E két időszakra vonatkozó adatok alapján az is mondható, hogy a közép- és nagybirtok állománya a háború folyamán, a háborús gazdasági viszonyok hatása alatt, évenként átlagosan legalább 60 ezer kat. holddal, a normális csökkenésnek kétszeresével kisebbedett és a háború befejeztével a földbirtokreform megkezdéséig e földbirtokok állományának csökkenése ismét a normális keretek között mozgott. Végül a földbirtok-

reform kezdetétől ismét a közép- és nagybirtok állományának nagyarányú csökkenéséről számolhatunk be, amennyiben az 1921. esztendő követő évek folyamán az 1925. év elejéig e birtokok állományának csökkenése a földbirtokreform következtében 600 ezer kat. holdra növekedett, vagyis ez időszak alatt az évenkénti átlagos csökkenés, a normális csökkenésnek több mint ötszörösére emelkedve, már évi 150 ezer kat. holdat tett. (L.: II. táblázat.)

A közép- és nagybirtok területének ez a mindenkor nagy, de időszakonként különböző arányú kisebbedése folytán az utolsó 12 év összesített eredményeként 970 ezer kat. hold csökkenés mutatkozik, úgyhogy az 1925. év elején számbavett közép- és nagybirtok területe már csak 8·04 millió kat. holdat tett. Vagyis a közép- és nagybirtok területe, a világháborút megelőző utolsó békés esztendő óta lefolyt 12 év alatt máris 10·8%-kal kisebbedett, ami egyúttal annyit is jelent, hogy a kisbirtokosok birtokállománya ugyanez időszak alatt 13·6%-kal gyarapodott. ■

A 100 kat. holdnál nagyobb földbirtokok állományának ez a csökkenése törvényhatóságok szerint különböző nagyságú. (L.: III. táblázat.)

II. A kisbirtokok (100 kat. holdnál kisebb birtok), valamint a közép- és nagybirtokok (100 kat. holdas és ennél nagyobb birtok) területi módosulásának nagysága.

Modifications de la superficie des petites propriétés (au-dessous de 100 arpents cadastraux) et des moyennes et des grandes propriétés (de 100 arpents cadastraux et au-dessus).

I d ő s z a k É p o q u e	A két birtokcsoport területe között mutatkozó eltérés nagysága — <i>Grandeur de l'écart se présentant entre la superficie des deux catégories de propriétés</i>		I d ő s z a k É p o q u e	Accroissement Diminution de la superficie	
	általában <i>en général</i>	évenként átlagosan — <i>en moyenne annuelle</i>		A kisbirtokok (100 k. holdnál kisebb birtok) <i>des petites propriétés (au-dessous de 100 arpents cad.)</i>	A közép- és nagybirtokok (100 k. holdas és ennél nagyobb birtok) — <i>des moyennes et des grandes propriétés (de 100 arp. cad. et au-dessus)</i>
1000 kat. hold — <i>en milliers d'arpents cadastraux</i>			növekedése <i>0/0-ban</i>	csökkenése <i>en 0/0</i>	
Magyarország régi területén — <i>Dans le territoire ancien de la Hongrie.</i>			Magyarország régi területén — <i>Dans le territoire ancien de la Hongrie.</i>		
1905—1913	670	84	1905—1913	3·1	2·5
Magyarország mai területén — <i>Dans le territoire actuel de la Hongrie.</i>			Magyarország mai területén — <i>Dans le territoire actuel de la Hongrie.</i>		
1913—1916	210	70	1913—1916	2·9	2·3
1916—1921	160	32	1913—1921	5·2	4·5
1921—1925	600	150	1913—1925	13·6	10·8

A megfelelő adatok összehasonlításából azonban mindenesetre máris megállapítható, hogy a csökkenésnek nagysága nagy egészében a törvényhatóságok területén lakó részes földművesek, gazdasági cselédek és mezőgazdasági munkások, vagyis a birtok nélküli földműveléssel foglalkozó népesség számával függ össze. E birtokok területüknek legnagyobb hányadát ugyanis az alföldi vármegyékben vesztették el ott, ahol a népesség ez osztályához legtöbbször tartoznak s ahol 1000 kat. holdra átlagosan 50 ily nincstelen földműves esik. Sőt itt is elsősorban azokban a törvényhatóságokban feltűnő a közép- és nagybirtok területének kisebbedése, ahol a nincstelenek száma leginkább kiemelkedik. Így Békés, Csanád, Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok vármegyékben és Hódmezővásárhely tj. városban. A csökkenés legkisebb arányszámait viszont elsősorban a dunántúli dombosvidéken találhatók, főleg Komárom és Esztergom, Somogy, Veszprém és Zala vármegyékben, azaz mindenütt ott, ahol a nincstelen földműves népesség száma a legkisebb. Természetesen a végleges következtetés a közép- és nagybirtok törvényhatóságok vett területi csökkenéséből ma még nem vonható, mert a felhasznált adatokban a földbirtokreform eredményének még fele sem jelentkezik. A rendelkezésre álló adatok azonban mégis mindenesetre arról tanuskod-

nak, hogy a 100 kat. holdnál nagyobb birtokok területének csökkenése már eddig is ott a legnagyobb, ahol a földműveléssel foglalkozó nincstelenek nagy számára való tekintettel a földbirtokreformra elsősorban szükség volt.

Ha az országnak ekként vázolt és máris lényegesen módosultnak mutatkozó birtokviszonyai, a birtokállományon túlmenőleg részleteiben vétetnek vizsgálat alá, a következő jellegzetes adatokra kell rámutatnom.

A földbirtokosok számát illetően az 1925. év elején 1130 olyan nagybirtokos vétetett számba, akinek az ország területén legalább 1000 kat. hold kiterjedésű a tulajdon földbirtoka és 9630 olyan közép- és nagybirtokos iratott össze, akinek az országban 100 kat. holdnál több, de 1000 kat. holdnál kevesebb birtoka van. A kisbirtokosok számáról konkrét adat már nem áll rendelkezésre, számuk azonban hozzávetőlegesen a valóságot eléggé megközelítő módon megállapítható. Ezek számának megállapítása a következő módon történhetik: az évenként megismétlődő mezőgazdasági termelési statisztikai összeírás adatai szerint 1924. június havában — az előző évekhez képest már jóval több — 977 ezer gazdaság, illetőleg gazdaságrész iratott össze, úgy ahogy azt a bevetett terület és a termés nagyságának községenként való megállapítása érdeké-

III. A közép- és nagybirtok területe és ennek csökkenése 1913. évtől 1925. évig, valamint a földmíveléssel foglalkozó, kereső férfinépesség száma és sűrűsége az 1920. évi népszámlálás adatai alapján, törvényhatóságokint.

Superficie des moyennes et des grandes propriétés f. Diminution de la superficie des grandes propriétés de 1913 à 1925. Nombre et densité de la population masculine active s'occupant d'agriculture et ne possédant pas de propriété, d'après les données du recensement de 1920. par comitats et villes municipales.

Törvényhatóság Comitat, ville municipale	A törvényhatóság területe kat. hold. Superficie du comitat ou de la ville municipale en arpents c.	Superficie totale		Terres labourées		A földmíveléssel foglalkozó birtoknélküli kereső férfinépesség száma 1920 évben Nombre, en 1920, de la population masc. active s'occupant d'agriculture et ne possédant pas de propriété	Diminution, en 1913-1925,		A földmíveléssel foglalkozó birtoknélküli kereső férfinépesség sűrűsége 1000 kat. holdankint Densité par 1000 arp. c., de la pop. masc. active s'occupant d'agriculture et ne possédant pas de propriété foncière		
		des moyennes et des grandes propriétés						A közép- és nagybirtok			
		A közép- és nagybirtok						összes területének 1913-1925. évi csökkenése % -ban des moyennes et des grandes propriétés, en %		szántóföld-területe	
		összes területe		szántóföld-területe							
1913ban en 1913	1925ben en 1925	1913ban en 1913	1925ben en 1925	1913ban en 1913	1925ben en 1925	területének 1913-1925. évi csökkenése % -ban des moyennes et des grandes propriétés, en %					
kat. hold — en arpents c.											
a) Dunántúli dombosvidék											
a) Région de colline transdanubienne											
Baranya vm. (comitat)	688719	304623	271692	110031	96930	18150	10.8	11.9	26		
Pécs tjv. (ville municipale)	12286	6566	5818	865	733	620	11.4	15.3	50		
Fejér vm. (comitat)	696526	493195	437269	307430	265377	31975	11.3	13.7	46		
Székesfehérvár tjv. (ville mun.)	20838	7182	6509	3689	3523	1259	9.4	4.5	60		
Győr, Moson, Pozsony vm. (com.)	409306	219506	193745	119100	104108	16853	11.7	12.5	41		
Győr tjv. (ville municipale)	9464	4262	3845	613	433	29	9.8	29.4	31		
Komárom, Esztergom vm. (com.)	343194	205795	189340	74759	67349	11700	8.0	9.9	34		
Somogy vm. (comitat)	1165249	772744	704815	34709	290777	37012	8.8	13.2	32		
Sopron vm. (comitat)	312385	160908	140664	72298	60095	14183	12.6	16.9	45		
Sopron tjv. (ville municipale)	22516	16928	15102	3788	1665	566	10.8	56.1	25		
Tolna vm. (comitat)	616284	288957	242294	146685	118237	24794	16.1	19.4	40		
Vas vm. (comitat)	566486	288281	229009	132238	113596	19643	20.6	14.1	35		
Veszprém vm. (comitat)	688542	410241	378885	157305	143272	22495	7.6	8.9	33		
Zala vm. (comitat)	842836	466401	432717	118 50	103586	26381	7.2	12.2	31		
Együtt — Ensemble	6391631	3645589	3251704	1581560	1369681	225926	10.8	13.4	35		
b) Északi dombosvidék											
b) Région de colline du Nord											
Abauj-Torna vm. (comitat)	289727	170533	145552	56663	47348	9184	14.7	16.4	32		
Borsod, Gömör-Kishont vm. (com.)	678998	383302	354989	118391	106815	25263	7.4	9.8	37		
Miskolc tjv. (ville municipale)	9280	3079	2868	1099	904	546	6.9	17.7	59		
Heves vm. (comitat)	652130	383431	352069	149854	131495	34971	8.2	12.2	54		
Nógrád, Hont vm. (comitat)	489111	333320	3105 3	128307	117454	19024	6.8	8.5	39		
Zemplén vm. (comitat)	308587	100943	183927	94451	82002	13904	8.5	13.2	45		
Együtt — Ensemble	2427833	1474608	1349918	518765	486018	102892	8.5	11.4	42		
c) Alföld											
c) Alföld (Grande plaine hongr.)											
Bács-Bodrog vm. (comitat)	290340	116246	105976	63672	55222	13643	8.8	13.3	47		
Baja tjv. (ville municipale)	15052	7808	7127	6048	5506	637	8.7	9.0	42		
Békés vm. (comitat)	637811	321427	268007	217877	174523	3702	16.6	19.9	59		
Bihar vm. (comitat)	477784	274146	245872	161372	138501	21824	10.3	14.2	46		
Csanád, Arad, Torontál vm. (com.)	342697	181382	147256	144424	115655	23240	18.8	19.9	68		
Csongrád vm. (comitat)	327568	177687	154703	100219	85668	16908	12.9	14.5	52		
Hódmezővásárhely tjv. (ville mun.)	132257	33912	28278	21405	18531	6825	16.6	13.4	52		
Szeged tjv. (ville municipale)	141775	72184	70006	31407	30941	4911	3.0	1.5	35		
Hajdu vm. (comitat)	414625	241092	217849	110423	89923	21790	9.6	18.6	53		
Debrecen tjv. (ville municipale)	166284	124967	114173	48371	37477	5568	8.6	22.5	33		
J.-Nagykun-Szolnok vm. (com.)	913877	432954	378914	288282	247362	47294	12.5	14.2	52		
Pest-P.-S.-Kiskun vm. (comitat)	2091682	1041494	935219	434002	383944	93769	10.2	11.5	45		
Budapest sz. főv. (capitale)	33682	15430	13669	3482	2704	1870	11.4	22.3	56		
Kecskemét tjv. (ville municipale)	163237	96448	84043	39267	32358	7296	12.9	17.6	45		
Szabolcs, Ung vm. (comitat)	796605	547935	484918	388528	343143	44752	11.5	11.7	56		
Szatmár, Bereg, Ugocsa vm. (com.)	380574	207720	180459	140971	123191	17066	13.1	12.6	45		
Együtt — Ensemble	7325850	3892832	3436469	2199750	1884649	365225	11.7	14.3	50		
Magyarország összesen — Hongrie entière											
	16148314	9013029	8038091	4330075	3740348	694043	10.8	13.6	43		

ben a termelési statisztikai feldolgozás módszere megkívánja. Az 1895. évi mezőgazdasági statisztikai összeírás, amely épp így a gazdaságokat és gazdaságrészeket írta össze, gyakorlatilag megállapította, hogyha a gazdaságok és gazdaságrészek együttes számát általában 16%-kal, illetőleg Magyarország mai területére vonatkozólag 14%-kal kisebbítik, az eredmény a tulajdon és hasznosítás önállóan kezelt gazdaságok számát tünteti fel. Ezen az alapon az ország összes önállóan kezelt kisgazdaságainak száma 840 ezerre tehető. E számból a tulajdon gazdaságok száma pedig olyképen nyerhető, ha az összes gazdaságok számát, annak alapján, hogy az 1920. évi népszámlálás alkalmával számbavett ténylegesen gazdálkodó kisbirtokosok és kisbérlők együttes számának 5·5%-a kisbérlő volt, ezzel az 5·5%-kal csökkentjük. E számítás szerint a tulajdon gazdaságok száma 1924. június havában 794 ezerre becsülhető. Ha pedig ehhez az összeghez a földbirtokrendező bíróság 1924. december és 1925. június hó 30-án kelt jelentésében foglaltak arányában, azoknak az új kisbirtokosoknak számát, akik a földbirtokreform során az 1924. év második felében jutottak birtokhoz — s akiknek száma mintegy 50 ezerre tehető — még hozzáadjuk, a kisbirtokosoknak száma 1925. év elején kerekén legalább 840 ezerben állapítható meg.

Az ország területe a földbirtokosok e három nagy csoportja között következőképen oszlik meg: az 1130 nagybirtokos birtokában 5·38 millió, a 9630 középbirtokos tulajdonában 2·66 millió kat. hold volt, a 840 ezer kisbirtokos birtokállományának nagysága pedig 8·11 millió kat. holdat tett. (L.: IV. táblázat.)

Az ország legnagyobb birtokosának birtoka 222 ezer kat. hold kiterjedésű. Ezenkívül még 12 nagybirtokosnak van 50 és 100 ezer kat. hold közötti földbirtoka, és még 82 olyan földbirtokos van, akinek földbirtoka 10 ezer kat. holdnál nagyobb, de 50 ezer kat. holdnál kisebb.

A nagy-, közép- és kisbirtokosoknak birtokállománya, művelési ágak szerint, egyaránt rendkívül különbözőképen oszlik meg. De, majdnem következetesen, azt lehet mondani, minél kisebb a földbirtok területe, annál inkább mezőgazdasági termelésre szolgáló, vagyis általában értékesebb és jövedelmezőbb földekből áll. A nagybirtok szántóföldterülete 2·36 millió kat. hold, vagyis összes területének mindössze 43·8%-a. A középbirtok területéből 1·38 millió kat. hold a szántóföld, azaz a szántók e birtokcsoport állományának

már 52·2%-át alkotják. A kisbirtoknak pedig 5·99 millió kat. hold szántóföldje van, úgyhogy e terület a kisbirtok összes területének már 73·9%-át teszi. Az értékesebb és jövedelmezőbb területeknek ez az aránytalan megoszlása még jobban kidomborodik, ha a birtokok összes területében a szántóföld, kert, szőlő és rét együttes területének szerepét mérlegeljük. Ebben az esetben e négy művelési ág együttes területének a birtokok összes területéhez viszonyított arányszáma: a nagybirtoknál 50·7, a középbirtoknál 59·6, a kisbirtoknál pedig 87·8%. S ha még mindezekhez hozzáfűzzük azt, hogy a kisbirtokosok szántóföldterülete az ország szántóföldjének 61·6%-át, a kisbirtokosok szántóföld-, kert-, szőlő- és rét-területe az ország ugyan ezen területének 62·3%-át foglalja el, mindezek az arányszámok arról tanuskodnak, hogy ma már elsősorban a kisbirtokosok azok, akikre szántóföldjük kiterjedése és általában birtokaik területének főként mezőgazdasági termelésre való alkalmatosságánál fogva, a mezőgazdasági termelés szempontjából támaszkodni kellene.

A szántóföldek és a termelés szempontjából értékesebb művelési ágakhoz tartozó területek ezzel a megoszlásával szemben a legelők és erdők területe elsősorban a nagybirtokosok tulajdonában van, amennyiben az ország legelőinek 47·7%-a és erdeinek 73·7%-a a nagybirtokhoz tartozik és a nagybirtok területének tekintélyes hányada is ezekből áll. A kisbirtokosok birtokában pedig legelő és erdő alig található. A nagybirtok erdőterülete ugyanis e birtokok összes területének 26·0%-a; ez az arányszám a középbirtoknál még 10·7, a kisbirtoknál azonban már csak 2·7. Épp így a legelők a nagybirtok területének 15·5%-át teszik, a középbirtok területének — tekintettel az alföldi középbirtokok nagy legelőterületére — 21·5%-át alkotják, míg a kisbirtok területének csupán 4·3%-át foglalják el.

A földbirtokok e három legfontosabb csoportjának vidékek szerint való térfoglalását tekintve, a nagybirtoknak a dunántúli dombosvidéken van legnagyobb jelentőségük. Itt az összes területnek 32·2%-a nagybirtok. Legkimagaslóbb a nagybirtok aránya: Fejér (48·8%), Somogy (43·0%), Komárom és Esztergom (40·2%), Veszprém (38·2%) és Sopron (30·1%) vármegyében, vagyis általában a Balatont környező vármegyékben és Dunántúlnak északi felében. Az északi dombosvidéken az összes területnek már csak 28·2%-a nagybirtok és arányszámuk csupán Zemplén

IV. A földbirtokosok száma, valamint a tulajdonukban levő földbirtokok területe, birtoknagyság-csoportok és művelési ágak szerint az 1925. év elején.

Nombre des propriétaires fonciers. Superficie des propriétés foncières possédées par eux, suivant les catégories de grandeur de propriété et les branches de culture, au début de 1925.

Birtoknagyság-csoport (Jogcím) <i>Catégories de grandeur de propriété</i>	A földbirtokosok száma <i>Nombre des propriétaires fonciers</i>	A tulajdonukban levő földbirtokok területe kat. hold <i>Superficie des propriétés foncières possédées par eux en arpents c.</i>	A földbirtokok területéből — <i>De la superficie des propriétés foncières, il y avait:</i>									Szántó-föld Rét Legelő Erdő			
			szántó-föld <i>terres labourées</i>	kert <i>jardins</i>	szőlő <i>vignes</i>	rét <i>prairies</i>	legelő <i>pâturages</i>	erdő <i>forêts</i>	nádas <i>roselières</i>	földadó alá nem eső <i>terres non frappées d'impôt foncier</i>	Superficie, en % de la superficie totale, des				
											<i>terres labourées</i>	<i>prairies</i>	<i>pâturages</i>	<i>forêts</i>	
100 k. holdon alul — <i>Au-dessous de 100 arpents c.</i>	840000	8110223	5989815	140503	334327	656636	353784	215576	17501	402081	73·9	8·1	4·4	2·7	
100—500 k. holdig <i>arpents c.</i>	8265	1706414	884091	7464	16828	110967	371515	169436	7042	139071	51·8	6·5	21·8	10·0	
500—1000	1365	948189	496834	5069	7519	54397	199255	114736	3325	67054	52·4	5·7	21·0	12·1	
1000—2000	585	812996	429175	3663	5231	45022	141950	129718	2623	55614	52·8	5·5	17·5	16·0	
2000—3000	191	463523	237726	2198	2122	26824	73155	77349	1895	42254	51·3	5·8	15·8	16·7	
3000—5000	141	539022	262768	2288	2486	30367	84407	115909	1676	39121	48·7	5·7	15·7	21·4	
5000—10.000	118	822901	399683	3497	2204	45681	137450	188240	2521	43625	48·6	5·6	16·7	22·8	
10.000—20.000	51	700450	303143	2599	1721	46057	86645	195650	8368	56267	43·3	6·6	12·4	27·9	
20.000—30.000	16	380849	166683	1013	840	22104	42568	119099	1008	27534	43·8	5·8	11·2	31·2	
30.000—50.000	15	610932	215689	1982	1285	39633	70142	227804	1180	53217	35·3	6·5	11·5	37·3	
50.000—100.000	12	830574	272185	2087	3930	48778	183737	252570	2992	64295	32·8	5·9	22·1	30·4	
100.000 k. hold és ennél nagyobb — <i>Propr. foncières de 100.000 arpents c. et au-dessus</i>	1	222241	72371	338	360	26355	16723	92331	1380	12383	32·6	11·8	7·5	41·5	
Összesen — <i>Total</i>	850760	16148314	9730163	172701	378853	1152821	1761331	1898418	51511	1002516	60·2	7·1	10·9	11·8	
Az összes földbirtokból <i>De toutes les propriétés f., il y avait:</i>															
kisbirtok — <i>petites propriétés</i>	840000	8110223	5989815	140503	334327	656636	353784	215576	17501	402081	73·9	8·1	4·3	2·7	
középbirtok — <i>pro- priétés moyennes</i>	9630	2654603	1380925	12533	24347	165364	570770	284172	10367	206125	52·0	6·2	21·5	10·7	
nagybirtok — <i>grandes propriétés</i>	1130	5383488	2359423	19665	20179	330821	836777	1398670	23643	394310	43·8	6·1	15·5	26·0	
A közép- és nagybirtok- ból korlátolt forg. birt. <i>Des moyennes et des grandes propriétés f., il y avait les propriétés à mutation limitée suivantes:</i>															
hitbizományi birt. — <i>propr. f. de fidéicommiss</i>	58	984068	401693	3022	2416	80630	114375	316673	5967	59292	40·8	8·2	11·6	32·2	
egyházi — <i>propr. f. de l'Église</i>	329	889867	340579	2460	1683	63953	127018	278127	5094	70953	38·3	7·2	14·3	31·3	
községi (városi) — <i>propr. f. de commune (de ville)</i>	971	691640	162737	2183	3663	35609	182305	117536	4635	182972	23·5	5·1	26·4	17·0	
közbirtokossági — <i>propr. f. de com- possessorat</i>	1670	659670	22325	378	478	11671	403318	163171	1935	56394	3·4	1·8	61·1	24·7	
kinestári — <i>propr. f. du fisc</i>	10	172847	51309	893	268	3307	16033	90593	117	10327	29·7	1·9	9·3	52·4	
m. kir. vallás és tanul- mányi alapítv. birt. — <i>propr. de la Fondation royale hongroise de Culte et d'Étude</i>	2	121537	58028	220	128	5470	21097	26103	400	10091	47·7	4·5	17·4	21·5	
egyéb jogcímű birtok — <i>autres propr. f.</i>	162	174147	60994	967	3916	8814	17803	40655	1038	39960	35·0	5·1	10·2	23·3	
Összesen — <i>Total</i>	3202	3693776	1097665	10123	12552	209454	881949	1032858	19186	429989	29·7	5·7	23·9	28·0	

(35·8%), valamint Nógrád és Hont (30·6%) vármegyében haladja meg a 30%-ot. Az Alföldön a nagybirtok elterjedése legkisebb, itt az összes birtokok területének csupán 25·8%-a esik a nagybirtokra. Az ország e részén a nagybirtok kiterjedése — eltekintve az ideeső mezőgazdasággal nem foglalkozó városoktól — Debrecen (53·7%), Szeged (45·5%) és Kecskemét (34·5%) tj. városokban a legnagyobb, vagyis ott, ahol magának a városnak van nagykiterjedésű birtoka. E három városon kívül már csak Hajdu (37·9%) és Csongrád (33·7) vármegyében emelkedik ki a nagybirtok terjedelme.

Legtöbb középbirtok az északi dombosvidéken található. Itt az összes területnek 27·4%-a a középbirtokhoz tartozik. Legtöbb középbirtok Nógrád és Hont vármegyében (32·9%) van, a többi vármegye területében pedig meglehetősen azonos arányban szerepel. Az északi dombosvidék után az Alföldön van még sok — területének 21·1%-át elfoglaló középbirtok; Szabolcs és Ung, valamint Szatmár, Ugocsa és Bereg vármegyében a vármegye területének mintegy harmada, Bihar, Csanád, Arad és Torontál, Jász-Nagykun-Szolnok és Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyének pedig mintegy ötöde középbirtok. A középbirtok aránya legkisebb a dunántúli dombosvidéken. A Dunántúlnak csupán 18·6%-nyi területe középbirtok. Ebben az országrészben csupán Baranya, Győr, Moson és Pozsony, továbbá Vas és Zala vármegyében tartozik a vármegye területének mintegy ötödrésze a középbirtokhoz.

A nagy- és középbirtokkal szemben a kisbirtoknak legnagyobb hányada viszont az Alföldön fekszik. A kisbirtok 8·11 millió kat. holdat tevő összes állományának majdnem fele: 3·89 millió kat. holdja az Alföldre esik, s az Alföld területének 53·1%-a a kisbirtokok között oszlik meg. A legtöbb kisbirtok Hódmezővásárhely tj. városban (78·6%), Bács-Bodrog (63·5%), Békés (58%), Csanád, Arad és Torontál (57%) vármegyében, vagyis az Alföld déli részein, azután a velük szomszédos Jász-Nagykun-Szolnok (58·5%), Pest-Pilis-Solt-Kiskun (55·2%) és Csongrád (52·8%) vármegyében található. Érdekes módon ma már épp azon a vidéken legtöbb a kisbirtok, ahol 1920-ban a földműveléssel foglalkozó nincstelenek száma a legnagyobb s ahol az agrárszocializmus leginkább elterjedt volt. A Dunántúl a kisbirtok térfoglalása már sokkal egyenletesebb és az összes területnek csupán 49·2%-ára terjed ki. Kiterjedésük csak néhány vármegyében kimagasló és pedig Ba-

ranya és Tolna (60·5, illetőleg 60·7%), továbbá Vas (59·6%), Sopron (55·0%) és Győr, Moson és Pozsony (52·7%) vármegyében. Az északi dombosvidéken a kisbirtok területe a legkisebb. Itt a kisbirtokhoz az összes területnek csupán 44·4% a tartozik és egy vármegye sincsen, amelyben a kisbirtok területe a vármegye összes területének felét meghaladná.

Az ország birtokviszonyainak messzebb menő részletezésébe ezek után már csak két tekintetben bocsátkozom. A következőkben még a bérleti viszonyokról és a korlátolt forgalmi birtokokra vonatkozó néhány fontosabb jelenségről óhajtok megemlékezni.

A bérleti viszonyokról már 30 esztendeje nem állnak adatok rendelkezésre. A most megjelenő gazdacímár azonban a közép- és nagybirtoknak bérleti viszonyaival is foglalkozik. Megállapítja, hogy az 1925. év elején a közép- és nagybirtoknak 2·06 millió kat. holdat tevő területe, vagyis a közép- és nagybirtok összes területének negyedrésze volt bérbeadva. De míg a nagybirtok területének mintegy 28·7% a, addig a középbirtok területének csupán ötödrésze volt bérben. A bérbeadott területnek legnagyobb része a mezőgazdasági termelés szolgálatában áll, amennyiben a bérbeadott terület kétharmadrésze szántó, mintegy negyedrésze pedig rét és legelő volt. A bérletek leginkább az Alföldön vannak elterjedve, hol a közép- és nagybirtok bérbeadott területe összterületüknek 30·6%-a. A dunántúli dombosvidék 100 kat. holdnál nagyobb birtokainak már csak 23·1% a, az északi dombosvidék e birtokainak területéből pedig csupán 18·9% volt bérbeadva.

A bérbeadott területeknek 22·6%-a kisbérlet volt, amennyiben a közép- és nagybérletek területe 1·59 millió kat. holdat, a kisbérleteké pedig 465 ezer kat. holdat tett. A kisbérletek nagy területéből, körülbelül 100 ezer kat. hold a földbirtokreform során lett bérbeadva.

A nagybérlők száma 391, a középbérlőké pedig 1982 volt. (Megjegyzem, hogy azok a földbérlők, akiknek tulajdonbirtokuk is van, kétszeresen szerepelnek, tulajdonbirtokuk alapján a földbirtokosok, bérletük alapján pedig a bérlők között.) A 391 nagybérlő együttesen 960 ezer, az 1982 középbérlő pedig 631 ezer kat. holdat bérelt. A nagybérlők közül egynek majdnem 40 ezer kat. holdas bérlete volt, 5 bérlő haszonbérlete pedig egyenként 10 és 20 ezer kat. hold között mozgott. A kisbérletek száma már nem volt megállapítható. Területük részletezése azonban részben ren-

V. A birtokmegoszlás szempontjából legjellegzetesebb földbirtokcsoportok területe.

Superficie des catégories de propriétés foncières les plus caractéristiques au point de vue de la répartition de propriétés.

Év Année	Az ország — Superf. du pays	S u p e r f i c i e d e s p r o p r i é t é s											
		A 100 kat. holdnál kisebb — au-dessous de 100 arp. c.		A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok közül				A 100 kat. holdnál kisebb — au-dessous de 100 arp. c.		A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok közül			
		A 100 kat. holdas és ennél nagyobb de 100 arpents c. et au-dessus	A középirtokok — moyennes	a nagyirtokok grandes	a korlátolt forgalmú birtokok — à mutation limitée	a hitbizományok — de fidéicommis	A 100 kat. holdas és ennél nagyobb de 100 arpents c. et au-dessus	a középirtokok — moyennes	a nagyirtokok grandes	a korlátolt forgalmú birtokok — à mutation limitée	a hitbizományok — de fidéicommis		
		földbirtokok	ayant 100 arpents c. ou davantage				földbirtokok	ayant 100 arpents c. ou davantage					
területe millió kat. hold — en millions d'arp. c.						területe az ország területének %-ában en % de la superficie du pays							
Magyarország régi területén <i>Dans le territoire ancien de la Hongr. 1913</i>	49·05	22·47	26·58	7·05	19·53	15·59	2·29	45·8	54·2	14·4	39·8	31·8	4·7
Magyarország mai területén <i>Dans le territoire actuel de la Hongr. 1913</i>	16·15	7·14	9·01	2·88	6·13	3·94	1·10	44·2	55·8	17·9	37·9	24·4	6·8
1925	16·15	8·11	8·04	2·65	5·39	3·69	0·98	50·2	49·8	16·4	33·4	22·8	6·1
A földbirtokreform befejeztével - <i>A l'achèvement de la réforme de la propriété foncière</i>	16·15	8·88	7·27	2·40	4·87	3·34	0·87	55·0	45·0	14·9	30·1	20·7	5·4

delkezésre áll. E részletezés szerint a kisbirtokoknak közel háromnegyedrészre, 346 ezer kat. hold az Alföldre esik, vagyis éppen oda, ahol a földműveléssel foglalkozó nincstelenek száma a legnagyobb.

Áttérve a korlátolt forgalmú birtokok ismertetésére: 1925. év elején efféle birtoka 3202 személynek volt s a tulajdonukban levő birtokok kiterjedése 369 millió kat. holdat tett. A korlátolt forgalmú birtokok sorában legnagyobb az 58 hitbizománynak területe, ez 984 ezer kat. hold, ezenkívül még a 329 kéz tulajdonában levő egyházi (890 ezer kat. hold), a 971 községi (692 ezer kat. hold) és az 1670 közbirtokossági birtok (660 ezer kat. hold) területe kimagasló. Ezzel szemben a kincstári birtokok, alapítványok, valamint egyesületek, testületek birtokai, amelyek együttesen mindössze 174 kéz tulajdonában vannak, jogcímenként 100 ezer kat. holdnál ugyan nagyobb, de 200 ezer kat. holdnál kisebb területet foglalnak el. A korlátolt forgalmú birtokoknak a szántóföld még harmadrészét (29·7%) sem alkotja. Területüknek több mint felét erdő és legelő foglalja el. A szántóföld aránya legkedvezőbb az alapítványi (48·4%), a hitbizományi (40·8%) és az egyházi (38·3%)

birtokoknál. Legelőből és erdőből pedig főleg a közbirtokossági (85·8%), kincstári (61·7%), hitbizományi (43·8%) és községi (43·3%) birtokok állanak. A korlátolt forgalmú birtokoknak ugyancsak mintegy negyedrészre volt bérbeadva. Jogcímek szerint: az alapítványi birtokoknak 70 2%-a, a hitbizományoknak 40%-a volt bérben, az utánuk következő községi birtokok területének pedig már csak 29·5%-át bérelték. S mint feltűnő jelenségre, rámutatnom kell még arra is, hogy a 100 kat. holdnál nagyobb birtokok bérbeadott területének mondhatni fele korlátolt forgalmú birtokból és pedig túlnyomó részt hitbizományi, egyházi, alapítványi és községi birtokból állott. (L.: IV. táblázat.)

Amidőn ily módon a rendelkezésre álló legújabb adatok alapján Magyarország kis-, valamint közép- és nagybirtokai birtokállományának a világháború kitörése óta bekövetkezett módosulását, valamint az ország mai birtokviszonyait nagy vonásokkal ismertettem, a következőkben — az ismertett adatok alapján — megkísérlem az elért eredmények szociális és gazdasági szempontból való mérlegelését.

Tekintsük elsősorban, hogy az ország területének megoszlása a birtokviszonyokat

VI. A birtokmegoszlás szempontjából legjellegzetesebb földbirtokcsoportok területi módosulásának nagysága.

Modifications de la surface des catégories de propriétés foncières les plus caractéristiques au point de vue de la répartition de propriétés.

Év Année	Superficie des propriétés					
	A 100 kat. holdnál kisebb — au-dessous de 100 arpents cadastraux	A 100 kat. holdas és ennél nagyobb de 100 arpents c. et au-dessus	A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok közül			
			a közép-birtokok moyennes	a nagy-birtokok grandes	a korlátolt forgalmú birtokok a mutation limitée	a hitbizományok de fidéicommis
	földbirtokok		de 100 arpents c. et au-dessus			
területe viszonylagosan növekedett (+) csökkent (—) %-kal accroissement (+) ou décroissement (—) relatifs de superficie en %						
Magyarország 1913. évi régi területéhez képest Magyarország mai területén — <i>Dans le territoire actuel de la Hongrie, par rapport au territoire de 1913 de la Hongrie ancienne</i>						
en 1913-ban	— 3·5	+ 3·0	+ 24·3	— 4·8	— 23·3	+ 44·7
en 1925-ben	+ 9·6	— 8·1	+ 13·9	— 16·1	— 28·3	+ 29·8
A földbirtokreform befejeztével — A l'achèvement de la réforme de la propriété foncière	+ 20·1	— 17·0	+ 3·5	— 24·4	— 34·9	+ 14·9
Magyarország 1913. évi mai területéhez képest 1925-ben — Situation en 1925, par rapport au territoire actuel de la Hongrie en 1913	+ 13·6	— 10·8	— 8·4	— 11·9	— 6·6	— 10·3
A földbirtokreform befejeztével — A l'achèvement de la réforme de la propriété foncière	+ 24·4	— 19·4	— 16·8	— 20·6	— 15·2	— 20·6

szociális szempontból miképpen módosította? A birtokviszonyoknak szociális tekintetből való megítélésére főként az összes területre és az összes szántóföldek területére, továbbá a nagybirtokok, a korlátolt forgalmú birtokok és ezenbelül a hitbizományok összes, valamint szántóföldterületének kiterjedésére és végül a földbirtokosok számára vonatkozó adatok szolgálnak. (L.: V—VIII. táblázat.)

A közép- és nagybirtok területi módosulásának vázolásánál már rámutattam arra, hogy a kisbirtok területe az országcsenkités folytán 3·5%-kal kisebb lett.

A szántóföldek tekintetében Nagymagyarország 22·30 millió kat. hold szántóföld-területének még 66·1%-a (14·73 millió kat. hold) tartozott a kisbirtokhoz, míg a trianoni határok között 1913-ban a szántóföldterület már csak 9·73 millió kat. holdat tett s e területnek csupán 55·5%-a (5·40 millió kat. hold) volt kisbirtokosok tulajdonában. Vagyis a kisbirtok szántóföldjeinek viszonylagos kiterjedése 16·0%-kal csökkent.

A nagybirtok területe Nagymagyarországon 1913-ban 19·53 millió kat. hold volt és az összes területnek 39·8%-át tette. A nagy-

birtok e területéből Magyarország mai területére már csak 6·13 millió kat. hold — az ország mai területének 37·9%-a — esett. A nagybirtok területe tehát viszonylagosan csupán 4·8%-kal csökkent. A nagybirtok szántóföldterületénél azonban már ellenkező az eredmény, mert az ország régi területén a nagybirtokhoz sokkal több erdő és legelő tartozott mint ma, úgyhogy bár Nagymagyarország nagybirtokainak 4·79 millió kat. holdat tevő szántóföldterülete az új határokon belül 2·84 millió kat. holdra csökkent, viszonylagos területük 21·5%-ról 29·2%-ra, vagyis 35·8%-kal emelkedett.

A korlátolt forgalmú közép- és nagybirtok összes területe Nagymagyarországon 15·59 millió kat. hold, az ország területének 31·8%-a volt. Tekintettel arra, hogy a nagybirtokos kincstári birtokoknak 93%-át, a közbirtokosági birtokoknak 83%-át, a községi birtokoknak pedig 82%-át elvesztettük, a korlátolt forgalmú 100 kat. holdas és ennél nagyobb birtokok kiterjedése 3·94 millió kat. holdra, az összes területnek 24·4%-ára zsugorodott, ellenben a birtokok szántóföldterülete, amely a trianoni szerződés előtt a szántóföldek ösz-

VII. A birtokmegoszlás szempontjából legjellegzetesebb földbirtokcsoportok szántóföldterülete.
Superficie des terres labourables appartenant aux catégories de propriétés foncières les plus caractéristiques au point de vue de la répartition de propriétés foncières.

Év Année	Superficie des terres labourables des propriétés													
	Az ország — Superf. des terres lab. du pays	A 100 kat. holdnál kisebb — au-dessous de 100 arp. c.		A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok közül				A 100 kat. holdnál kisebb — au-dessous de 100 arp. c.		A 100 kat. holdas és ennél nagyobb — au-dessus		A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok közül		
		földbirtokok	ayant 100 arp. c. ou davantage	a középbirtokok moyennes	a nagybirtokok grandes	a korlátolt forgalmú birtokok — a műtation limit.	a hitbizományok — de fideicommiss	földbirtokok	ayant 100 arp. c. ou davantage	a középbirtokok moyennes	a nagybirtokok grandes	a korlátolt forgalmú birtokok — a műtation limit.	a hitbizományok — de fideicommiss	szántóföldterülete az ország szántóföldterületének %ában — en % de la superficie des terres lab. du pays
	szántóföldterülete mill. kat. hold — en millions d'arp. c.							szántóföldterülete az ország szántóföldterületének %ában — en % de la superficie des terres lab. du pays						
Magyarország régi területén Dans le territoire ancien de la Hongr. 1913	22·30	14·73	7·57	2·78	4·79	2·17	0·72	66·1	33·9	12·4	21·5	9·7	3·2	
Magyarország mai területén Dans le territoire actuel de la Hongr. 1913	9·73	5·40	4·33	1·49	2·84	1·25	0·48	55·5	44·5	15·3	29·2	12·8	4·9	
1925	9·73	5·99	3·74	1·38	2·36	1·10	0·40	61·6	38·4	14·1	24·3	11·3	4·1	
A földbirtokreform befejeztével — A l'achèvement de la réforme de la propriété f. . .	9·73	6·49	3·24	1·20	2·04	0·95	0·34	66·7	33·3	12·3	21·0	9·8	3·5	

szes területének csupán 9·7%-a (2·17 millió kat. hold) volt, a mai Magyarország területén 12·8%-ra (1·25 millió kat. hold) emelkedett. Vagyis a korlátolt forgalmú birtokok szántóinak viszonylagos kiterjedése 32·0%-kal nagyobb, mint a régi határokon belül volt.

A hitbizományi birtokok területe pedig, amely az összes területnek 4·7%-át (2·29 millió kat. hold) alkotta, viszonylagosan 6·8%-ra (1·10 millió kat. hold) vagyis 44·7%-kal emelkedett. Épp így szántóföldjeik területe a viszonylagos 3·2%-ról (0·72 millió kat. hold) 4·9%-ra (0·48 millió kat. hold) azaz 53·1%-kal növekedett.

Ez arányszámok alapján 1913-ban a trianoni határok között a nagybirtokok, valamint a korlátolt forgalmú birtokok, de különösen a hitbizományok szántóföldterülete sokkal nagyobb mértékben nehezedett a mai Magyarország szántóföldterületére, mint Magyarország régi határai között és ezenfelül a hitbizományok összes területe is viszonylagosan nagyobb kiterjedésű lett, mint volt Magyarország régi területén. Így tehát az ország megcsonkítása a birtokviszonyok szociális jelentősége szempontjából csakis károsnak nevezhető.

Az ország megcsonkításának a birtokviszonyok ily módon való alakulásában mutatkozó hatása mindenesetre még jobban elősegítette a mai Magyarországon a földreform érdekében megindított mozgalmakat. S épp a most ismertett, de a múltban még hiányosan ismert adatok voltak azok, amelyek a földreformnak szociális jogosultságát nemcsak megerősítették és alátámasztották, hanem ezenfelül elősegítették — főleg az adatoknak hiányos ismerete, helyesebben a hiányosan ismert adatoknak propagandasztkus célból való nagyított terjesztése által — a földbirtokreform jogosságának a szükséges határokon túlmenő hangoztatását.

A birtokviszonyokat Magyarország mai területén ugyanily módon vizsgálva; a közép- és nagybirtokok természetes felaprózódásának és a földbirtokreform hatásának együttes eredményeként már az 1925. év elején is határozott javulás állapítható meg. (L.: V—VIII. táblázat.)

A kisbirtok összes területe ez időszak alatt, mint már említettem, 970 ezer kat. holddal, 1913. évi területének 13·6%-ával emelkedett, úgyhogy a kisbirtok területe

VIII. A birtokmegoszlás szempontjából legjellegzetesebb földbirtokcsoportokhoz tartozó szántóföldek területi módosulásának nagysága.

Changements de la superficie des terres labourables appartenant aux catégories de propriété foncière les plus caractéristiques au point de vue de la répartition de propriétés foncières.

É v Année	Superficie des terres labourables des propriétés					
	A 100 kat. holdnál kisebb <i>au-dessous de 100 arpents cadastraux</i>	A 100 kat. holdas és ennél nagyobb <i>de 100 arp. cad. et au-dessus</i>	A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok közül			
			a közép- birtokok <i>moyennes</i>	a nagy- birtokok <i>grandes</i>	a korlátolt forgalmú birtokok <i>à mutation limitée</i>	a hitbizományok <i>de fidei-commis</i>
	földbirtokok		ayant 100 arpents cadastraux ou davantage			
szántóföldterülete viszonylagosan növekedett (+), csökkent (-) %-kal <i>accroissement (+) ou décroissement (-) relatifs de la superficie des terres labourables, en %</i>						
Magyarország 1913. évi régi területéhez képest Magyarország mai területén — <i>Dans le territoire actuel de la Hongrie, par rapport au territoire de 1913 de la Hongrie ancienne</i>						
en 1913-ban	- 16.0	+ 31.3	+ 23.4	+ 35.8	+ 32.0	+ 53.1
en 1925-ben	- 6.8	+ 13.3	+ 13.7	+ 13.0	+ 16.5	+ 28.1
A földbirtokreform befejeztével — <i>A l'achèvement de la réforme de la propriété foncière</i>	+ 0.9	- 1.8	- 0.8	- 2.3	+ 1.0	+ 9.4
Magyarország 1913. évi mai területéhez képest 1925-ben — <i>Situation en 1925, par rapport au territoire actuel de la Hongrie en 1913</i>	+ 11.0	- 13.7	- 7.8	- 16.8	- 11.7	- 16.3
A földbirtokreform befejeztével — <i>A l'achèvement de la réforme de la propriété foncière</i>	+ 20.2	- 25.2	- 19.6	- 28.1	- 23.4	- 28.6

ma már az ország területének az 1913. évi 44.2%-a helyett 50.2%-át teszi. A kisbirtokhoz tartozó szántóföld területe pedig az ország szántóinak 55.5%-a helyett 61.6%-a. A nagybirtok területe az ország területének 37.9%-a helyett már csak 33.4%-át, szántóföldjeik területe az ország szántóinak 29.2%-a helyett csupán 24.3%-át alkotja. A korlátolt forgalmú birtokok területe az összes területnek 24.4%-a helyett 22.8%-át, szántóföldjeik területe az összes szántóföldek területének 12.8%-a helyett 11.3%-át foglalja el. A hitbizományokra vonatkozó viszonyszámok pedig 6.8%-ról 6.1%-ra, illetőleg 4.9%-ról 4.1%-ra szállottak alá.

A most idézett adatoknak az 1913. évi megfelelő adatokkal való egybevetése alapján már megállapítható, hogy a kisbirtok összes és szántóföldterületének térfoglalása növekedett; a nagybirtokok, korlátolt forgalmú birtokok és ezenbelül a hitbizományok összes, valamint szántóföld területe pedig már kevésbé nehezedik a többi birtokra, mint 1913-ban Magyarország mai területén. A birtokviszonyoknak azt a kedvezőbb alakulását azonban, amelyet Nagymagyarország 1913. évi birtok-

viszonyaira vonatkozó adatok mutatnak, a közölt arányszámok szerint még mindég nem értük el. De már most is megállapítható, hogy a földbirtokok területének azt a tagozódását, amely Magyarország régi területén alakult ki, a közép- és nagybirtoknak természetes felaprózódása, de különösen a földreform következtében már nagyon megközeleltük.

A birtokviszonyoknak ez újabb alakulása tehát szociális szempontból a multhoz képest már feltétlenül nagy haladást jelent. De még nagyobb haladás mutatkozik, ha a kisbirtokosok számának gyarapodását tekintjük. 1925-ben a kisbirtokosok száma, mint már említettem: kerekén 840 ezerben volt megállapítható. Ha kiszámítjuk a kisbirtokosoknak 1913. évi számát és számításainknál az 1925. évi létszámból indulunk ki, amelyből a földbirtokrendező bíróság hivatalos jelentései alapján az új birtokosok számát, továbbá a közép- és nagybirtok természetes felaprózódása révén keletkezett új kisbirtokok tulajdosainak számát levonjuk, a kisbirtokosok száma, vagyis azoknak az egyéneknek száma, akiknek 1913-ban 100 kat. holdnál kisebb birtokuk volt, mint-

egy 620 ezerre becsülhető, és így a kisbirtokosok száma a tárgyalt időszak folyamán mintegy 220 ezerrel növekedett. A kisbirtokosok számának ez a nagy emelkedése már azt jelenti, hogy a földműveléssel foglalkozó birtoktalan osztálynak — ha ebbe a kategóriába a részes földműveseket, gazdasági cselédeket és a 16 esztendősnél idősebb gazdasági munkás és napszámos férfiakat számítjuk — már mintegy harmadrésze jutott földbirtokhoz, amennyiben a földműveléssel foglalkozó birtoktalan egyének száma 1920-ban, az akkor tartott népszámlálás megállapításai szerint 694 ezer volt. A valóságban azonban ez az arány még ennél is kedvezőbb, mert a népszámlálás időpontjában uralkodó gazdasági pangás következtében számos ipari munkás, aki kenyerét vesztette, szülőfalujába tért vissza s ott a földművelés körében keresett magának foglalkozást.

A birtokviszonyoknak ezzel a szociális szempontból vett s máris lényegesnek nevezhető javulásával szemben a mai birtokviszonyok, különösen a földbirtokreform folytán előállott módosulások következtében, gazdasági tekintetben már ellenkező képet mutatnak.

A közép- és nagybirtok területének a kisbirtok javára történt csökkenése folytán ugyanis: az ország termelése is kisebb lett. Mellőzve a szántóföldön kívül eső mívelési ágakon folytatott és legkevesebbé módosult termelés változásának nagyon is labilis alapokon történhető kiszámítását és figyelmen kívül hagyva a kiscgazdaságoknak gazdasági melléküzemeit is, mert ilyenekről az új kiscgazdaságoknál ma még alig beszélhetünk, a következőkben a szántóföldi termelés csökkenésének nagyságával fogok foglalkozni és ennek alapján a termelés csökkenésére rámutatni.

A szántóföldi termelés nagyságának a birtokállományok eltolódása folytán bekövetkezett módosulása megállapítható azon arányszámok alapján, amelyek mutatják, hogy a 100 kat. holdnál nagyobb közép- és nagybirtokon, valamint a 100 kat. holdnál kisebb régi és új kisbirtokokon a termelés nagysága mekkora. A gabonafélék termésátlagainak birtoknagyság-csoportonként való megállapítása kapcsán, amely a statisztikai hivatal cséplési statisztikai adatgyűjtésének — a cséplőgéptulajdonosok által szolgáltatott — konkrét adatai alapján történt, még az 1923. évben megállapítást nyert, hogy a kisbirtokon, a 100 kat. holdnál nagyobb birtokhoz képest, általában körülbelül 20%-kal kevesebbet termelnek. A földbirtokreform során alakított új kisbirtokokra azonban e megállapítás már nem

vonatkozhatik. A jóval többet termelő nagybirtokból kihalított új kisbirtokokon ugyanis: a beérkezett jelentések szerint a gazdálkodás még primitívebb módon folyik, mint a többi kisbirtokokon, sőt sok helyen megfelelő gazdasági felszerelés és igásállat hiányában a földeket alig művelik. Ezért azt hiszem, hogy a valóság jobban megközelíthető, ha a régi kisbirtokok termelésével szemben a földbirtokreform során keletkezett új kisbirtokok termelésének nagyságát a 100 kat. holdnál nagyobb birtokok termeléséhez viszonyítva nem 20%-kal, hanem legalább 30%-kal kisebbre állapítjuk meg. E szerint tehát, ha a közép- és nagybirtokok termelésének nagyságát 100-nak vesszük, akkor a régi kisbirtokok termelésének jelzőszáma 80-ra, az új kisbirtokosoké 70-re tehető. E jelzőszámok alapján pedig a termelés 1913. és 1925. évi nagysága között mutatkozó különbség 17%. Vagyis: a mai szántóföldi termelés az 1913. évihez képest, egyedül a birtokviszonyok megváltozása folytán, már eddig is viszonylagosan mintegy 17%-kal kisebb. Ez pedig annyit jelent, hogy az ország mezőgazdasági termelésének értéke, amely az 1924/25. gazdasági évben 22 milliárd aranykoronára becsülhető, — annak következtében, hogy a közép- és nagybirtok szántóföld területe a világháború eleje óta 590 ezer kat. holddal, illetőleg a földbirtokreform során eddigelé 488 ezer kat. holddal csökkent — 38 millió aranykoronával, vagyis legalább 540 milliárd papiroskoronával kevesebb.

A mondottak alapján tehát a közép- és nagybirtok területének a világháború folyamán, de főleg a földbirtokreform során bekövetkezett csökkenése szociális szempontból bármennyire is kiváló eredményt jelent, ez az eredmény gazdasági szempontból a termelés csökkenése következtében az országnak már is nagy áldozatába került.

Minderről azonban végleges ítélet csak akkor mondható, ha a földbirtokreform befejezést nyer. Ezért tájékozódásul nem lesz érdektelen, ha a rendelkezésre álló adatok alapján már most megkísérlem a földbirtokreform befejezésekor várható birtokviszonyoknak és a birtokviszonyok újabb módosulása által bekövetkező eredményeknek legalább nagy vonásokban való vázolását. (L.: V—VIII. táblázat.)

Ha a földbirtokreformnak teljes befejezését 1926. év végére tesszük, a birtokok természetes felaprózódása folytán a közép- és nagybirtok területe a normális felaprózódás arányában ez időpontig még körülbelül 56

ezer kat. holddal lesz kisebb. A földbirtok-reform során bekövetkező csökkenés pedig a következőképen állapítható meg: a földbirtokrendező bíróság jelentése szerint 1925. június 30-ig 705 ezer kat. hold került szétosztásra. Ebből az 1925. év elején 488 ezer kat. hold már számbavétetett, míg a fennmaradó 217 ezer kat. hold a kisbirtokok területében a folyó év eleje után fog jelentkezni. Ezenkívül a földbirtokrendező bíróságtól nyert értesülés alapján 1925 június 30 után még körülbelül 500 ezer kat. hold kerül szétosztásra. Vagyis a földbirtokreform során a közép- és nagybirtok területe még újabb 717 ezer kat. holddal fog csökkenni. Így tehát a közép- és nagybirtoknak 1925. év elején számbavett 8·04 millió kat. hold területe még további 773 ezer kat. holddal lesz kisebb és 7·27 millió kat. holdra száll alá. Vagyis: az 1913. évi állapottal szemben a közép- és nagybirtok együttes területe 1·74 millió kat. holddal, azaz 19·4%-kal kisebb, míg a kisbirtokok állománya 24·4%-kal nagyobb lesz.

A közép- és nagybirtok szántóföldjeinek területe pedig még mintegy 502 ezer kat. holddal fog csökkenni, mert az 1921-től 1925-ig bekövetkezett változások arányában a szántóföldek területe az összes területnek, jelen esetben az előbb említett 773 ezer kat. holdnak 65·0%-a. Ezzel a módosulással a közép- és nagybirtok szántóföldjeinek 1913-ban számbavett területe 1·09 millió kat. holddal lesz kisebb és 3·24 millió kat. holdra száll alá. Vagyis a földbirtokreform befejeztéig a birtokcsoportok szántóföldjeinek területe már 25·2%-kal kisebb, a kisbirtoké pedig 20·2%-kal nagyobb lesz.

A földbirtokosok számát illetőleg: a földbirtokreform befejezéséig a közép- és nagybirtokosok száma aligha fog változni, a kisbirtokosoké azonban már lényegesen módosul. Ha ugyanis a kiosztásra kerülő földek az új birtokosok között éppen olyan arányban fognak felosztani, mint ahogy eddig felosztattak, a kisbirtokosok száma mintegy 1.120.000 lesz. A kisbirtokosok száma tehát az 1913. évi 620 ezerről 500 ezerrel fog emelkedni. Ez az emelkedés pedig annyit jelent, hogy a földműveléssel foglalkozó birtoktalan férfinépesség 1920. évi 694.000-t tevő számának mondhatni kereken háromnegyed része fog a földbirtokreform során birtokhoz jutni.

Ha pedig mindazt a többi tényezőt, amelyet a birtokviszonyok szociális szempontból vett megítélésének alapjául szokás venni, a közép- és nagybirtok összes és szántóföldterületének 1925-től számított csökkenése arányában meg-

határozzuk, a hitbizományi birtokok kivételével már az összes tényező szerint az állapítható meg, hogy a birtokok megoszlása jóval kedvezőbb lesz, mint amilyen az ország mai területén eddigelő volt és még Nagymagyarország birtokviszonyainál is kedvezőbbnek fog mutatkozni. A kisbirtok összes és szántóföldterületének már előbb említett újabb viszonylagos emelkedésén kívül, a nagybirtok és a korlátolt forgalmú birtokok összes területe viszonylagosan jóval kisebb lesz, mint amilyen Nagymagyarországon volt, ezek szántóföldjeinek viszonylagos terjedelme pedig szintén már valamivel kisebb súllyal fog nehezedni a birtokok területére. S valószínűleg csupán a hitbizományoknál nem lesz elérhető az, amit Nagymagyarország birtokviszonyaira vonatkozó adatok mutatnak, túlsúlyuk azonban egészen minimális lesz. A földbirtokreform befejeztéig tehát a földbirtokviszonyok előreláthatólag következőképen fognak kialakulni: az ország területének 55·0%-a kisbirtok, 14·9%-a középirtok és 30·1%-a nagybirtok lesz. A szántók összes területének 66·7%-a kisbirtokhoz, 12·3%-a a középirtokhoz és 21·0%-a nagybirtokhoz fog tartozni. Az ország területének csupán 20·7%-a lesz korlátolt forgalmú birtok és 5·4%-a hitbizomány. A szántók országos területéből pedig mindössze 9·8% fog a korlátolt forgalmú birtokokhoz, illetőleg 3·5%-a a hitbizományokhoz tartozni.

Ezek szerint tehát — ha számításainkban nem csalódunk — a földbirtokreform eredményei szociális szempontból még megfelelőbbek lesznek, mint ma. A közép- és nagygazdaságok birtokállományának majdnem 20%-os hanyatlása, azok szántóföldterületének 25%-os csökkenése, a mai gazdasági viszonyok között oly nagyarányú, amelynél megállapodni kell. Magyarország nem veheti mintául az úgynevezett utódállamok földbirtokpolitikáját, amelyről köztudomású, hogy azt nem szociális érzés diktálja. De meg kell elégedni ezekkel az eredményekkel, ezenfelül azért is, mert a földbirtokreformnak befejeztekor a közép- és nagybirtokok birtokállományának csökkenése az országtól még az eddiginél is lényegesen nagyobb gazdasági áldozatot követel. Ha ugyanis ismét csupán a szántóföldi termelést vesszük figyelembe, a szántóföldeknek az 1913. évi állapottal szemben mutatkozó 1·09 millió kat. holdnyi csökkenése, az új kisbirtokos osztály mai rendkívül mostoha anyagi viszonyai között a mezőgazdasági termelésnek újabb hanyatlását fogja eredményezni és az ország termelése a háború

előtti termeléssel szemben a birtokviszonyok e módosulása következtében mintegy 3·4⁰/₆-kal, értéke pedig, ha a termelésnek 1925. évi értékét vesszük számításaink alapjául, legalább 76 millió aranykoronával, illetőleg mintegy 1.100 milliárd papiroskoronával lesz kisebb.

Magyarország földbirtokviszonyainak az 1913. évtől a földbirtokreform befejeztéig mutatkozó módosulásai tehát szociális és gazdasági szempontból nagyon is ellentétes eredményeket hoznak létre. A földbirtokreform kielégítőnek mondható szociális eredményével szemben az országos termelésnek, illetőleg a termelés értékének, még helyesebben, mert tulajdonképen többlettermelés elvesztéséről van szó, a nemzeti vagyonosodásnak nagyarányú csökkenése áll. Ezért a jövő feladata csakis az ellentétek kiegyenlítése lehet. Ez pedig csakis azáltal érhető el, ha az állam az 1920. évi XXXVI. t.-c.-kel elrendelt földbirtokreform munkálatait mielőbb befejezi és ezen túlmenően a jövőben új kisbirtokok alakítását csak kivételes és teljesen indokolt esetekben, tőkeerős egyé-

neknek engedélyezi, mindaddig, amíg az az új kisbirtokos osztály, amely napjainkban jutott birtokhoz, a földműveléshez szükséges gazdasági képzettséget és az ahhoz megkívánt anyagi javakat megszerzi. Ennek az új kisbirtokos osztálynak megsegítése pedig csak úgy képzelhető el, ha az állam is teljes erkölcsi és anyagi erejével elősegíti azt. Elősegíti pedig nemcsak azért, hogy ezzel az új kisbirtokosokat talpra állítsa, hanem azért is, hogy a termelés további csökkenésének gátat vessen és hogy a termelés fokozásával az ország vagyonosodásának is útját egyengetse. Gazdasági iskolák szervezése, mintagazdaságok felállítása vagy kijelölése és mindenekfelett olcsó hitel biztosítása azok a közismert, de még mindig keveset hangoztatott eszközök, amelyekkel a cél elérhető. Erre pedig feltétlenül szükség van, mert a földbirtokreform szociális eredményei csak akkor lesznek teljesek, ha ezeket az új kisbirtokosokat erkölcsileg és anyagilag is megerősítjük és a nincstelenségből ebben a tekintetben is kiemeljük.

Konkoly-Thege Gyula.

A vetések állása és a mezőgazdaság állapota Magyarországon.

Situation des semences et de l'agriculture en Hongrie.

Résumé. D'après le rapport du 13 novembre du ministre royal hongrois de l'Agriculture, le temps doux des dernières semaines favorisera partout les travaux agricoles d'automne, ainsi que les semailles qui levèrent d'une façon très satisfaisante.

A m. kir. földművelésügyi miniszter folyó évi november hó 11-én kiadott jelentése szerint az utolsó három hét időjárása a normálnál melegebb és csapadékosabb volt. A nappali hőmérséklet az egész három hét alatt igen enyhe volt, úgyhogy a hőmérő gyakran emelkedett a 20 C fok fölé. Éjjeli fagy is csak igen kevés helyen és csekély mértékben fordult elő. Csapadék a háromhetes időszak elején és végén esett, de különösen az utolsó napok esőzései voltak igen kiadósak, mind mennyiségre, mind az ázott terület nagyságára nézve.

A vázolt enyhe időjárás az őszi gazdasági munkálatokra és a szépen kikelt vetésekre mindenütt kedvező volt. Folyamatban vannak még a répszállítás, a tengeriszárvagás és behordás, a tavasziak alá való szántás, a kerti termények betakarítása, a trágyahordás és teregetés, továbbá a magtári munkák.

Az őszi gabonavetések közül a korai vetésűek jól keltek és szépen fejlődnek, különösen szépek, bokrosak a rozsok, a késői vetések azonban hiányosan keltek. Az utolsó napok bőséges esőzései után azonban ezek is megjavultak és szépen sűrűsödnek. Rovarkárokról több helyen panaszkodnak, úgyhogy ezek miatt már kevés kiszántás is volt.

Szálatakarmánykészlet mindenütt elegendő van s így az állatok telelése biztosítottnak tekinthető.

Az állatok egészségi állapota általában kielégítő. Járványos betegségek csak szórványosan fordulnak elő s azok is többnyire enyhe lefolyásúak.

A világ cukorrépatermése.*)

La production mondiale du sucre.

A várható cukorrépatermésre vonatkozó adatok az összes országokból még nem állnak rendelkezésre. A fő termelőországokban azonban általában bő termés remélhető s így valószínű, hogy a termés mennyisége meg fogja haladni a múlt évi terméseredményt, amely az utolsó évek átlagos eredményéhez viszonyítva szintén igen jó volt (az 1919—23. évek átlagát közel 40%-al haladta meg).

Táblázatunk adatainak kiegészítéseül a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet utolsó távirati jelentései alapján közöljük még néhány ország várható nyerscukortermelési adatát: Belgium 3.600, Oroszország 8.600, Dánia 1.750, Finnország 21.000, Egyesült-Államok 89.000, Cseh Szlovákia 14.374, Lengyelország 26.000 q.

Cukorrépa-terület és termés. — *Superficies plantées de betteraves à sucre et leur production.*

O r s z á g — P a y s	Terület — Superficie			Termés — Production		
	1) 1925	1924	Az 1919—23. évek átlaga Moyenne des années 1919—23.	1) 1925	1924	Az 1919—23. évek átlaga Moyenne des années 1919—23.
	1000 hektár en milliers d'hectares			1000 q — en milliers de q.		
Németország — <i>Allemagne</i>	407·0	394·4	363·2	99.658	102.665·9	82.416·1
Ausztria — <i>Autriche</i>	—	18·7	2) 12·2	—	4.330·5	2) 2.073·0
Belgium — <i>Belgique</i>	72·5	81·2	57·3	21.743	24.890·9	15 464·1
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	—	25·0	10·7	—	4.000 0	1 356·2
Dánia — <i>Danemark</i>	37·3	38·6	34·2	—	9.525·9	8.140·9
Spanyolország — <i>Espagne</i>	78·1	179·1	58·3	—	16.596·1	13.535·0
Sz. H. Sz. állam — <i>Etat Serbe-Croate-Slov.</i>	33·2	48·3	3) 19·7	—	10.631·1	3) 2.697·6
Finnország — <i>Finlande</i>	1·0	0·7	1·0	160 0	56·0	94·6
Franciaország — <i>France</i>	193·7	203·5	19·2	—	57.782·2	25 759·8
Nagy-Britannia és Észak-Írorsz. — <i>Gr.- Bretagne et Irlande du Nord.</i>	—	9·1	3·0	—	1.828·9	4) 761·7
Magyarország — <i>Hongrie</i>	66·2	67·9	3) 41·7	15 252·6	12.742·0	3) 6.893·8
Olaszország — <i>Italie</i>	50·0	124·0	67·0	—	37.209·0	18.845·0
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	66·2	73·9	63·4	22.234·0	24 265·0	19.292·3
Lengyelország — <i>Pologne</i>	172·0	163·4	5) 08·6	35.072·0	32.108·0	5) 21.299·7
Románia — <i>Roumanie</i>	64·3	53·7	3) 22·1	—	8.731·1	3) 3.535·6
Svédország — <i>Suède</i>	40·3	41·2	137·7	14.827·6	9 144·2	9 923·2
Svájc — <i>Suisse</i>	1·4	1·3	0·9	475·0	450·0	304·0
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	309·0	302·6	3) 218·0	84.084	83.744·4	3) 50.291·8
Oroszország — <i>U. R. S. S.</i>	482·0	345·0	3) 174·2	58.566·3	33 612·7	3) 13.049·5
Kanada — <i>Canada</i>	15·3	14·6	10·7	3.147·9	3.030 0	2 407·7
Északam. Egy. Államok — <i>Etats-Unis</i>	314·0	340·7	284·2	59.393·4	67.839·3	62.611·0
Ausztrália — <i>Australie</i>	—	—	0·6	—	—	176·6
Összesen: — <i>Total:</i>	1.158·4	1.073·7	733·1	209.128·8	187.247·2	137.232·0

1) Előzetes adatok. — *Données préliminaires.*

2) 1922—23. átlaga. — *Moyenne des années 1922—23.*

3) 1920—23. átlaga. — *Moyenne des années 1920—23.*

4) 1921—23. átlaga. — *Moyenne des années 1921—23.*

5) 1921—23. átlaga. Megközelítő adat. — *Moyenne des années 1921—23. Donnée approximative.*

*) Az Institut Int. d'Agriculture: *Bulletin de stat. agr. et com.* 1925 9 sz. adatai és az Intézet utolsó távirati jelentései alapján.

D'après le numéro 9 de 1925 du Bulletin de statist. agr. et comm. (édité par l'Institut International d'Agriculture), et les derniers renseignements télégraphiques de cet Institut.

ERRATA.

A „Magyar Statisztikai Szemle“ 10. számához.

402. ol. táblázat Összesen sora helyesen:

Összesen: — *Total:* |2.403·5|2.526·9| 1.607·9 |414.613·8 | 545.183·2 | 360.929·2

403. old. 2. hasáb 3. bekezdés 11. sorában „*commerciale*“ helyett olv. „*financière*“.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1925. év első kilenc hónapjában.

Mouvement du commerce extérieur de la Hongrie au cours des neuf premiers mois de 1925.

Résumé. Pendant les neuf premiers mois de 1925, le mouvement du commerce extérieur de la Hongrie a pris, par rapport à la période correspondante des années précédentes, une allure très favorable. Le bon développement de la balance était dû en premier lieu à l'exportation des produits agricoles, car, par suite de la concurrence étrangère qui a augmenté aussi en raison du marasme économique, notre exportation industrielle, abstraction faite de quelques postes exceptionnels, a fléchi quelque peu. En général, la production agricole de Hongrie a été favorablement influencée par la suppression, en automne 1924, des prohibitions entravant le trafic et par le fait, que depuis, les prix des marchés mondiaux ont de plus en plus prévalu à l'intérieur. La monnaie stabilisée, qui pouvait complètement assurer au producteur la contre valeur de son travail, est également devenue un des facteurs particuliers de l'accroissement de notre production agricole. Par contre, la hausse intérieure des produits agricoles a amené l'augmentation des prix de la production industrielle, diminuant la capacité d'exportation de plusieurs articles industriels.

Bien que, sous l'influence de l'exceptionnellement bonne récolte européenne de 1925, les prix élevés du premier semestre eussent décri, l'équilibre de notre balance du commerce extérieur peut être actuellement considéré comme assuré, parce que l'accroissement des provisions exportables dépasse de beaucoup la diminution de valeur résultant du changement des prix. Pour les mois à venir, on ne peut attendre une formation de prix défavorable au point de vue de l'exportation de nos produits agricoles. Notamment, au fur et à mesure que les stocks provenant de la production intérieure diminuent, la capacité d'importation des Etats importateurs augmente, et comme cette année-ci la récolte américaine a été inférieure à celle de l'année dernière, nous n'avons pas à compter, quant à nos principaux produits agricoles d'exportation, sur une nouvelle baisse des prix; bien au contraire, il faut croire que, d'une façon modérée, ceux-ci s'affermiront.

Les données publiées à la page 405, — et confrontées avec celles de la même époque des années précédentes, — attestent le développement successif du trafic et l'amélioration de la balance du commerce extérieur; elles font aussi preuve de ce que l'accroissement de l'exportation a dépassé en Hongrie celui de l'importation. D'après ces données, quoique notre balance du commerce extérieur de 1925 soit toujours passive, **toutefois le passif n'en est que de 52.5 millions de couronnes-or, contre 102.6 en 1924.**

Cette amélioration a été particulièrement vive au cours des trois derniers mois, car en août et en septembre derniers, la balance du commerce extérieur s'est soldée par un actif. (C'est le tableau de la page 405. qui présente la formation du trafic par mois et par trimestre.)

Vu que c'est dans les années de bonne récolte que la Hongrie, pays agricole par excellence, exporte le plus et que c'est dans les derniers mois de l'année que notre balance du commerce extérieur est ordinairement la plus favorable, on peut espérer que, grâce à la bonne récolte de cette année, **l'excédent d'importation de notre balance du commerce extérieur, qui constituait auparavant le poste le plus passif de la balance commerciale, se réduira, le reste de l'année 1925, à une somme relativement insignifiante.**

Parmi les articles **importés**, malgré le développement incontestable de notre industrie textile, ce sont les tissus de coton qui occupent, cette année aussi, le premier rang. Notre importation de tissus textiles qui, surtout à cause de la crise de la consommation intérieure, a, dans les six premiers mois de 1925, baissé quelque peu, s'est accrue à partir de juillet dernier, de sorte que, par suite de cet accroissement, elle a été, dans les premiers mois de 1925, de 4.400 q supérieure à celle de la période correspondante de 1924.

C'est également dans le troisième trimestre de l'année en cours — et particulièrement en août et en septembre — que notre importation en tissus de laine s'est accrue. L'élan

pris par le commerce extérieur est peut-être le mieux caractérisé par le fait que notre importation de **septembre dernier** s'est rapprochée de celle des mois d'**avril-juillet**. En 1925, la plus grande partie de nos importations revenait aux tissus plus fins. Les envois venant des marchés de l'Europe occidentale se sont accrus particulièrement. L'importation des tissus de soie et de mi-soie, considérés comme articles de luxe au point de vue de la capacité de consommation du pays, a fort repris en septembre dernier. Aux demi-produits de l'industrie textile, l'importation des fils de coton a diminué; celle des fils de laine a augmenté. Aux matières premières, l'importation de la laine — qu'on peut acheter en Hongrie aussi — a décliné; par contre, celle du coton et du jute bruts a augmenté. Quique, à cause de la baisse des prix mondiaux de charbon, les sommes payées par la Hongrie pour le charbon importé aient légèrement diminué, notre importation de bois et de charbon ne présente pas de changement essentiel. Les documents statistiques relatifs aux articles de l'industrie du fer et des machines, reflètent la crise européenne de ces industries.

C'est quant à l'importation des machines agricoles qu'on voit en Hongrie le plus de développement. L'importation des fruits du Midi a été quatre fois supérieure à celle de l'année dernière; la cause en est que, dans les six premiers mois de 1924, ce genre d'importation était encore prohibé.

En ce qui concerne l'exportation, c'est pour le maïs, les oeufs, le saindoux, les animaux de trait et de boucherie qu'on a enregistré le plus d'accroissement. Toutefois, nos articles d'exportation les plus importants étaient toujours la farine et les céréales, auxquelles il revenait 30% de l'exportation totale. Notre exportation de froment et de farine en Tchéco-Slovaquie est très restée au-dessous de celle de l'année dernière; et notre exportation de ce genre en Autriche était aussi bien affectée par les droits autrichiens sur les farines. Cependant, pour ces produits, nous avons trouvé un nouveau débouché, la Pologne. Et déjà, nos farines commencent à regagner leurs marchés étrangers les plus lointains d'avant-guerre.

L'exportation des articles des industries électrotechnique, du fer et des machines a fléchi dans une certaine mesure; par contre, s'est accrue l'exportation des demi-produits en fer, ainsi que celle de certaines espèces de textiles et de cuirs préparés.

C'est aux pages 407, 409 et 410 que nos lecteurs trouveront les données relatives aux articles les plus importants, ainsi qu'à notre trafic avec les différents pays.

Külkereskedelmi forgalmunk az 1925. év eddig ismert hónapjaiban az előző évek megfelelő időszakához képest igen kedvezően alakult. A mérleg kedvező fejlődése ezúttal is elsősorban a mezőgazdasági termelésből származó exportnak volt köszönhető, mert az ipari export, néhány kivételes tételt nem tekintve, a jóformán egész Európára kiterjedő gazdasági pangás folytán is fokozottan érvényesülő külföldi verseny hatása alatt némileg ellanyhult. A forgalomnak az elmúlt év őszén bekövetkezett felszabadítása és ezzel kapcsolatban a belföldön mindinkább érvényesülő világgiazi árak, a mezőgazdasági termelésre általában kedvező befolyást gyakoroltak. A stabilizált pénzürték is, mely a termelőnek most már teljesen biztosítani tudja munkásságának ellenértékét, különösen a mezőgazdasági termelés emelkedésének egyik újabb tényezőjévé vált. Az ipari termelés szempontjából viszont a mezőgazdasági termények belföldi áremelkedése az ipar termelési költségeinek növekedésére vezetett s csökkentette több belföldi iparcikk exportképességét.

Az Amerikából a múlt év őszén kiinduló búzahossz folytán több mezőgazdasági terménynél elég számbavehető áremelkedés jelentkezett, melynek következtében a f. év első felében a mennyiségileg az 1924. év ugyanezen időszaka mögött maradó export dacára, a legfontosabb exportcikkéért nagyobb ellenértéket kapott az ország az 1925. év első felében, mint a megelőző év első hat hónapjában. A f. évi különösen jó európai termés hatása alatt bekövetkezett ugyan az első félév magas árának lemorzsolódása, tekintettel azonban arra, hogy az ország exportálható készleteinek növekedése jóval meghaladja az árváltozás folytán bekövetkezett értékcsökkenést, külkereskedelmi mérlegünk egyensúlya egyelőre biztosítottnak tekinthető. A következő hónapokban sem várható oly áralakulás, mely a magyar mezőgazdasági termékek exportja szempontjából kedvezőtlen lehetne. A behozatalra szoruló európai államoknak a saját termelésből származó készletei csökkenésével kapcsolatban ugyanis nő a felvevőképességük s miután a f. évben az amerikai termékek kedvezőtlenebbek, mint az elmúlt évben, tehát főbb mezőgazdasági exportcikkeinknél nem kell további áresésre, hanem inkább lehet egy mérsékelt szilárdulásra számítani.

A forgalom fokozatos fejlődéséről s a kivitelnek a behozatalt meghaladó emelkedéséről s azzal kapcsolatban a külkereskedelmi mérleg javulásáról tanuskodnak az év első kilenc hónapjának és előző évek ugyanezen időszakával szembeállított következő adatai:

Év Année	Behozatali Importation	Kiviteli Exportation	Össz- forgalom Mouvement total du commerce extérieur	Behozatali többlet Excédent d'importa- tion
	forgalom			
	január—szeptember hónapokban aux mois de janvier—septembre			
millió aranykoronákban en millions de couronnes-or				
1923.	322·8	218·9	541·7	103·9
1924.	474·6	372·0	846·6	102·6
1925.	526·9	474·4	1.001·3	52·5

Az 1925. év eddigi külkereskedelmi mérlege a közölt adatok szerint még mindig passzív, a passzivitás azonban csak 52·5 millió aranykorona, az előző évi 102·6 millió aranykoronával szemben. A javulás azonban különösen az utolsó évnegyedben szembetűnő, mert a f. év első felében a mérleg passzivitása még 59·8 millió aranykorona volt, tehát nagyobb, mint az 1924. évben, amidőn 58·2 millió aranykorona volt az első félév passzivitása. A legutóbbi elmúlt harmadik évnegyed ugyanis 7·3 millió aranykoronával volt aktív. Ebben a negyedben két hónapnak, az augusztusnak és a szeptembernek mérlege kiviteli többlettel zárult. A forgalomnak negyedévenként s az utolsó évnegyednek havonként is részletezett adatait a túlsó hasábon levő összeállítás szemlélteti.

Ha figyelembe vesszük, hogy az 1923. évben az átlagos havi behozatal még csak 35·2, az átlagos kivitel pedig csak 28·2 millió aranykorona volt, akkor kétségtelen, hogy az ország a forgalom élénkítése szempontjából is rendkívül nagy változáson ment át. Ha továbbá figyelemmel vagyunk arra, hogy Magyarországnak, mint agrárállamnak a kivitele a legnagyobb s a mérlege is a legkedvezőbb az év utolsó hónapjaiban, akkor most már határozottan lehet számítani arra, hogy a f. év külkereskedelmi mérlege az előző évekhez viszonyítva már csak jelentéktelen passzívummal fog zárulni. A legutolsó ismert hónap adatai szerint ugyan a behozatal értéke szeptemberben ugrásszerű növekedéssel, az augusztusi 63·4 millióról 77·6 millióra emelkedett. Ez az emelkedés azonban főként azzal hozható kapcsolatba, hogy a belföldi kereskedelemnek a nagyobbértékű vásárlásoktól való tartózkodása megszűnt. A belföldi kereskedelem ugyanis

Év, időszak, hó Année, époque, mois	Behozatal Importation	Kivitel Exportation	Behozatali (-) illetve kiviteli (+) többlet. Excédent d'import. (-), respectivement d'export. (+)	
	millió aranykoronákban en millions de couronnes-or			
a) Tényleges forgalom. — a) Mouvement effectif.				
1925. év — En 1925.				
I. negyedében — Dans le 1 ^{er} trimestre . . .	179·9	127·3	—	52·6
II. negyedében — Dans le 2 ^e trimestre . . .	152·4	145·2	—	7·2
III. negyedében — Dans le 3 ^e trimestre . . .	194·6	201·9	+	7·3
ebből — dont:				
júliusban — en juillet . .	53·6	50·8	—	2·8
augusztusban — en août	63·4	71·0	+	7·6
szeptemberben — en sept.	77·6	80·1	+	2·5
január—szeptemberben: En janvier—septembre:	526·9	474·4	—	52·5
b) Átlagos havi forgalom. — b) Mouvement mensuel moyen.				
1924. év — En 1924.				
I. negyedében — Dans le 1 ^{er} trimestre . . .	44·4	35·9	—	8·5
II. negyedében — Dans le 2 ^e trimestre . . .	55·0	44·1	—	10·9
III. negyedében — Dans le 3 ^e trimestre . . .	58·8	44·0	—	14·8
január—szeptemberben: En janvier—septembre:	52·7	41·3	—	11·4
1925. év — En 1925.				
I. negyedében — Dans le 1 ^{er} trimestre . . .	60·0	42·4	—	17·6
II. negyedében — Dans le 2 ^e trimestre . . .	50·8	48·4	—	2·4
III. negyedében — Dans le 3 ^e trimestre . . .	64·9	67·3	+	2·4
január—szeptemberben: En janvier—septembre:	58·5	52·7	—	5·8

szeptemberben már nem remélte, hogy a növekvő őszi bevásárlási idény előtt életbeléphetnek az elsősorban az osztrák kereskedelmi tárgyalások folytán várt tarifális engedmények. Éppen ezért a behozatalnak további ugrásszerű emelkedésével ebben az évben már nem igen kell számolni. Mint érdekes jelenség megemlíthető, hogy a szeptember havi behozatalt a összeomlás óta csak az 1924. év decemberi behozatala haladta valamivel túl, a szeptemberi kivitel pedig nagyobb, mint bármikor az összeomlás óta.

A külkereskedelmi forgalomban szereplő legfontosabb áruk sorrendjében az előző évekhez képest, mint az a legfontosabb árukat

részletesen ismertető s a 409. és 410. oldalakon található táblázatból kitűnik, csak a kivitelnél mutatkoznak lényegesebb változások.

A behozott cikkek között a belföldi pamut-szövetgyártás megerősödése mellett is a pamut-szövetek foglalják el az első helyet. A pamut-szövetbehozatal mennyisége a korlátozó intézkedések megkönnyítése folytán 1924. május havától erőteljesen emelkedett s októberben a behozatali tilalmak megszüntetése után a 17 ezer métermázsát is meghaladta. 1924. októbertől kezdve a pamut-szövetimport hónapról hónapra, mondhatni, fokozatosan lemorzsolódott, s júniusban csak 5.850 métermázsát tett. Előrelátható volt tehát, hogy legkésőbb az őszi és téli idényre szóló beszerzések ezt a tételt ismét felszöktetik. Júliustól kezdve a behozatal tényleg emelkedni kezdett s szeptemberben már 10.613 métermázsára volt. Az 1925. év első kilenc hónapjában 4400 métermázsával több pamut-szövetet vásároltunk külföldről, mint az 1924. év megfelelő időszakában, a behozatal értéke 6.9 millió aranykoronával volt az idén nagyobb. A közel 80 ezer métermázsányi importnak $\frac{1}{5}$ részénél vették a felek igénybe a kikészítési eljárást, a további feldolgozásra szolgáló nyers szövetek aránya azonban mintegy 40 százalék volt.

A gyapjuszöveteknél a behozatal szintén az év harmadik negyedében, augusztusban és szeptemberben élénkült meg. A forgalom fellendülését talán legjobban azzal jellemezhetjük, hogy a szeptemberi behozatal 4.995 métermázsával megközelítette négy hónap, áprilistól-júliusig, 5.537 métermázsányi importját. A mennyiség csökkenése mellett a behozatal értéke alig változott. Ez csak azzal magyarázható, hogy a belföldi termelés terjeszkedése folytán az importban nagyobb rész jutott a finomabb szövetekre, amit igazol az is, hogy a nyugateurópai piacokról származó küldemények emelkedtek. Elég jelentékeny volt a kikészítésre érkezett szövet mennyisége is.

Az ország fogyasztóképessége szempontjából fényűzési cikkeknek tekinthető selyem- és félselyemszövetek importja rendkívül visszaesett, szeptemberben azonban már itt is erőteljes emelkedést tapasztalunk.

A textilipari félgyártmányok között, több mint $\frac{1}{5}$ -del esett vissza a pamutfonalak mennyisége, a gyapjúfonalak importja azonban több mint $\frac{1}{3}$ -dal növekedett. A gyapjúfonalaknál a mennyiség emelkedése ellenére a behozatal értéke feltűnően csökkent. Ennek az a magyarázata, hogy míg tavaly a behozatal $\frac{3}{4}$ része fésűs-, $\frac{1}{4}$ része posztófonál

volt, a folyó évi forgalom a múltévinek megfordítottja, mert az idén 75 százalék volt a posztó- és 25 százalék a fésűsfonál.

Örvendetes, hogy a textilipari nyersanyagoknál csak a gyapjúimport csökkent, a nyers pamut és nyers juta behozatalnál azonban jelentékeny a fellendülés.

A nyers és megmunkált fa ezúttal is megtartotta az importban a második helyet, bár a behozatal mennyisége 2.7 millió métermázsával csökkent. Az import mennyiségének erős visszaesése sem befolyásolta azonban az értéket, amely mindkét évben 50 millió aranykorona körül mozgott. Az egyes cikkeket vizsgálva ugyanis azt látjuk, hogy a behozott tűzifa 3.6 millió métermázsával csökkent, emelkedett azonban a nagyobb értékkel bíró gömbfa és talpfa importja. A szénnél a mennyiség jelentéktelen emelkedése mellett az értékben mutatkozó visszaesés a szénárak világpiaci ellanyhulására vezethető vissza.

A vas- és gépiparnak egész Európára kiterjedő válsága tükröződik vissza ezekre a cikkekre vonatkozó adatokban. A gépek- és készülékeknek a behozott mennyiség közel 45 ezer métermázsával csökkent. Mivel azonban a visszaesés legnagyobb részben a javításra érkező gőzmozdonyokra esett, az érték eltolódása nem felel meg a mennyiségi változásnak. A mezőgazdasági gépek és egyes textilipari gépek behozatalának emelkedése majdnem kiegyenlítette a gépek és készülékek csoportjában a szövő-, fémmegmunkáló- és a különféle gépeknél jelentkező hanyatlást. A vasárúknál az öntött csövek és vasúti kerékabroncsok mennyisége süllyedt le, az érték azonban annak ellenére felszökött, mert a finomabb árúknál, főleg a szerszámnál, zárnál és lakatnál erős az emelkedés. A vasfélgyártmányoknál a buga- és bucavas behozatala zuhant vissza egész jelentéktelen mennyiségre. A nyersvasnál a csökkenés teljes egészében az ócskavasra esik. A vas- és gépipar javulására enged következtetni az, hogy a nyersfémek, főleg a vörösréz és a cink importja ez év harmadik negyedében háromszorosa volt a tavalyi harmadik negyedév behozatalának.

A papiros és papirosárúknál az egész csoport mennyiségében mutatkozó mintegy 50 ezer métermázsányi emelkedést jóval meghaladta a behozott nyomdapapír mennyiségének emelkedése, a papirosárúk importja tehát jelentékenyen hanyatlott. A papiros és papirosárúk mennyiségének arányában emelkedett ennek az árúcsoportnak az értéke is, bár az értékesebb árú behozatala csökkent. Érvényesült tehát a papirosárúknak az év

Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1924. és 1925. év január—szeptember hónapjaiban. — *Répartition du commerce extérieur de la Hongrie suivant les pays pendant les mois de janvier—septembre 1924 et 1925.*

Származási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance ou de destination</i>	Behozatal — <i>Importation</i>				Kivitel — <i>Exportation</i>			
	1 9 2 4		1 9 2 5		1 9 2 4		1 9 2 5	
	január—szeptember hónapjaiban — <i>en janvier—septembre</i>							
	Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couron- nes-or</i>	%-ban <i>en %</i>	Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couron- nes-or</i>	%-ban <i>en %</i>	Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couron- nes-or</i>	%-ban <i>en %</i>	Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couron- nes-or</i>	%-ban <i>en %</i>
Ausztria — <i>Autriche</i>	106.288	22.40	119.461	22.67	141.429	38.02	149.784	31.57
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slov.</i>	121.546	25.61	130.942	24.85	85.847	23.08	109.166	23.01
Románia — <i>Roumanie</i>	38.775	8.17	40.457	7.68	21.209	5.70	20.746	4.37
Sz. H. Sz. áll. — <i>Royaume S. C. S.</i>	17.222	3.63	18.008	3.42	26.036	7.00	45.098	9.51
Németország — <i>Allemagne</i>	61.711	13.00	80.979	15.37	29.120	7.83	51.189	10.79
Svájc — <i>Suisse</i>	19.207	4.05	18.577	3.52	8.790	2.36	9.817	2.07
Olaszország — <i>Italie</i>	19.477	4.10	24.258	4.60	18.276	4.91	26.930	5.68
Franciaország — <i>France</i>	8.576	1.81	9.437	1.79	1.252	0.34	2.438	0.51
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	5.218	1.10	7.715	1.46	3.580	0.96	719	0.15
Nagy-Britannia — <i>Grande-Bret.</i>	10.762	2.27	16.316	3.10	3.299	0.89	3.735	0.79
Lengyelország — <i>Pologne</i>	24.374	5.13	23.430	4.45	6.986	1.88	34.137	7.20
Északamerikai Egyesült-Áll. <i>États-Unis</i>	13.601	2.87	11.876	2.25	2.566	0.69	1.316	0.28
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	27.833	5.86	25.488	4.84	23.572	6.34	19.302	4.07
Összesen — <i>Au total</i>	474.590	100.00	526.944	100.00	371.962	100.00	474.377	100.00

első felében megindult világszerte áremelkedése. A bőripar ebben az évben is kénytelen volt nyersanyagszükségletének egy részét külföldről beszerezni, aminek oka, a kisebb húsfogyasztás, már közismert. A vásárlóképesség csökkenésének figyelembevételével mellett is a bőripar megerősödésére vall az, hogy a külföldről hozatott kikészített bőrök mennyisége csak kétharmadrésze az előző évnek. A jó termés folytán az év harmadik negyedében jóformán teljesen megszűnt a kiörlésre érkező búza behozatala. Malomiparunk nehéz harcokat vív azért, hogy a termés minél nagyobb részét exportálja liszt alakjában; az örlési forgalom erre az esztendőre valószínűleg elvesztette jelentőségét.

A déligyümölcsök importja az előző évi importnak több mint négyszeresére szökkent fel, aminek egyedül az a magyarázata, hogy 1924. év első felében a déligyümölcs még behozatali tilalom alatt állott. A kincstár alig valamivel több nyersdohányt szerzett a külföldről, mint az előző évben s az árakban sincs nagyobb változás. A belföldön lévő s még az előző évben érkezett készletek nagymértékben visszaszorították az ásványolajimportot, a lengyel kereskedelmi szerződés azonban előreláthatólag megelékníti ezt a kereskedelmet.

Meg kell említenünk végül, hogy az új vámtarifának az az intézkedése, amely a nyersrizsbehozatal vámmentességét biztosítja, lehetővé tette, hogy az ország rizsszükségletének közel háromnegyedrészét hántolatlanul érkezett be és azt rizshántolásra berendezkedett malmaink dolgozták fel.

A kivitelben a legnagyobb növekedés a tengeri-, tojás-, disznósír-, valamint a vágó- és igásállatexportnál mutatkozik. A legfőbb kiviteli cikkek közé azonban továbbra is a liszt és gabonafélék tartoznak, ezekre esett ugyanis az összkivitelnek közel 30%-a. A gabonafélék kivitele az év első felében jóval alatta maradt a múlt évi mennyiségnek s csak a termés betakarítása óta emelkedett ugrás-szerűen. A Cseh-Szlovákiába kivitt búza- és lisztmennyiség jóval alatta maradt az előző évi kivitelnek, jelentéktelenné zsugorodtak a svájci szállítmányok és érzékenyen érinti kivitelünket az osztrák lisztvám is. Németország felé irányuló búza- és búzaliszt-kivitelünk is csökkent. Új piacot talált azonban a magyar liszt Lengyelországban, ahová az előző évi 561 vagonnal szemben több mint négyezer vagonadtunk el. Ennek az exportnak a jelentőségét talán azzal lehet legjobban jellemezni, hogy a lengyel kivitel, a cseh-szlovák kivitel mögött, az osztrák kivitel is megelőzi.

Az egyelőre ugyan jelentéktelen nyugateurópai szállítmányok arra engednek következtetni, hogy malomiparunk mindinkább iparkodik visszaszerezni azokat a piacokat, amelyeken a magyar liszt a világháború előtt is megjelent. Az év első kilenc hónapjában a búza- és rozs-, valamint a lisztkivitel közötti arány nem mutat sem a világháború előtti, sem az elmúlt évvel szemben lényegesebb eltolódást.

A vágó- és igásállatkivitel rendkívül nagymértékű növekedése megoszlik az egyes állatfajták között. A baromfi és baromfitermékek kivitelében ugrásszerűen emelkedett a tojáskivitel 6·5 millió aranykoronáról 17·5 millió aranykoronára. Itt is visszaszerezte a kereskedelem a világháború előtti piacokat. Emelkedett emellett a baromfi és tollkivitel is, úgy, hogy az előző évi 25 millió aranykoronával szemben a baromfi és baromfitermékek exportja már kilenc hónap alatt elérte a 40 milliót. A cukorkivitel értéke a cukorárak világpiaci árzuhanása folytán jelentékenyen visszaesett, az exportra váró s mintegy 13.000 vagonra becsülhető termelés értékesítésére azonban biztató jel az, hogy a kampány első hónapjában több mint 700 vagon szállítottunk külföldre. A gyapjúkivitel, mely a tavalyi kivitelhez képest az év első hónapjaiban erőteljesen fejlődött, a harmadik negyedben ellanyhult, mert az árak hanyatlása folytán a további lemorzsolódás reményében a külföldi kereskedők tartózkodnak a vásárlásoktól, bár az országban még elég jelentékenyek a készletek. A gyapjúnak különben bizonyos vonatkozásokban veszedelmes világpiaci versenytársa akadt, a műselyemben. A disznósír a komolyabb exporttétel között első ízben szerepel 1925-ben, ami nagy haladás tekintettel arra, hogy a korábbi években az ország még zsírbehozatalra szorult. A kedvező gyümölcsstermés hatása alatt több mint megkészsereződött a gyümölcskivitel, az értékesítés természetesen csak az előző évinél olcsóbb árakon történhetett.

Az ipar termékei közül a vas-, gép- és elektrotechnikai ipar exporttevékenysége bizonyos ellanyhulást mutat. Különösen feltűnő az izzólámpakivitel visszaesése. Növekedett azonban különösen a vasfélgyártmányok exportja, valamint a kikészített bőr, textiliák kivitele.

A külkereskedelmi forgalomról eddig közölt adatok összefoglaltan taglalják a tulajdonképeni forgalmat, a kikészítési és javítási forgalommal. Nem érdektelenek azonban a forgalomnak forgalomnemek szerinti megoszlásáról szóló alábbi adatok.

A forgalom jellege forgalomnemek szerint.
Caractère du commerce extérieur par genre de mouvement.

A forgalom megnevezése <i>Désignation du mouvement commercial</i>	Behozatal <i>Importation</i>	Kivitel <i>Exportation</i>	Behozatali (-) ill. kiv. (+) többlet — <i>Excédent d'import.(-), exc. d'exp. (+)</i>
	1925 január – szeptember <i>en janvier – septembre 1925</i>		
	millió aranykorona — <i>en millions de couronnes-or</i>		
Teljes forgalom — <i>Commerce général</i>	526.9	474.4	— 52.5
Ebből — <i>Dont :</i>			
Tulajdonképeni forgalom — <i>Commerce propr. dit.</i>	490.0	406.7	— 83.3
Kikészítési forgalom — <i>Trafic du perfectionnement.</i>	35.3	54.5	+ 19.2
Javítási forgalom — <i>Trafic de réparations . . .</i>	1.6	13.2	+ 11.6

Az itt közölt adatok szerint a kikészítési eljárás a kereskedelmi mérleg szempontjából kilenc hónap alatt 30·8 millió aranykoronányi aktivumot jelent. Itt említhető meg, hogy a külkereskedelmi forgalom eddig közölt főeredményeiből az előjegyzési raktárak forgalma még hiányzik. Az előjegyzési raktárak által összeállítandó kimutatások ugyanis még nem voltak feldolgozhatók. Tájékozódás céljából összeállította azonban a m. kir. központi statisztikai hivatal a rendelkezésére álló árnyilatkozatok alapján az előjegyzési raktárakba utalt s onnét külföldre ismét továbbszállított küldemények ideiglenes mérlegét. E küldemények ideiglenes mérlege szerint az első kilenc hónap behozatali többlete mintegy 5·5 millió aranykoronával több a cikkben közölt értéknél, a mérleg tényleges passzivitása tehát az 1925. év első kilenc hónapjában az előjegyzési raktárak forgalmának figyelembevételét után meg fogja haladni az 57 millió aranykoronát.

Az országok szerinti forgalom alakulását a 407. oldalon levő táblázat tartalmazza.

Az ismertetés első részében említett általános gazdasági pangás, melynek hatása alól Magyarország közgazdasági élete sem vonhatta ki magát, úgy látszik szünőben van. Növekedni kezd a világpiacokon a hajótér iránti érdeklődés, enyhül a legújabb adatok szerint az angol munkanélküliség s növekszik a széntermelés is. Amerika több hajót óhajtott építtetni angol és német telepeken, Oroszország is nagyobb megrendeléseket tervez Németországban.

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1924. és 1925. év január—szeptember hónapjaiban.

Commerce extérieur de la Hongrie aux mois de janvier—septembre 1924 et 1925.

A) Behozatal. — A) Importation.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises, respectivement des groupes de marchandises</i>	Egység <i>Unité</i>	Mennyiség méter- mázsákban, darabok- ban vagy párokban <i>Quantités en quintaux métr., par pièces ou par paires</i>		Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couronnes-or</i>		Az összérték %-ában <i>En pour-cent de la valeur totale</i>	
		1924	1925	1924	1925	1924	1925
Pamutzövet — <i>Tissus de coton</i>	q	75.540	79.930	61.727·5	68.670·8	13·01	13·03
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	"	17,493.579	14,833.711	51.142·4	49.235·2	10·78	9·34
Gyapjúszövet — <i>Etoffes de laine</i>	"	28.661	23.279	40.887·0	40.205·8	8·62	7·63
Szén — <i>Charbon</i>	"	7,472.165	7,474.022	32.973·5	30.801·3	6·95	5·84
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	151.573	108.669	24.091·1	21.549·8	5·08	4·09
Pamutfonál és -cérna — <i>Fils de coton, fils à coudre</i>	"	51.033	39.772	25.259·3	20.850·5	5·32	3·96
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et articles de papeterie</i>	"	275.120	322.274	12.463·3	15.051·1	2·62	2·86
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	"	64.671	87.426	8.807·1	11.801·1	1·86	2·24
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	"	15.483	10.129	16.468·4	11.545·7	3·47	2·19
Vasárúk — <i>Articles en fer</i>	"	99.258	77.200	5.964·8	10·847·6	1·26	2·06
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	"	13.739	18.366	13.198·5	9.603·7	2·78	1·82
Ásványolaj — <i>Huile minérale</i>	"	655.652	484.367	9.737·7	8.356·5	2·05	1·58
Nyers dohány — <i>Tabac brut</i>	"	15.872	17.609	6.673·3	8.284·5	1·41	1·57
Nyers pamut — <i>Coton brut</i>	"	22.910	33.305	6.084·5	8.265·7	1·28	1·57
Kötöttárúk, pamutból — <i>Articles tricotés en coton</i>	"	2.564	2.513	4.964·0	7.630·5	1·04	1·45
Nyers bőr — <i>Peaux brutes</i>	"	30.937	27.229	6.163·1	7.373·6	1·30	1·40
Üveg és üvegárúk — <i>Verres, verreries</i>	"	80.755	116.486	3.910·7	6.775·3	0·82	1·29
Selyem- és félselyemszövet — <i>Tissus de soie et de mi-soie</i>	"	1.344	865	6.354·9	6.717·6	1·34	1·27
Nyers kávé — <i>Café brut</i>	"	14.298	18.192	2.624·8	6.299·7	0·55	1·20
Nyers juta — <i>Jute brut</i>	"	52.695	64.205	3.168·7	5.870·7	0·67	1·11
Búza — <i>Froment</i>	"	41.163	134.065	1.065·6	4.730·7	0·22	0·90
Déligyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	"	30.813	136.713	1.231·0	4.214·9	0·26	0·80
Nyers rizs — <i>Riz brut</i>	"	—	113.023	—	4.203·7	—	0·80
Nyers vas — <i>Fer brut</i>	"	299.178	253.414	4.685·7	3.528·9	0·99	0·67
Vasfélgyártmányok — <i>Produits mi-fabriqués en fer</i>	"	148.105	65.709	3.448·8	3.195·0	0·73	0·61
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	7.506	5.704	3.126·1	3.054·2	0·66	0·58
Olajosmagvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	9.763	40.099	401·2	2.497·9	0·08	0·47
Összesen } <i>Total</i>)	q	27,154.377	24,588.276	356,623·0	381.162·0	75·15	72·33
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>)	drb = pièce pár = paire q	169.456 — 4,980.942	548.297 568.934 4,969.677	117.967·0	145.782·2	24·85	27·67
Behozatal összesen } <i>Importations totales</i>)	drb = pièce pár = paire q	169.456 — 32,135.319	548.297 568.934 29,557.953	474.590·0	526.944·2	100·00	100·00

abból az amerikai tőkéből, melyhez csak a német nagybankok jótállása útján juthat. Ezek mind olyan tünetek, melyek azt bizonyítják, hogy az európai gazdasági krízis mélypontján túl vagyunk s remélni engedik, hogy a most

már várható általános javulás Magyarországot sem fogja elkerülni.

Erre annál inkább lehet számítani, mert Magyarország pénzügyi és állampénzügyi helyzete a Népszövetség jóakarató támogatása és

B) Kivitel. — B) Exportation.

Az árúk, illetőleg árucsoportok nevezése <i>Désignation des marchandises, respectivement des groupes de marchandises</i>	Egység <i>Unité</i>	Mennyiség méter mázsákban, darabok- ban vagy párokban <i>Quantité en quintaux métr., par pièces ou par paires</i>		Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couronnes-or</i>		Az összérték %-ában <i>En pour-cent de la valeur totale</i>	
		1924	1925	1924	1925	1924	1925
Liszt — <i>Farine</i>	q	1,706.789	1,470.629	62.591·0	77.153·3	16·83	16·26
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	darab <i>pièces</i>	104.242	211.346	38.342·8	58.932·6	10·31	12·42
Búza — <i>Froment</i>	q	1,331.699	1,192.286	33.345·1	37.641·7	8·96	7·94
Rozs — <i>Seigle</i>	"	999.250	897.637	21.313·6	24.416·9	5·73	5·15
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	46.989	131.598	6.543·3	17.470·9	1·76	3·68
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	32.127	825.800	535·1	16.942·2	0·14	3·57
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	114.527	120.828	12.883·2	16.742·5	3·46	3·53
Cukor — <i>Sucre</i>	"	437.374	439.749	22.790·5	16.065·7	6·13	3·39
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	27.917	49.497	8.285·5	12.466·9	2·23	2·63
Toll — <i>Plumes</i>	"	14.487	17.275	8.991·1	11.043·5	2·42	2·33
Disznósír, szalonna — <i>Saindoux et lard</i>	"	443	50.869	69·0	9.463·6	0·02	1·99
Friss és elkészített hús, kolbász — <i>Vianes fraîches et préparées, sau- cisses</i>	"	61.375	47.487	12.445·4	8.714·6	3·34	1·84
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	"	28.196	22.153	12.114·1	8.250·5	3·25	1·74
Vasúti kocsik — <i>Voitures de chemin de fer</i>	darab <i>pièces</i>	755	1) 69.594	6.618·8	7.865·2	1·78	1·66
Olajosmagvak — <i>Graines oléa- gineuses</i>	q	79.867	182.678	2.358·0	6.963·1	0·63	1·47
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	"	27.066	35.468	7.403·2	6.924·4	1·99	1·46
Vasárúk — <i>Articles en fer</i>	"	110.242	84.071	6.664·3	6.798·0	1·79	1·43
Köszén — <i>Houille</i>	"	1.618.120	2.257.858	4.266·6	6.272·9	1·15	1·32
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	4.686	5.784	5.199·7	5.943·0	1·40	1·25
Vastélgártmányok — <i>Produits de fer mi-fabriqués</i>	"	120.978	247.960	3.256·4	5.875·5	0·88	1·24
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	"	105.327	279.009	3.678·2	5.496·1	0·99	1·16
Friss főzelék — <i>Légumes frais</i>	"	289.824	356.525	4.370·5	5.482·2	1·17	1·16
Árpa — <i>Orge</i>	"	84.068	213.363	1.512·7	4.795·7	0·41	1·01
Bab, száraz — <i>Fève sèche</i>	"	146.877	148.709	5.949·6	4.292·4	1·60	0·90
Élő baromfi — <i>Volaille vivante</i>	drb, <i>pièces</i>	680.866	2) 24.579	1.677·8	4.040·7	0·45	0·85
Nyers bőr — <i>Peaux brutes</i>	q	5.458	10.467	994·1	3.396·5	0·27	0·72
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	"	3.811	6.304	2.346·3	3.314·6	0·63	0·70
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	"	29.656	23.691	2.949·8	3.159·4	0·79	0·67
Műselyem — <i>Soie artificielle</i>	"	2.323	2.292	4.092·5	3.135·5	1·10	0·66
Szesz — <i>Alcool</i>	"	69.519	65.473	3.296·9	2.904·4	0·89	0·61
Zab — <i>Avoine</i>	"	187.388	131.690	3.326·9	2.780·4	0·89	0·58
Összesen } Total }	db, <i>pièces</i> q	785.863 7,686.383	211.346 9,411.323	310.212·0	404.744·9	83·39	85·32
Egyéb árúk — <i>Autres marchandises</i> }	db, <i>pièces</i> pár, <i>paire</i> q	23.061 — 3,541.689	3.237 34.186 5,137.069	61.750·0	69.631·7	16·61	14·68
Kivitel összesen } Exportations totales }	db, <i>pièces</i> pár, <i>paire</i> q	808.924 — 11,228.072	214.583 34.186 14,548.392	371.962·0	474.376·6	100·00	100·00

1) 69.594 q = 983 darabbal. — 69.594 q = 983 pièces.

2) A mennyiség métermázsákban van kimutatva. — La quantité est indiquée en q métriques.

az egész lakosság vállvetett erőfeszítései foly-
tán a küzdelmes évek után a határozott javu-
lás útján van. A beruházások újból megkez-

dődtek, a mezőgazdasági termelés emelkedik
s az ország legégetőbb problémája a hitel-
kérdés is megoldás előtt áll.

Tormay Béla.

A kereskedelem és közlekedés egyes adatainak eltolódása a háború előtti állapothoz képest.¹⁾

Ecart survenus dans les données du commerce et des communications, par rapport à la situation d'avant-guerre.

1. Behozatal. — Importations.

Ország Pays	Háború előtti adat Données d'avant-guerre		Legújabb adat Données les plus récentes	
	mill. dollárban - en millions de dollars			
		%		%
Anglia <i>Angleterre</i>	3.741	20·8	5.653	22·1
Amer. Egy.-Áll. <i>Etats-U. d'Am.</i>	1.793	10·0	3.610	14·1
Németország <i>Allemagne</i>	2.565	14·3	2.176	8·5
Franciaország <i>France</i>	1.625	9·0	2.102	8·2
Magyarország Hongrie	421	2·3	142	0·6
A világ behozat. <i>Imp. mondiale</i>	18.000	100·0	25.524	100·0

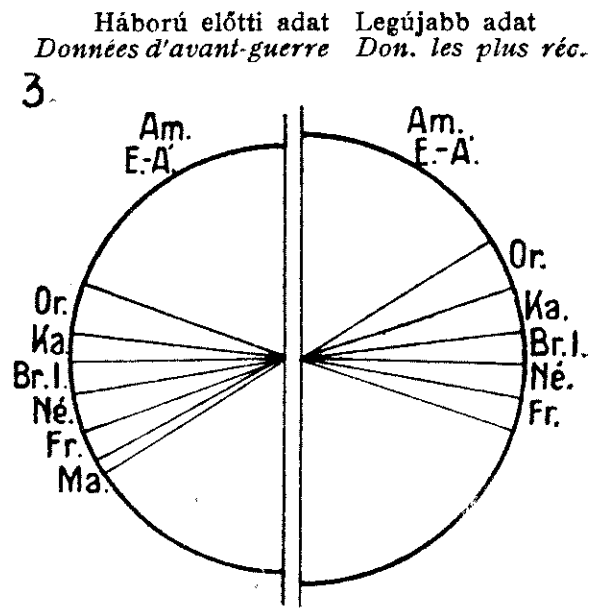
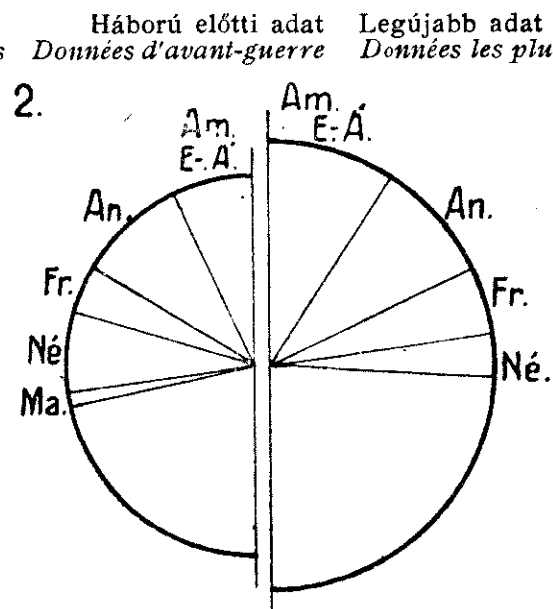
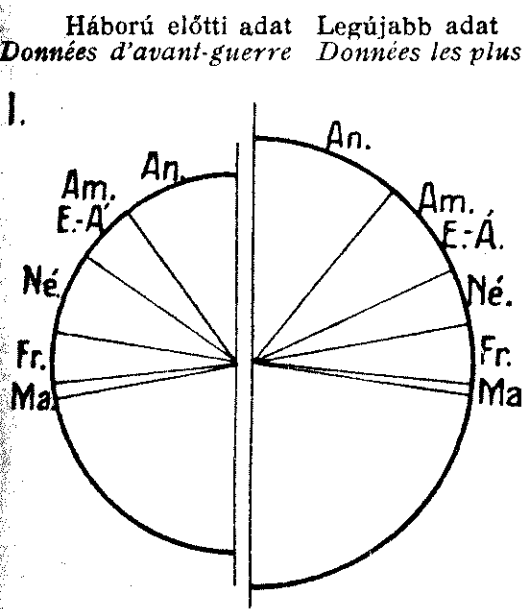
2. Kivitel. — Exportations.

Ország Pays	Háború előtti adat Données d'avant-guerre		Legújabb adat Données les plus récentes	
	mill. dollárban - en millions de dollars			
		%		%
Am. Egy.-Áll. <i>Etats-U. d'Am.</i>	2.484	14·6	4.591	19·0
Anglia <i>Angleterre</i>	3.089	18·2	4.132	17·1
Franciaország <i>France</i>	1.328	7·8	2.171	9·0
Németország <i>Allemagne</i>	2.405	14·1	1.556	6·4
Magyarország Hongrie	386	2·3	117	0·5
A világ kivitele <i>Exp. mondiale</i>	17.000	100·0	24.142	100·0

3. A vasútvonalak hossza. — Longueur des chemins de fer exploités.

Ország Pays	Háború előtti adat Données d'avant-guerre		Legújabb adat Données les plus récentes	
	ezer km-ben - en milliers de kilomètres			
		%		%
Amer. Egy.-Áll. <i>Etats-U. d'Am.</i>	397	37·6	427	35·6
Oroszország <i>Russie</i>	78	7·4	74	6·2
Kanada — Ca- <i>nada</i>	41	3·9	64	5·3
Britt-India <i>Inde Anglaise</i>	53	5·0	58	4·8
Németország <i>Allemagne</i>	62	5·9	58	4·8
Franciaország <i>France</i>	50	4·7	54	4·5
Magyarország Hongrie	22	1·9	8	0·7
A világ vasútvo- nalainak hossza <i>Longueur des chemins de fer du monde entier</i>	1.057	100·0	1.200	100·0

A behozatal terén Anglia vezet. Utána az Egyesült-Államok következnek. Németország behozatalának értéke ma kb. meg egyezik Franciaországgal, holott a háború előtt azt jóval meghaladta.



¹⁾ A háború előtti adatok az egyes országok akkori (háború előtti) területére vonatkoznak. — *Les données d'avant-guerre se rapportent au territoire d'alors des différents pays.*

4. Kereskedelmi flotta. — *Effectif de la marine marchande.*

O r s z á g Pays	Háború előtti adat Données d'avant-guerre		Legújabb adat Données les plus récentes	
	millió bruttó regisztertonnában — en millions de tonnes-registre brutes			
Anglia Angleterre	18.7	% 38.2	19.4	% 30.0
Amer. Egy.-Áll. États-U. d'Am.	5.4	11.0	15.4	23.8
Japán Japon	1.5	3.1	3.9	6.0
Franciaország France	2.2	4.5	3.5	5.4
Németország Allemagne	5.1	10.4	3.1	4.8
Világflotta Effectif mondial de la marine marchande	49.4	100.0	64.6	100.0

5. Tengeri hajóforgalom. — *Mouvement des navires de mer.*

O r s z á g Pays	Háború előtti adat Données d'avant-guerre		Legújabb adat Données les plus récentes	
	millió netto regisztertonna — en millions de tonnes-registre nettes			
Amer. Egy.-Áll. États-U. d'Am.	53	% 14.0	69	% 15.7
Anglia Angleterre	58	15.3	66	15.0
Japán Japon	25	6.6	42	9.6
Franciaország France	30	7.9	38	8.7
Németország Allemagne	27	7.1	26	5.9
Világforgalom Mouvement mondial des navires	379	100.0	439	100.0

A közlekedés adatait vizsgálva mindenütt feltűnő az Amerikai Egyesült-Államok és Anglia jelentős szerepe. Különösen szembeszökő az Egyesült-Államok kereskedelmi flottájának ugrásszerű fejlődése a háború előtti állapothoz képest.

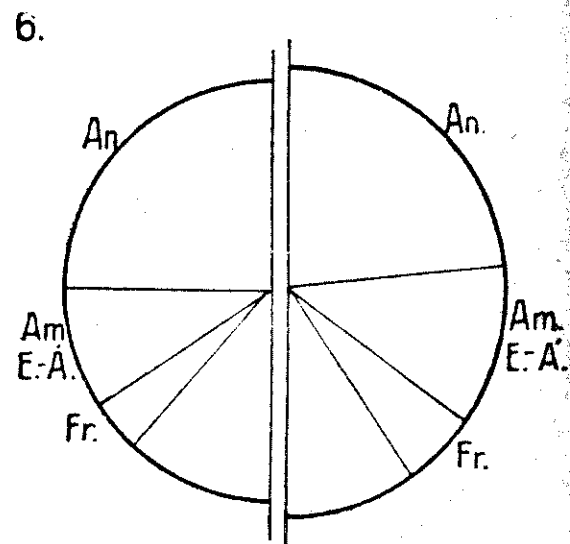
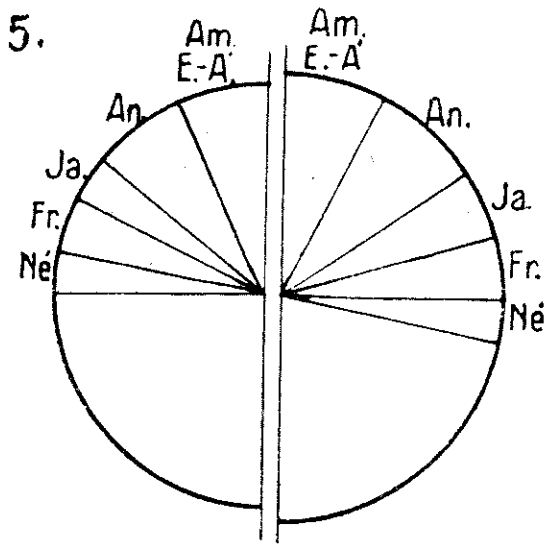
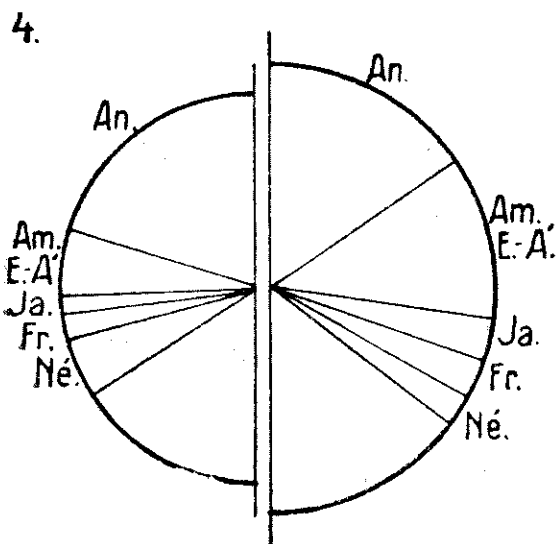
6. Kábelhálózat. — *Réseaux de câbles.*

O r s z á g Pays	Háború előtti adat Données d'avant-guerre		Legújabb adat Données les plus récentes	
	ezer km-ben — en milliers de kilomètres			
Anglia Angleterre	261	% 50.3	272	% 46.1
Amer. Egy.-Áll. États.-U. d'Am.	100	19.3	141	23.9
Franciaország France	44	8.5	65	11.0
A világ kábelhálózata Réseau mondial de câbles	519	100.0	590	100.0

Háború előtti adat Legújabb adat
Données d'avant-guerre Données les plus récentes

Háború előtti adat Legújabb adat
Donn. d'avant-guerre Données les plus réc.

Háború előtti adat Legújabb adat
Données d'avant-guerre Données les plus réc.



A magyar nagykereskedelmi árak és a létfenntartási költségek index-számai 1925 október végén.

Prix de gros et nombres-indices du coût de la vie en Hongrie à la fin du mois d'octobre 1925.

Résumé. L'indice des prix de gros de Hongrie était, le 31 octobre dernier, de 3·1% inférieur à celui du 30 septembre; il ne montait qu'à 18.924, contre 23.466 le 31 décembre 1924. Au cours des dix derniers mois, l'indice en question a diminué de 19·4%, ce qui était dû principalement à la baisse des vivres.

Quant au nombre-indice du coût de la vie, il diminue, en octobre dernier, dans une proportion encore plus grande: de 6·1%; et tandis qu'il montait, le 31 décembre 1924, à 17.103, il n'était, le 31 octobre dernier, que de 14.330. Donc, au cours de 1925, le coût de la vie a baissé de 16 2%.

En comptant les prix de 1913 égaux à 1, et en calculant les nombres-indices en couronnes-or, le nombre-indice des prix de gros est de 1·31, et celui du coût de la vie, de 0·99. Toutefois, la baisse, au-dessous de la parité, du nombre-indice du coût de la vie n'est qu'apparente: elle n'est due qu'au fait que l'Etat a fort limité le relèvement des loyers. Si l'on ne compte pas le loyer, on voit que le nombre-indice du coût de la vie dépasse de 18% le niveau de 1913.

Október folyamán az áralakulás tendenciája határozottan lefelé irányuló volt. Az irányzatot az élelmiszeráraknak és a mezőgazdasági termékek árának általános jellegű áresése szabta meg, ami azután erős visszahatással volt az index-számok alakulására is. Az ide tartozó cikkek közül a táblázatunkban felsoroltak mutattak jelentősebb áresést.

A fel nem sorolt cikkeknel is csökkenő volt az irányzat, bár kisebb mértékben. Jelentékenyebb drágulást egyedül a tojás mutatott fel, ami egyébként ősszel szabályszerűen viszatérő jelenség. A tojásnak számottevő olcsóbbodására csak a jövő év elején, az új termelés megindulásakor lehet számítani.

A gabonafélék közül a búza ára csak kis mértékben esett. A liszt ára sajtóságon alakult. A finom lisztek ára csak igen kis mértékben csökkent (a nullás liszt ára pl. csak 50 K-val volt alacsonyabb október 31-én, mint szeptember végén), a sötétebb lisztfajtáknál azonban növekvő arányú volt az áresés és legnagyobb mértékben végül a korpánál mutatkozott.

Élelmiszerek és mezőgazdasági termékek áresése 1925 októberben.

Baisse de denrées et de produits agricoles en octobre 1925.

Cikk megnevezése <i>Désignation de la marchandise</i>	Áresés aránya százalékban <i>Proportion de la baisse en %</i>
Juh (élő) — Moutons (vivants)	26·9
Zsír — Graisse	26·1
Sertés (élő) — Porcs (vivants)	16·1
Ökör (élő) — Boeufs (vivants)	11·1
Rozs — Seigle	10·0
Sertéshús — Viande de porc .	9·6
Marhahús — Viande de boeuf	8·7
Korpa — Son	8·0
6-os liszt — Farine, No 6 .	7·5
Árpa — Orge	6·4
Maláta — Malt	5·6

Mint a felsorolt néhány cikkből látni, az olcsóbbodás leginkább a vágóállatoknál és az állati termékeknel jelentkezett. Igen feltűnő jelenség volt októberben a zsírnak szinte krach-jellegű áresése, mely 34.500 K-ról 25.500 K-ra szorította le a zsírnak a nagybani árát.

A közszükségleti cikkek másik nagy kategóriájában, az ipari anyagok és termékeknel az áralakulásnak már nem volt oly egységes jellege. Talán legkiemelkedőbb jelenség volt októberben a nyers pamutnak jelentékeny áresése, ami maga után vont a pamutfonálnak és a pamutszövetnek az áresését is. A többi textilanyagnál és -árúnál, az áringadozások kisebb arányúak voltak. A bőrarak valamivel csökkentek, és egyéb cikkeknel is előfordultak kisebb arányú áresések. Viszont az újságpapírosnak, egyes fémeknek, tűzifának és egy-két jelentéktelenebb árúnak az ára októberben is emelkedést mutatott. A táblázatok az index-számok kalkulálásához bevont közszükségleti cikkek októberi áralakulásáról részletes felvilágosítást adnak.

*

Az *index-számok* alakulása október 31-én az áresések következtében kedvező volt. Úgy a nagykereskedelmi index, mint a létfenntartási index érezhetően csökkent. A magyar *nagykereskedelmi árak* index-számaait a táblázat mutatja be.

A magyar nagykereskedelmi árk index-számai (1913. évi átlagos árk = 1)

*Nombres-indices des prix de gros en Hongrie
(Prix moyens de 1913 = 1)*

Időpont Date	Élelmezési cikkek Produits alimentaires	Ipari anyagok Matières nécessaires à l'industrie	Belföldi áruk Articles de Hongrie	Külföldi áruk Articles étrangers	Nyersanyagok Matières premières	Gyártmányok Produits fabriqués	Összes áruk Ensemble des produits
a) Papírkoronaalapon (en couronnes-papier)							
1924 december 31 31 décembre 1924	22940	23883	23002	24420	24381	22550	23466
1925 június 30 30 juin 1925	19682	20836	19428	22173	20176	23475	20326
1925 július 31 31 juillet 1925	17918	20912	18169	22521	19365	19818	19591
1925 augusztus 31 31 août 1925	17518	2077	17820	2243	18848	19818	19133
1925 szeptember 30 30 sept. 1925	17899	20818	18077	22494	1955	19518	19521
1925 október 31 31 oct. 1925	16992	20457	17389	22087	18640	19209	18914
b) aranykoronaalapon (en couronnes-or)							
1924 december 31 31 décembre 1924	1.56	1.63	1.57	1.66	1.66	1.54	1.60
1925 június 30 30 juin 1925	1.37	1.45	1.35	1.54	1.40	1.42	1.41
1925 július 31 31 juillet 1925	1.25	1.46	1.26	1.57	1.35	1.38	1.36
1925 augusztus 31 31 août 1925	1.21	1.44	1.24	1.56	1.31	1.37	1.34
1925 szeptember 30 30 sept. 1925	1.24	1.44	1.25	1.55	1.35	1.35	1.35
1925 október 31 31 oct. 1925	1.18	1.42	1.20	1.53	1.29	1.33	1.31

A nagykereskedelmi árk átlagos index-számának októberi csökkenése 3.1%-ot tesz ki. Az élelmiszerárk index-számának csökkenése nagyobb, kerekén 5% volt, az ipari anyagok és termékek ára viszont csak 1.7%-kal volt alacsonyabb a szeptemberinél. A magyar nagykereskedelmi index október 31-én 18.924-szeresnek jelzi a magyar árnívót és azzal az árnívóval, valamint a nagykereskedelmi index 1925. évi alakulásával egyelőre meg lehetünk elégedve. A múlt év december 31-én az index még 23.466 volt, ez jelezte egyszerűsmind a kulminációs pontot is. Innen kezdve morzsolódott le azután fokozatosan a magyar index a mai színvonalra. Tíz hónap alatt a nagykereskedelmi index csökkenése 19.4%-ot tesz ki és míg akkor index-számunk magasan felette állott az osztrák indexnek, ma a magyar és az osztrák árk körülbelül azonos nívón állanak, már amennyire a különböző indexek összehasonlításából következtetni lehet.

Miután az idén már stabil koronával számolhattunk, az aranyindex is párhuzamosan

haladt a papírkorona-index-szel. A decemberi 1.60 as aranyindexnek szembeállítása az októberi 1.31-es index-szel még pregnánsabban kidomborítja az ideai áresések jelentőségét.

Míg december 31-én az index 60%-kal állott a békeparitás felett, ma már csak 31%-kal haladja meg azt.

A létfenntartási költségek index-száma jelentékenyen nagyobb arányban csökkent, mint a nagykereskedelmi index. Az árkimutatásokból látható, hogy az olcsóbbodás az élelmezési szükségleteknél a legelsőrendű fontossággal bíró cikket érintette, melyek áralakulása természetesen leginkább befolyásolja az index-számot. Ehhez járult, hogy a gyárak a tömegfogyasztást képviselő ruhák és cipők árat is leszállították, aminek azután az lett a következménye, hogy október folyamán a létfenntartási költségek index-száma 6.1%-kal csökkent. Az index-számok alakulása részletesen a következő volt:

A létfenntartási költségek változása egy 4-tagú munkáscsalád heti szükségletei alapján.

(1913. évi költség = 1.)

*Changements du coût de la vie sur la base des besoins hebdomadaires d'une famille ouvrière de quatre membres
(Frais de l'année 1913 = 1.)*

Időpont Epoque	Élelmezés Alimentation	Ruházat Habillement	Fűtés és világítás Chauffage, éclairage	Lakás Logement	Összes hetiköltség Frais hebdomadaires totaux	Összes hetiköltség a lakásbér nélkül Frais hebdomadaires totaux sans le loyer
a) Papírkoronaalapon En couronnes-papier						
1924 december 31 31 décembre 1924	21322	24435	17998	3637	17103	21834
1925 június 30 30 juin 1925	19075	22432	18070	5631	16165	19480
1925 július 31 31 juillet 1925	19006	22415	18070	5631	16126	19429
1925 augusztus 31 31 août 1925	17956	20922	17758	5619	15354	18417
1925 szeptember 30 30 sept. 1925	17870	20543	17674	5619	15253	18284
1925 október 31 31 oct. 1925	16445	19024	17758	5619	14330	17072
b) aranykoronaalapon En couronnes-or						
1924 december 31 31 décembre 1924	1.45	1.66	1.23	0.25	1.16	1.49
1925 június 30 30 juin 1925	1.33	1.56	1.26	0.39	1.12	1.36
1925 július 31 31 juillet 1925	1.32	1.56	1.26	0.39	1.12	1.35
1925 augusztus 31 31 août 1925	1.24	1.45	1.23	0.39	1.06	1.28
1925 szeptember 30 30 sept. 1925	1.23	1.42	1.22	0.39	1.05	1.26
1925 október 31 31 oct. 1925	1.14	1.37	1.23	0.39	0.99	1.18

Különböző államok deviza- és ár-indexszámai.

Nombres-indices de prix et de cours de devises en différents pays.

Év, hó Année, mois	Anglia Angleterre	Ausztria Autriche	Belgium Belgique	Finnország Finlande	Francia. France	Hollandia Pays-Bas	Németorsz. Allemagne	Norvégia Norvège	Olaszorsz. Italie	Svájc Suisse	Svédorsz. Suède	Magyar. Hongrie	Ész. Am. Égy.-All. — Et. Un. d'Amérique	
	Kiindulási időpont — Base de date													
	1913	1914 I. fél- év — Ier semestre	1914 április avril	1 9 1 3				1914	1914 július juillet	1 9 1 3				
a) Váltóárfolyamok diszparitásának indexszámai (new-yorki paritás = 1) — Nombres-indices de la disparité des cours de devises (Parité de New-York = 1)														
1925	VI	1.00	14.373	4.10	7.66	4.05	1.00	1.00	1.58	5.04	0.99	1.00	14.369	1.00
	VII	1.00	14.373	4.18	7.66	4.07	1.00	1.00	1.50	5.26	0.99	1.00	14.365	1.00
	VIII	1.00	14.373	4.25	7.66	4.07	1.00	1.00	1.44	5.26	0.99	1.00	14.426	1.00
	IX	1.00	14.347	4.38	7.65	4.09	1.00	1.00	—	—	1.00	1.00	14.488	1.00
b) Nagykereskedelmi árak indexszámai — Nombres-indices des prix de gros														
1925	VI	1.58	20.360	5.52	11.29	5.43	1.53	1.34	2.60	7.11	1.62	1.61	20.326	1.57
	VII	1.57	19.680	5.59	11.18	5.58	1.55	1.35	2.54	7.36	1.61	1.61	19.591	1.60
	VIII	1.57	18.820	5.67	11.42	5.59	1.55	1.32	2.49	7.61	1.60	1.59	19.333	1.60
	IX	1.56	18.340	5.77	11.33	5.56	1.55	1.26	2.37	7.51	1.59	1.57	19.521	1.60
c) Aranyértékben számított nagykereskedelmi indexszámok — Nombres-indices des prix de gros calculés en or														
1925	VI	1.58	1.42	1.35	1.48	1.34	1.53	1.34	1.65	1.41	1.64	1.61	1.41	1.57
	VII	1.57	1.37	1.34	1.47	1.37	1.55	1.35	1.69	1.40	1.63	1.61	1.36	1.60
	VIII	1.57	1.31	1.33	1.49	1.37	1.55	1.32	1.73	1.45	1.62	1.59	1.34	1.60
	IX	1.56	1.28	1.32	1.48	1.36	1.55	1.26	—	—	1.59	1.57	1.35	1.60
d) Megélhetési indexszámok — Nombres-indices du coût de la vie														
1925	VI	1.72	—	1.35*)	11.91	3.90	1.79	1.38	2.59	5.96	1.69	—	16.165	1.55
	VII	1.73	—	1.36	12.18	—	—	1.43	—	5.98	1.69	1.76	16.126	—
	VIII	1.73	—	1.38	—	4.01	—	1.45	—	6.10	1.67	—	15.354	—
	IX	1.74	—	—	—	—	—	1.45	—	6.24	1.67	—	15.253	—
e) Aranyértékben számított megélhetési indexszámok — Nombres-indices du coût de la vie, en valeur-or														
1925	VI	1.72	—	—	1.56	0.96	1.79	1.38	1.73	1.18	1.71	—	1.12	1.55
	VII	1.73	—	—	1.60	—	—	1.43	—	1.14	1.71	1.76	1.12	—
	VIII	1.73	—	—	—	0.98	—	1.45	—	1.16	1.69	—	1.06	—
	IX	1.74	—	—	—	—	—	1.45	—	—	1.67	—	1.05	—

*) 1921 = 1.

Az előző oldalon közölt táblázatból kitűnik, hogy az idén a létfenntartási költségek indexszáma is számottevően csökkent. December 31-éhez képest a csökkenés 16 2%. Hogy a csökkenés kisebb mértékű, mint a nagykereskedelmi indexnél, annak az emelkedő lakbér az oka. Lakásbér nélkül számítva az indexet, a csökkenés 21.8%, tehát felülmúlja az előbbit is.

Aranykoronára átszámítva, a létfenntartási index 0.99, tehát paritás alá esett, amit azonban kizárólag a még mindig mesterségesen

leszorított lakbér idéz elő, mert lakbér nélkül még mindig 18%-os drágulás mutatkozik a háború előtti viszonyokhoz képest.

*

A fontosabb államok drágasági indexszámaikat a fenti táblázat mutatja be.

A nemzetközi nagykereskedelmi indexek szeptemberben általában csökkenőnek jeleztek az árnívót. Feltűnő, hogy az amerikai index július óta változatlan.

Áralakulás Budapesten 1925 szeptember—október havában.
Formation des prix à Budapest aux mois de septembre et d'octobre 1925.

M e g n e v e z é s D é s i g n a t i o n	Mennyi- ségi egy- ség Unité	Ár a k k o r o n á k b a n P r i x e n c o u r o n n e s			Indexszámok 1925 október 31-én (1913 évi árak = 1) Nombres-indices au 31 octobre 1925 (Prix de 1913 = 1)
		1913	1 9 2 5		
		évi átlagár prix moyens de l'année	szept. 30-án au 30 sep- tembre	okt. 31-en au 31 octobre	
1. A nagykereskedelem árai.					
<i>1. Prix du commerce en gros.</i>					
a) Élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek.					
<i>a) Denrées alimentaires et produits agricoles.</i>					
Búza, tiszavidéki 76 kg-os — <i>Froment de la région de la Tisza</i>	q	22.04	361.250	352.500	15.994
Rozs — <i>Seigle</i>	"	17.83	258.750	232.500	13.040
Takarmányárpa — <i>Orge à fourrages</i>	"	16.11	272.500	255.000	15.829
Zab — <i>Avoine</i>	"	19.04	250.000	250.000	13.130
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	15.11	287.500	277.500	18.365
Bab, fehér — <i>Haricots blancs</i>	kg	0.24	3.500	3.500	14.583
Burgonya, fehér — <i>Pommes de terre à chair blanche</i>	q	5.61	70.000	67.500	12.032
Búzaliszt 0-ás — <i>Farine de froment No 0</i>	kg	0.34	6.200	6.150	18.088
Búzaliszt 2-es — <i>Farine de froment No 2</i>	"	0.33	5.800	5.650	17.121
Búzaliszt 6-os — <i>Farine de froment No 6</i>	"	0.30	4.650	4.300	14.333
Maláta — <i>Malt</i>	q	31.—	630.000	595.000	19.194
Kristálycukor, zsákban — <i>Sucre en cristaux, en sacs</i>	kg	0.81	14.500	14.100	17.407
Ökör, jobb minőségű — <i>Boeufs de qual. supérieure</i>	élő súly kg	1.02	15.750	14.000	13.725
Borjú — <i>Veaux</i>	"	1.14	20.000	19.250	16.886
Sertés, fiatal, nehéz — <i>Porcs, jeunes et gras</i>	"	1.36	24.250	20.350	14.963
Juh — <i>Moutons</i>	"	0.64	8.750	6.400	10.000
Zsir — <i>Saindoux</i>	kg	1.51	34.500	25.500	16.887
Marhahús 1a helybeli, hátulja — <i>Viande de boeuf, 1ère qualité</i>	"	1.73	30.000	28.500	16.474
Vaj — <i>Beurre</i>	"	2.68	48.000	46.000	17.164
Tojás — <i>Oeufs</i>	1440 drb	97.53	2.808 0.0	3.204 000	32.851
Rizs (Burmah II.) — <i>Riz (Burmah II.)</i>	kg	0.34	8.000	8.000	23.529
Kávé (Santos) — <i>Café (Santos)</i>	"	2.65	65.000	62.000	23.396
Tea (Souchong) — <i>Thé (Souchong)</i>	"	6.00	94.000	95.000	15.833
Korpa — <i>Son</i>	q	11.15	172.500	158.750	14.238
b) Ipari anyagok és termékek.					
<i>b) Matières et produits de l'industrie.</i>					
Rúdvas — <i>Fer en barres</i>	q	18.90	370.000	370.000	19.577
Vaslemez, 1 mm-es — <i>Tôles de fer de 1 mm</i>	"	29.00	490.000	490.000	16.897
Vörösréz (elektrolyt) — <i>Cuivre (Electrolyte)</i>	kg	1.72	24.000	24.000	13.953
Ólom (huta) — <i>Plomb (de fonderie)</i>	"	0.52	14.500	14.700	28.269
Ón (Banka vagy Billiton) — <i>Etain (Banka ou Billiton)</i>	"	4.95	100.000	105.000	21.212
Horgany (huta) — <i>Zinc (de fonderie)</i>	"	0.64	14.700	14.800	23.125
Szén, hazai barnaszén — <i>Charbon, lignite indigène</i>	q	1.16	35.000	35.000	30.172
Szén, porosz, felsősziléziai — <i>Charbon de Prusse, de Haute-Silésie</i>	"	3.50	80.000	80.000	22.857
Petroleum (világító) — <i>Pétrole (à éclairage)</i>	kg	0.34	4.300	4.250	12.500
Benzin, nehéz motorbenzin 0.765/775° — <i>Benzine, benzine à moteur 0.765/775°</i>	"	0.30	6.000	6.000	20.000
Nyers pamut, amerikai — <i>Coton brut, américain</i>	"	1.45	43.310	37.200	25.655
Pamutfonal, 20-as számú — <i>Fils de coton No 20</i>	"	2.30	68.730	62.200	27.043
Pamutszövet, középszálú, fehérített — <i>Tissus de coton blanchis, de fils moyens</i>	m	0.60	18.500	17.500	29.167
Nyers gyapjú, középfinom szövetgyapjú, szennyben nyírott — <i>Laine brute, laine pour tissus, mi-fine</i>	kg	1.47	34.000	36.000	24.490
Gyapjuszövet, férfi, téli, tiszta gyapjúból — <i>Tissus de laine pure et chaude, (tissus d'hiver), pour hommes</i>	m	6.00	172.000	170.000	28.333
Kender, gyári, tilolt — <i>Chanvre de fabrique échangé</i>	kg	0.80	22.000	21.000	26.250
Len, nyers — <i>Lin brut</i>	"	1.20	26.440	25.330	21.108

Megnevezés <i>Désignation</i>	Mennyi- ségi egy- ség <i>Unité</i>	Árak koronákban <i>Prix en couronnes</i>			Indexszámok 192, október 31-én (1913. évi ák=1) Nombres-indices au 31 octobre 1925 (Prix de 1913=1)
		1913	1 9 2 5	1 9 2 5	
		évi átlagár <i>prix moyens de l'année</i>	szept. 30-án <i>au 30 sep- tembre</i>	okt. 31-én <i>au 31 octobre</i>	
Marhabőr, nyers, zöldsúlyú, vágóhídi — <i>Peaux de boeuf d'abattoir, brutes et vertes</i>	kg	1.30	19.500	18.500	14.231
Borjúbőr, nyers, zöldsúlyú, hosszúlábú, fejés — <i>Peaux de veau brutes, avec pieds et tête</i>	"	2.05	30.500	29.000	14.146
Talpbőr, Vache-croupon — <i>Cuir à semelles, vache-croupon</i>	"	5.85	70.000	69.000	11.795
Felsőbőr, box-calf, fekete — <i>Cuir à empeigne, box-calf noir</i>	□-láb	1.45	24.000	23.000	15.862
Újságpapíros, rotációs — <i>Papier à journaux, rotatif</i>	kg	0.25	5.980	6.350	25.400
Tégla, 25×12×6 cm méretű — <i>Briques de 25×12×6 cm</i>	1000 drb " pièces	31.—	544.000	544.000	17.548
Mész, darabos, égetett — <i>Chaux, grossière et cuite</i>	q	2.20	52.500	52.500	23.864
Épületfa, ácsolt, fenyőfából — <i>Bois de sapin de construction, charpenté</i>	m ³	45.—	700.000	700.000	15.556
Kénsav, 66° Bé — <i>Acide sulfurique</i>	q	10.—	170.000	170.000	17.000
Szuperfoszfát — <i>Superphosphate</i>	kg ^o / _o	0.50	7.400	7.400	14.800
Tűzifa — <i>Bois de chauffage</i>	q	2.28	41.000	41.500	18.202
2. A kiskereskedelem árai.					
<i>Prix du commerce en détail.</i>					
Marhahús, levesnek való — <i>Viande de boeuf, pour soupe</i>	kg	1.93	30.000	26.000	13.472
Sertéshús, comb — <i>Viande de porc, cuisse</i>	"	1.98	35.000	32.000	16.162
Disznózsír — <i>Saindoux</i>	"	1.77	37.500	32.000	18.079
Tej — <i>Lait</i>	liter	0.31	5.000	4.800	15.484
Tojás — <i>Oeufs</i>	db	0.074	1.850	2.000	27.027
Liptói túró — <i>Fromageon de Lipto</i>	kg	1.95	39.000	38.000	19.487
Kenyér, félbarna, gyári — <i>Pain demi-brun, fait en fabrique</i>	"	0.30	6.150	5.800	19.333
Búzaliszt, 2-es — <i>Farine de froment, No 2.</i>	"	0.34	6.600	6.300	18.529
Burgonya, fehér — <i>Pommes de terre à chair blanche</i>	"	0.08	1.000	1.000	12.500
Savanyúkáposzta — <i>Choucroute</i>	"	0.27	5.500	4.500	16.667
Bab, fehér, apró — <i>Haricots secs, blancs, à petits grains</i>	"	0.41	5.500	5.000	12.195
Cukor, finomított, kristály — <i>Sucre raffiné, en cristaux</i>	"	0.88	16.000	15.600	17.727
Férfiruha, II-rendű, gyári — <i>Vêtements pour hommes, de II^e qual., manufacturés</i>	db	40.—	800.000	700.000	17.500
Női ruha, II-rendű, gyári — <i>Vêtements pour dames, de II^e qual., manufacturés</i>	"	50.—	1,000.000	875.000	17.500
Gyermekruha, II-rendű, gyári — <i>Vêtements pour enfants, II^e qual., manufacturés</i>	"	20.—	450.000	400.000	20.000
Férfiing (munkásing) — <i>Chemises pour hommes (chemises d'ouvrier)</i>	"	2.90	65.000	65.000	22.414
Férfiálónadrág — <i>Caleçons pour hommes</i>	"	3.—	69.000	69.000	23.000
Női ing — <i>Chemises pour femmes</i>	"	3.10	58.000	58.000	18.710
Férfiharisnya, rövid — <i>Chaussettes pour hommes</i>	pár	0.52	15.000	15.000	28.846
Női harisnya — <i>Bas pour femmes</i>	"	0.90	28.000	28.000	31.111
Gyermekharisnya — <i>Bas pour enfants</i>	"	0.50	17.000	17.000	34.000
Férficipő, gépszeges, fekete box — <i>Chaussures pour hommes, clouées à la machine, box noir</i>	"	15.—	295.000	285.000	19.000
Női cipő, fekete box, magasszárú, fűzős — <i>Chaussures pour femmes, box noir, hautes, à lacets</i>	"	16.—	300.000	290.000	18.125
Gyermekcipő, 33—35. sz. — <i>Chaussures pour enfants, No 33, 35</i>	"	10.—	195.000	185.000	18.500
Fűtőszén, porosz — <i>Charbon de chauffage, de Prusse</i>	q	3.80	88.000	88.000	23.158
Tűzifa, aprított — <i>Bois de chauffage, fendu</i>	"	2.96	57.000	58.000	19.595

A pénzügyi betétek.

Dépôts en banque.

Résumé. En octobre dernier, l'effectif des dépôts en banque s'est accru de 12·4%, contre 0·9% en septembre. Les dépôts de caisses d'épargne ont augmenté de 19·5%, et les dépôts en compte-courants, de 10·1%. En octobre, l'accroissement total des dépôts monta à 46·7 millions de couronnes-or, dont il revenait 17·7 millions aux dépôts de caisses d'épargne, et 29·0 millions, aux dépôts en compte-courants.

A pénzügyi betétek 1925 október folyamán jelentékenyen emelkedtek. A postatakarékpénztárnál és a budapesti 13 legnagyobb pénzügyintézetnél takarékbetétek és folyószámlabetétek együttes álladéka szeptember 30-tól október 31-ig 377·5 millió aranykoronáról

424·2 millió aranykoronára növekedett. Az emelkedés aránya 12·4%, holott szeptemberben a betétek csak 0·9%-kal emelkedtek.

A takarékbetétek 90·6 millió aranykoronáról 108·3 millió aranykoronára (19·5%), a folyószámlabetétek pedig 286·9 millió aranykoronáról 315·9 millió aranykoronára (10·1%) emelkedtek. Eszerint a 46·7 millió aranykoronát kitevő emelkedésből 17·7 millió aranykorona esett a takarékbetétekre, 29·0 millió aranykorona a folyószámlabetétekre.

Ezzel a takarékbetétek október 31-én kimutatott összege elérte az 1913 december 31-i állományának 12·5%-át (szeptemberben 10·5%). A folyószámlabetéteknél ez az arányszám 42·8% (38·8%), az együttes álladéknál pedig 26·5% (23·5%) volt.

Magnevezés — Désignation	Takarékbetétek álladéka — Effectif des dépôts de caisses d'épargne		Folyószámlabetétek álladéka — Effectif des dépôts sur comptes-courants		Betétek összesen — Dépôts totaux	
	szept. - sept.	okt. — oct.	szept. - sept.	okt. — oct.	szept. - sept.	okt. — oct.
hó végén aranykoronákban — à la fin du mois, en couronnes-or						
Magyar koronaértékben elhelyezett betétek — Dépôts placés en valeur de couronne hongroise.						
Postatakarékpénztár — Caisse d'épargne postale roy. hongroise	3,416.008	11,301.061	70.860.573	80,707.280	74,276.581	92,008.341
13 legnagyobb budapesti pénzügyintézet — 13 établissements de crédit les plus importants de Budapest	83,118.910	94,390.782	147,176.932	167,399.935	230,295.842	261,790.717
Magyar koronaértékű betétek összesen — Total des dépôts placés en couronnes hongroises	86,534.918	105,691.843	218,037.505	248,107.215	304,572.423	353,799.058
Külföldi értékben elhelyezett betétek — Dépôts placés en valeurs étrangères	4,074.790	2,559.112	68,822.375	67,792.174	72,897.165	70,351.286
Betétek összesen — Dépôts totaux	90,609.708	108,250.955	286,859.880	315,899.389	377,469.588	424,150.344
Index-számok — Nombres-indices						
Belföldi értékben elhelyezett betétek alakulása az 1913. XII/31-i betétállományhoz viszonyítva — Formation des dépôts placés en valeurs indigènes par rapport à l'effectif de dépôts du 31 déc. 1913	10·0	12·2	29·5	33·6	19·0	22·1
Az összes betétek alakulása az 1913. XII/31-i betétállományhoz viszonyítva — Formation des dépôts totaux par rapport à l'effectif de dépôts du 31 déc. 1913	10·5	12·5	38·8	42·8	23·5	26·5

A részvények értékének indexszámai.

Nombres-indices de la valeur des actions.

Résumé. En tenant compte des droits de priorité d'achat touchant l'effectif d'actions de 1913, le nombre-indice d'actions était, au 31 octobre dernier, de 11·2; donc, il était égal à celui du mois précédent. Cependant, si en calculant le nombre-indice, on prend en considération tous les changements de capitaux, on voit qu'il augmenta légèrement, en s'élevant, de 15·4, à 15·6. Ce sont les actions des brasseries et des distilleries qui se rapprochent le plus — de 73⁰/₀ — de la parité d'avant-guerre; viennent ensuite les raffineries de sucre (64·1⁰/₀.)

A budapesti tőzsdén jegyzett részvények árfolyamai október hónapban nem mutattak jelentékeny kilengéseket. Az árfolyamhullámzást jelző s az 1913 évi részvényállományt érintő elővételi jogok figyelembevételével svájci frank alapon kiszámított index október folyamán változatlanul 11·2 maradt, tehát az 1913 december 31-i állapothoz képest a részvényeseknek az elővételi jogok teljes kihasználása mellett 100 svájci frank befektetéssel szerzett részvényei ez év október hó utolsó tőzsdei napján 11·2 svájci frankot értek, és úgy mint egy hónappal ezelőtt. A főindexszámon felül azért természetesen voltak kisebb eltérések, melyek azonban teljesen kiegyenlítették egymást. Emelkedést a gáz- és villamossági vállalatok, a sörgyárak és szeszipari vállalatok, a szállodák és gyógyfürdők és a textilipari vállalatok részvényei mutattak. Ezzel szemben a részvények számos kategóriájánál árfolyamcsökkenés jelentkezett, így különösen a cukorgyáraknál, továbbá a vasművek és gépgyárak részvényeinél.

Ha a részvényindexet úgy állapítjuk meg, hogy a részvénygyarapodást nemcsak az elővételi jogon elért határig, hanem teljes egészében vesszük számba, az ily módon számított index októberben némi emelkedést mutatott, amennyiben az 1913 dec. 31-i 100-hoz viszonyítva október 31-én 15·6-ra emelkedett az előző havi 15·4⁰/₀-kal szemben. A békeparitást októberben is a sör- és szeszipari, továbbá a cukorgyárak részvényeinek értéke közelíti meg leginkább. Az előbbieket mostani értéke 73·0⁰/₀-át, az utóbbiaké pedig 64·1⁰/₀-át képviseli az 1913 december 31-i értéknek.

A részvénycsoport megnevezése Désignation des groupes d'actions.	Indexszám Nomb.-indices.			
	az 1913. évi részvényállományt érintő tőkeváltozások számba- vételével — en tenant compte des changements de capitaux affectant l'effectif d'actions de 1913.		az összes tőkeváltozások számbavételével — en égard aux changements totaux de capitaux.	
	szept. sept.	okt. oct.	szept. sept.	okt. oct.
	ho végén — à la fin du mois			
I. Bankok — <i>Banques</i>	6·4	6·5	9·4	9·6
II. Takarékpénztárak — <i>Caisse d'épargne</i>	3·8	3·7	7·3	7·3
III. Biztosító-társaságok — <i>Sociétés d'assurances</i>	4·1	4·0	4·2	4·1
IV. Gözmalmok — <i>Minerai- teries</i>	33·1	33·0	41·6	41·5
V. Bányák és téglagyárak — <i>Mines et briqueteries</i>	25·6	26·0	29·9	30·6
VI. Könyvnyomdák — <i>Im- primeries</i>	9·9	9·7	25·9	25·0
VII. Vasművek és gépgyár- ak — <i>Forges et at- liers de construct. mécanique</i>	22·8	21·3	24·7	23·7
VIII. Közlekedési vállalatok — <i>Communications et transports</i>	5·4	5·3	7·8	7·6
IX. Cukorgyárak — <i>Suc- reries</i>	58·2	55·0	67·8	64·1
X. Gáz- és villamossági vállalatok — <i>Gaz et électricité</i>	29·2	31·3	55·0	61·5
XI. Sörgyárak és szesz- ipari vállalatok — <i>Brasseries et distil- leries</i>	38·8	39·6	71·1	73·0
XII. Szállodák és gyógyfür- dők — <i>Hôtels et étab- lissem. d'eaux miné- rales</i>	23·3	23·7	37·0	40·5
XIII. Textilipari vállalatok — <i>Entreprises textiles</i>	22·4	24·1	26·6	28·7
XIV. Vegyészeti vállalatok — <i>Entreprises chi- miques</i>	17·5	17·6	19·6	19·6
XV. Különféle vállalatok — <i>Entreprises diverses</i>	24·7	23·8	39·4	38·0
Az összes részvények in- dex — <i>Nombre ind. des actions totales</i>	11·2	11·2	15·4	15·6

© KONZULI JELENTÉSEK ©

Dánia.

Danemark.

A kopenhágai m. kir. konzulátus gazdasági jelentése az 1924. évről.

Mezőgazdaság.

Az 1924. év terméseredménye mintegy 5%-kal maradt alatta az előző evinek. A csökkenés csaknem kizárólag a téli gabonaneműekre esik.

A gabonaneműek és egyéb termények hozadékáról az utolsó három évben az alábbi táblázat nyújt felvilágosítást:

Termény	1922	1923	1924
	évi termés métermázsákban		
Gabona . . .	25,360.000	27,160.000	25,820.000
Burgonya . . .	13,400.000	12,380.000	7,420.000
Takarmanyrépa	149,960.000	171,850.000	171,890.000
Cukorrépa . . .	5.730.000	7,470.000	9,530.000

Különösen szembeötlő a burgonyatermés nagy visszaesése, melynek oka jórészt a vetésterületnek az előző évhez viszonyított — kb. 13%-os visszaesése. Jelentékenyen emelkedett ellenben a cukorrépa hozama.

Kereskedelem és közlekedés.

A kereskedelmi mérleget illetőleg az 1924. év lényeges javulást hozott, amiben úgy a kivitel emelkedésének, mint a bevitel csökkenésének része volt. Az utolsó hat év külforgalmának alakulását a következő táblázat részletezi:

Év	Bevitel	Kivitel	Bevit. többlet
	millió koronákban		
1919	2.605	1.008	1.597
1920	3.244	1.962	1.282
1921	1.697	1.564	133
1922	1.553	1.283	270
1923	2.031	1.685	346
1924	2.361	2.152	209

Látható az összeállításból, hogy az utolsó két évben úgy a be-, mint a kivitel értéke jelentékenyen megnövekedett; míg azonban az 1922-23. években a bevitel sokkal nagyobb mértékben növekedett mint a kivitel, 1924-ben éppen fordított volt a helyzet. Úgy a ki-, mint a beviteli érték emelkedése részint a be- és

kivitt árúk mennyiségének növekedésével, részint csaknem az összes áruknál tapasztalható áremelkedéssel van összefüggésben.

Legfontosabb beviteli cikkek: gabonaneműek, tengeri, fa, szén, liszt és vas. Az elmúlt évben különösen a gabonaneműek, hüvelyesek és takarmányimport növekedése volt jelentékeny, amennyiben ez az 1923. évi 385 millió koronáról 1924-ben 518 millió koronára emelkedett.

A kivitel legfőbb tárgyai: a szalonna, vaj, élőállatok, hús és tojás, amelyekből úgy értékben, mint mennyiségileg jóval többet exportáltak, mint az előző esztendőben. Különösen az élőállatkivitel mutat erős fellendülést. A főbb exportcikkek értékéről az utolsó három évben az alábbi táblázat számol be:

Megnevezés	1922	1923	1924
	millió koronákban		
Élő állatok	48	92	139
Zsír, szalona	360	484	532
Tejtermékek	397	513	668
Tojás	113	127	151

Legfontosabb kiviteli cikk a vaj, melynek két legfőbb piaca Anglia (71%) és Németország (21%). Különösen Németország részéről mutatkozott élénk kereslet a kitűnő minőségű és jó hírnévnek örvendő dán vaj iránt, melyért általában jóval magasabb árakat fizettek, mint az egyéb országokból származó vajért.

A külföld részéről a szalonna iránt mutatkozó élénk érdeklődés a sertésstenyésztésre és a szalonnaexportra jótékony hatással volt, ami úgy az árak megszilárdulásában, mint az exportált szalonna értékének az előző évihez viszonyított nagy emelkedésében jutott kifejezésre.

A tojáskivitel nem mutatta a várt nagy fellendülést jórészt Anglia és Norvégia részesedésének a konkurrencia okozta csökkenése folytán, azonban a Németország részéről mutatkozó nagyobb vásárló kedv a tojás-export némi emelkedését mégis lehetővé tette.

A kevésbé jelentős kiviteli cikkek közül megemlítendő a gabonafélék (730,000 q) és a cement (3,350.000 q).

Az iparcikkek részesedése a kivitelben jóval kisebb mértékű, mint a mezőgazdasági termékeké. Az ipari termékek exportja azonban szintén fejlődést mutat. 1924-ben 347 millió korona értékű iparcikket sikerült a külföldön elhelyezni, ami 112 millió korona növekedést jelent az előző évvel szemben.

Hajózás. Az 1924. esztendő a hajózás számára további javulást hozott, melynek faktorai a tengerentúli hajózás fellendülése és a valutáris helyzet voltak. A korona alacsony árfolyama a dollárhoz és a fonthoz viszonyítva, mely pénznemekben fixiroztatott a fuvarételek túlnyomórésze, nagyban hozzájárult a hajózási viszonyok javulásához s az országba jelentékeny dollár- és fontösszegek jöttek be. A nagy vezető hajóstársaságok a hajópark állandó javításával a külföldi konkurenciával is sikeresen vették fel a küzdelmet. Csupán az Egyesült Államok felé irányuló személyhajózási forgalomra hatottak bénítólag a bevándorlást korlátozó rendelkezések.

Pénzügy.

A statisztikai hivatal kimutása szerint az államadósság összege 1924 végén 1275 millió koronára rúgott az 1923. év 1225 millió koronával szemben. A dollárkursus alapján aranykoronára átszámítva az államadósság összege 835 milliót tesz ki, azaz csak valamivel többet mint a legutolsó békés esztendőben. A fenti összegek helyes megítélésénél figyelembe veendő az a körülmény, hogy a statisztikai hivatal annak megállapításánál azt az árúmenyiséget, mely az év elején rendeltetett külföldről, de még ki nem fizettetett, nem vette

fel külföldi tartozások részeként, míg régebben ez árúk értékét mindig beszámították.

Az államadósság a következő tételekből tevődik össze:

M e g n e v e z é s	1923	1924
	millió K-ban	
Külföldön levő dán államkötvények	560	600
Községi adósság	325	335
A zálogbank adóssága	25	25
Külföldön levő egyéb dán érték-papírok	215	230
Az „Egalisierungsfond“ adóssága	55	110
Üzleti adósságok	620	745
Összes adósságok	1800	2045
Dániában levő külföldi értékpapírok	125	135
Üzleti követelések	450	635
Összes követelések	575	770
Nettó adósság	1225	1275

Ami a *dán valuta* helyzetét illeti, ez az 1924. év folyamán jelentékeny ingadozásoknak volt kitéve, amit annál kevésbé vártak, mivel a valuta pozíciójának erősítésére külön alapot (Egalisierungsfond) teremtettek s a Nemzeti Bank is aktív devizapolitika folytatására angazsálta magát.

Az *árnívó* az év végén kb. 10%-kal magasabban állt, mint az év elején. Az árindex emelkedése élénkebb üzleti tevékenységben s a munkanélküliek számának visszaesésében is kifejezésre jutott. Az év vége felé a munkanélküliek aránya erősebb emelkedést mutatott, azonban még mindig jóval alatta maradt az előző év decemberi nívójának.

Norvégia.

Norvège.

Az oslói m. kir. konzulátus gazdasági jelentése az 1924. évről.

Az elmúlt esztendő Norvégia számára a gazdasági konszolidáció terén további fejlődést hozott. Szociálpolitikai és gazdasági téren ugyan egyaránt nehézségekkel kellett megküzdenie, e küzdelemből azonban kétséget kizáróan megerősödve került ki. A háborús és háború utáni években felgyülemlett nehézségek és a konjunkturális korszak egészségtelen kinövésai múltófélben vannak s az ország annak az igazságnak felismerésében, hogy a nehéz időkön csupán az összes társadalmi osztályok együttes és megfeszített munkássága segíthet keresztül, teljes erővel igyekszik az ország produktív erőit a cél érdekébe állítani.

Östermelés.

Az 1924. évi termés valamivel alatta maradt az előző évinek. A gabonafélék hozama kb. 85%-át, a burgonyatermés 70%-át tette egy normális esztendő eredményének, míg a szénatermés mennyiségileg mintegy 10%-kal magasabb volt. A hosszú tél és a későn beálló tavaszi időjárás folytán a termés minősége nem volt kielégítő. Vigasztaló körülmény azonban, hogy a mezőgazdaság hozadékképessége az utóbbi évek folyamán jelentős mértékben emelkedett, minek oka részben a bevetett területnek kb. 8%-os növekedése,

folyománya pedig a mezőgazdasági termékek importjának visszaesése volt.

Az erdőgazdaság kedvező évre tekinthet vissza. Az árak a múlt évi színvonal alatt mozogtak s az elhelyezési lehetőségek kiűnőek voltak. A téli hónapok folyamán a ki-termelés igen intenzív volt s csupán az elszállítást betolyásolta kedvezőtlenül az a körülmény, hogy az elmúlt télen kevés hó esett.

A halászat helyzete és az általa elért eredmények kiűnőknek mondhatók. A nehéz viszonyok, melyekkel a halászatnak az utóbbi évek folyamán meg kellett küzdeni, lassan enyhülni látszanak. A halászat eredményét 1924 ben 125 millió koronára becsülik az előző évi 55 millió koronával szemben. Az exportált hering és egyéb fajtájú halak, valamint a halkonzervek értéke megközelíti a 270 millió koronát. A cethalászat is kielégítő eredményt mutatott fel pénzügyileg, jóllehet mennyiségileg kisebb volt az előző évinél. A cethalászat pénzügyi eredményét kb. 65 millió koronára becsülik.

Ipar.

A legtöbb iparág számára kedvező auspiciumok között kezdődött az elmúlt év s a jövő fejlődést illetőleg szép reményekkel biztatott. Az 1923. év novemberében Oslóban kezdődött hajóépítési munkások által kezdeményezett sztrájk azonban rövidesen a többi iparágra is áttért s lavinaszerűen növekedve a legnagyobb sztrájkká fejlődött, ami valaha az országban előfordult. Januárban a szállítómunkások szüntették be a munkát, amire a munkaadók szövetsége nagymértékű kizárással felelt. Márciusban a sztrájkok és kizárások folytán mintegy 60.000 munkás maradt kereset nélkül s csak májusban sikerült a népjóléti minisztérium beavatkozására a munkásviszályt nagyrésztben elsimítani, a kikötő- és hajóépítőmunkások sztrájkja azonban csak augusztusban ért véget.

Ez a hosszú ideig tartó munkásviszály természetesen az egyes iparágakat érzékenyen érintette; a fejlődésnek a sztrájkok által megtört vonala azonban hála a fokozott erővel újra meginduló ipari tevékenységnek s az ipari termékek kedvező elhelyezési lehetőségének, az év második felében újra felfelé ívelő irányt vett s jórészt behozta az első félév munkásviszályokozta veszteségeit. Különösen élénk volt a fellendülés a halkonzerv-, a fafeldolgozó- és az elektrokémiai iparban.

A magas kamatláb és a súlyos adóterhek azonban nyomasztólag hatottak s az ipari

tevékenység rentabilitását s hatalmasabb méretű fellendülést károsan befolyásolták.

Az építőipar volt az az iparág, mely a munkásviszályok folytán legtöbbet szenvedett. A termelés és export számára leginkább kedvező hónapokban volt tétlenségre kárhóztatva, amikor a keleti államok konkurrenciája is a leggyengébb volt. Erre a körülményre vezethető vissza, hogy a kivitt mennyiség alatta maradt az előző évinek.

A papíripar a munkásviszályok szintén érzékenyen érintették s csupán ezek lezajlása után fejthettek ki a vállalatok élénkebb tevékenységet s a nyár folyamán már a jó elhelyezési lehetőségek folytán az üzletmenet normális irányba terelődött. A fokozottabb üzleti tevékenység sem tudta azonban a sztrájkokozta veszteségeket teljességgel ellensúlyozni, ami a kivitelnek az előző évihez viszonyított visszaesésében is kifejezésre jutott.

A gyufaiipar helyzete az előző évhez képest lényegesen nem változott. A munkabérek valamivel magasabban állottak, mint az elmúlt évben, ami azon országokkal való konkurrenciát, melyekben rosszabb valuta és alacsonyabb munkabérek voltak, károsan befolyásolta.

A vasipar a munkásviszályok következtében nehéz helyzetbe került s ennek káros hatásait még sokáig nem fogja tudni kiheverni. A hajóépítőiparban ezenkívül még a külföldi konkurrencia is súlyosbítja a helyzetet, úgyhogy a közeljövőben ez iparágban részint alkalmazottak elbocsájtásával, részint munkaidőkorlátozással kell számolni. Az elektrotechnikai ipar szintén sokat szenvedett a sztrájkok következtében; az év első 5 hónapjában a produkció, úgyszólván teljesen szünetelt.

A gyapjú- és kötőszövőiparban az év elején a helyzet kielégítő volt, mely a jövőre vonatkozólag bizonyos optimizmusra is jogosított. A gyárak teljes mértékben foglalkoztatva voltak. A nagy sztrájk azonban minden számítást keresztülhúzott, amennyiben a tavaszi szezon a munkaszünet folytán veszendőbe ment, jóllehet az év második felében a vállalatok fokozottabb tevékenységgel igyekeztek helyrehozni az első félév veszteségeit, az egész év összeredménye nem volt a vállalatok számára kielégítő.

A konzervipar az elmúlt évet kielégítő eredménnyel zárta. A halászatban uralkodó kitűnő viszonyok, a halfogás várakozást felülmúló eredményei a konzervipar számára is

kedvező helyzetet teremtettek s különösen az amerikai piacok részéről volt a konzervipar termelése iránt élénk érdeklődés. A munkásviszonyok is kielégítőek voltak, mivel ez iparágat a munkásviszályok nem érintették. A hal-konzerv-, főleg az olajosheringkivitel az előző év kétszeresét érte el.

A *cementipar* is eredményes évre tekinthet vissza. A munkásviszályok ez iparágat is megkímélték, s a termelés az előző éviét jelentékenyen túlhaladta. Az építési tevékenység lanyhasága folytán ez iparág a nagyobb mértékű kiviteli tevékenységben keresett megfelelő rekompensációt. Az 1923. évvel szemben a kivitel kb. 100 ezer tonnával emelkedett.

Kereskedelem és közlekedés.

Az ország áruforgalma az 1923. évhez viszonyítva tekintélyes értéknövekedést tüntet fel, amennyiben úgy a be-, mint a kivitt árúk értéke jelentékenyen emelkedett. Az összforgalom értékemelkedésében mindenestre közrejátszott az árnívó emelkedése, a fejlődésnek azonban egyéb faktorai is voltak. Az utolsó három év külforgalmának eredményei a következők:

Év	Bevitel	Kivitel	Beviteli többlet
	millió koronákban		
1922	1314	787	527
1923	1343	831	512
1924	1548	1064	484

Amint látható, a deficit a korona árfolyam-ingadozásai dacára is csaknem egyforma nagyságú. E deficit fedezésére szolgálnak elsősorban a norvég kereskedelmi flotta bevételei, melyek 1924-ben bruttó 500—550 millió koronát tettek ki (1923-ban 483 millió koronát), továbbá az idegentorgalomból származó bevételek, melyek az elmúlt évben meghaladták a 20 millió koronát.

A behozatal értékének erős növekedése jórészt a valuta árfolyamsüllyedésének s a magas árnívónak tudható be; mennyiségileg az importált árúk nagysága a stat. hivatal kimutatása szerint alig multa felül az előző éviét. A bevétel növekedése azonban gazdasági szempontból nem mondható károsnak, mivel főleg a továbbfeldolgozás céljaira importált nyersanyagok mennyisége emelkedett, míg a fogyasztási cikkek importja jelentékeny visszaesést tüntet fel. Különösen jelentékeny volt a csökkenés a mezőgazdasági termékek importjánál (hús, szalonna, vaj, sajt, tojás stb.), ezzel szemben a gabonabe-

vitel — a rossz termés következtében — némi emelkedést tüntet fel.

Az áruipiac helyzete általában nyugodt volt. A kormány az 1923. évben a vámtételeket több ízben változtatta, a valuta árfolyamváltozásainak megfelelően, ami némi bizonytalanságot okozott. 1923. decemberben bevezették az aranyvámot, mely 79%-os, 1924. február 26-ától kezdve pedig 90%-os vámpótlékot jelentett. A norvég korona javulása folytán a múlt év decemberében a vámpótlékot ismét 80%-ra szállították le. A vámpótlék bevezetése elsősorban fiskális szempontokból történt, egyúttal azonban az import megszorítása által a belföldi termelés érdekeit is szolgálta. Kétségtelen, hogy e céloknak túlnyomórészt meg is felelt, de árdrágító hatása eltörlésére irányuló élénk agitációt hívott életbe; ennek eredménye azonban, legalább egyelőre, nagyon is kétségesnek látszik.

Az ideiglenesnek kontemplált gabonamopólium még mindig fennáll. A gabonát az őrlő malmok osztják szét. Az importált búzaliszt túlnyomó része az elmúlt évben is a gabona- és lisztnagykereskedők közvetítésével jutott szétosztásra.

A *tengerhajózási* viszonyok az elmúlt év folyamán nem voltak kielégítőek. A fuvar-tételek nagyarányú ingadozása állandó bizonytalanságot teremtett. A szállítási díj csökkenése, főleg a kisebb hajókat érintette érzékenyen míg a nagy tengeri hajók a gabonaszállítások és a tengerentúli forgalom élénksége folytán kedvezőbb helyzetben voltak, miután itt a fuvar-tételek nagysága is kielégítőnek volt mondható.

A *vasúthálózat* hossza a múlt évben kiépített 133 km.-es vonalhosszal 3589 km.-re emelkedett. A hálózat további kiépítése főleg az ország északi és délnyugati részein folyamatban van.

Pénzügy.

A norvég gazdasági élet legégetőbb problémái az állampénzügyek terén gyülemltek fel, mivel a háborús és háború utáni években úgy az állam, mint a községek sok esetben nem egészen indokolt adósságokat csináltak, melyeknek rendezése és törlesztése a mai nehéz viszonyok között igen nagy nehézségekbe ütközik. A helyzet ezirányban az év elején annyira nyomasztóvá vált, hogy a Norvég Bank és a nagyobb pénzintézetek a kormánynál az államháztartásnak más alapokra való felépítése érdekében intervenáltak. Ennek hatása azonban egyelőre nem mutatkozik. A négy legutolsó év állami költségvetésének összes deficitje 282 millió koronára

rug, melyet kölcsönökkel kell fedezni. Az államadósságok összege 1922-23-ról 1923-24. költségvetési évig 1419 millió koronáról 1601 millió koronára duzzadt fel, ugyanez idő alatt a községi adósságok 1391 millióról 1447 millióra növekedtek, később még néhány állami kölcsön vétetett fel, melyek azonban részben konvertálásra fordítottak. E kölcsönök egyrésze produktív beruházásokat is szolgált (utak, vasútak, vízierőművek kiépítése stb.). Mindazon adósságok a lakosságra súlyos teherként neheztedek, mert úgy az állami, mint a községi adók túlmagas szintre vannak felszorítva, ami egyik oka a magas árnívónak és a valuta gyengébb pozíciójának.

A Norvég Bank az elmúlt évben is folytatta deflációs politikáját, melynek eszközei a hitelmegszorítások és a kamatláb felemelése voltak. Ennek hatása ugyan, a magas áruk által már amúgy is erősen sújtott gazdasági életre nem volt kedvező, azonban kétségtelen, hogy e politika céltudatos keresztülvitele, ha hosszabb idő után is, de éreztetni fogja végül jótékony hatásait.

A magánbankok sok nehézséggel küzdöttek az elmúlt év folyamán, helyzetük mégis kielégítőbb volt, mint 1923-ban. A pénzpiacon a helyzet a kamatláb felemelése folytán némileg feszült volt ugyan, de az év vége felé történt kamatlábleszállítás 7%-ról 6 $\frac{1}{2}$ %-ra némi enyhülést hozott.

Spanyolország.

Espagne.

Az 1924. évi külkereskedelem.

Spanyolország 1924. évi külkereskedelmére vonatkozó hivatalos és részletes statisztika mindeddig nem lett közzétéve; de hivatalosan már meg van állapítva, hogy az 1924. évben Spanyolországba behozott és onnan kivitt áruk értéke kitett összesen 5.010.020.000 pesetát, amiből a behozatalra 3.227.600.000 és a kivitelre 1.782.420.000 peseta esik. A behozott áruk értéke eszerint 1.445.180.000 pesetával múlta felül a kivitt árúkat. Ezen összegekbe nincs beleértve a be- és kivitt arany- és ezüstmennyiségek értéke.

Az utolsó három évi külforgalmáról az alábbi összeállítás nyújt felvilágosítást.

Összegezve az előző kimutatásban foglalt értékmennyiségeket, kiderül, hogy Spanyol-

ország külkereskedelmi forgalma (arany- és ezüsttől eltekintve) kitett millió pesetákban

	a behozatalnál	a kivitelnél	különbség
az 1922. évben	3.039	1.395.5	1.643.5
„ 1923. „	3.059.5	1.591.7	1.467.8
„ 1924. „	3.227.5	1.782.1	1.445.4

Amint e számokból látható, Spanyolország összbehozatala az utolsó három évben folyton növekedett; de minthogy az összkivitel valamivel nagyobb arányban emelkedett, a passzív mérleg évről évre javult, ami az ország gazdasági viszonyaira nézve mindenestre kedvező jelenségnek veendő. E javulást főképp a spanyol nyerstermékek és készgyártmányok kivitelének jelentékeny emelkedése és a külföldi nyerstermékek és élelmiszerek behozatalának csökkenése idézték elő; amiből a spanyol bányák kiaknázására intenzívebb és az ipari termelés terén kétségkívül beállott haladásra lehet következtetni.

A spanyol élelmiszerkivitel tekintetében az 1924 évben beállott visszaesést szakkörökben leginkább a peseta különben is eléggé magas árfolyamának az 1924. év folyamán történt bár lassú, de mégis fokozatos további emelkedésére vezetik vissza. Gátlólag hat a kivitel növekedésére nézve az a körülmény is, hogy számos ide tartozó áru némely külföldi országban „luxus“-cikknek van jelezve, miért is oda innen egyáltalában nem vihető ki.

Megnevezés	1922	1923	1924
	millió pesetákban		
B e h o z a t a l			
Élő állatok . . .	18.6	29.2	31.7
Nyerstermékek . .	971.8	966.9	947.8
Kész gyártmányok .	1.399.9	1.621.7	2.011.4
Élelmiszerek . . .	648.7	441.7	236.6
K i v i t e l			
Élő állatok . . .	3.6	0.9	0.9
Nyerstermékek . .	329.4	369.9	562.8
Kész gyártmányok .	281.0	343.0	401.9
Élelmiszerek . . .	781.5	877.9	816.5

A m. kir. központi statisztikai hivatal halottai.*)

Les morts de l'Office central royal de statistique de Hongrie.)*

Résumé. Au cours des cinquante années écoulées depuis sa fondation, l'Office central royal de statistique de Hongrie a perdu plusieurs des éminents fonctionnaires qui y avaient un rôle dirigeant. Parmi ceux-ci, mentionnons, en premier lieu, Alexis **Fényes** qui a recueilli et publié, avec un zèle et une conscience inappréciables, les données géographiques et statistiques de Hongrie relatives au milieu du XIX^e siècle, jetant, par ses ouvrages, les bases d'un nouveau développement de la statistique. Lors de la création de l'Office hongrois de statistique, on y nomma aussi Fényes qui était déjà âgé; et quoiqu'il n'y eût pas de rôle dirigeant, ses travaux furent vivement appréciés par l'Office. C'est Charles **Keleti** qui fut le créateur de la statistique officielle hongroise, organisée en 1867, et c'est lui qui devint le premier directeur de l'Office hongrois de statistique fondé en 1871. Savant bien connu à l'étranger même, Keleti organisa presque seul et dans de graves circonstances financières, l'Office de statistique, ce qui fut une tâche bien difficile. Il réussit non seulement à assurer l'intérêt du monde scientifique de Hongrie pour l'Office de statistique, mais aussi à acquérir, pour celui-ci, l'estime de l'étranger, estime due au rôle dirigeant joué par lui aux congrès internationaux de statistique où il fut un des présidents de la commission permanente. Parmi

les collaborateurs de Keleti, se sont distingués Léon **Beöthy**, sous-directeur de l'Office, le premier éminent sociologue de Hongrie, ainsi que Joseph **Barsi**, qui eut beaucoup de mérite surtout pour la statistique de l'instruction publique, et Aladar **György**, créateur de la statistique de bibliothèque en Hongrie. C'est Joseph **Jekelfalussy** qui fut, après Charles Keleti, de 1892 à 1901, directeur de l'Office hongrois de statistique. Il installa l'Office, lequel, faute de local particulier, avait jusque-là traversé beaucoup de vicissitudes, dans un bâtiment monumental élevé à cet effet, et il assura, pour un long temps, le développement de la statistique officielle par une loi spéciale qui en a élargi les attributions. Un autre éminent statisticien, Zoltan **Ráth**, s'occupait de nombreux problèmes de la science statistique; il a écrit un traité de statistique hongroise aussi bien fait au point de vue théorique qu'à celui de la pratique. Antoine **Visaknai**, qui avait été, pendant plus de dix ans, sous-directeur de l'Office hongrois de Statistique, avait un savoir étendu et un talent créateur et administratif extraordinaires. Il prit part à presque tous les travaux importants de l'Office et réforma plusieurs relèvements de données. Il eut pour successeur un éminent technicien de la statistique économique, et spécialement, de la statistique agricole, Ladislav **Hajdu**. Mais le destin a voulu que Hajdu

*) A Magyar Statisztikai Szemle III. évfolyamának 1—4. számában megkezdte azon tanulmányok közlését, amelyek a m. kir. központi statisztikai hivatal fennállásának 50 éves fordulójára (1921) tervezett, de a mostoha pénzügyi viszonyok következtében meg nem jelent jubilaris munkában ismertették volna a hivatal 50 éves munkásságát és az ország félszázados fejlődését. A statisztikai hivatal halottainak emlékét örökítette volna meg a jubilaris kötetben az 1925. év március havában elhunyt feledhetetlen emlékű tudós-nak dr. Buday Lászlónak eposthumus cikke. A cikkek közlését halottak napjának évfordulója teszi aktuálissá. A halottak sora a cikkben nem teljes; hiányoznak e sorból mindazok, akik a cikk megírása óta távoztak az élők köréből és akikről a Magyar Statisztikai Szemle részben már megemlékezett, így dr. Kenedy László, a bűnügyi statisztika kutatója, dr. Truskovszky Jenő, a mezőgazdasági statisztika kiváló munkása, az áruforgalmi statisztika reformmunkálatainál érdemeket szerzett Pálos Adolf és végül a szerző, aki e cikkben oly sok szeretettel emlékezik meg elődeiről és munkatársairól.

*) Dans le numéro 1—4, année III, de la Revue Hongroise de Statistique, on a commencé à publier les études destinées primitivement à un ouvrage spécial qu'on voulut éditer à l'occasion du 50^e anniversaire de la création de l'Office central royal de statistique de Hongrie, et qui ne put paraître à cause des graves circonstances financières où se trouvait la Hongrie. Une de ces études, due à la plume du savant inoubliable Ladislav de Buday, décédé en mars 1925, était consacrée aux morts de l'Office hongrois de statistique. Mais la liste faite par de Buday n'était pas complète: depuis qu'elle fut dressée, de nouveaux deuils ont frappé le monde statistique. Nous avons perdu M. Ladislav Kenedy qui cultivait la statistique criminelle; M. Eugène Truskovszky qui se distinguait dans la statistique agricole; M. Adolphe Pálos qui eut du mérite pour les travaux de réorganisation de la statistique du mouvement des marchandises; enfin, l'auteur de la nécrologie même, Ladislav de Buday, qui y parlait avec tant d'affection de ses prédécesseurs et de ses collaborateurs.

mourût juste au moment où il venait d'être nommé directeur de l'Office de statistique. Mentionnons enfin François Herczeg et Albert Kubinyi qui rendaient de grands services pour les travaux de réforme de la statistique du commerce extérieur, et Aladár Kovács, qui écrivait plutôt d'études internationales. Le vent glacial de la guerre mondiale, lequel a balayé tant d'hommes de talent hongrois, a privé l'Office hongrois de statistique de plusieurs de ses jeunes et éminents fonctionnaires. Au début de leur carrière, sont tombés au champ d'honneur: Bela Kapossy, Etienne Danér, Arvède Várnai, Nicolas Chambré, Ladislav Baly.

Amikor az élők ötvenéves multat ünnepelemek, sorra meg kell gyujtaniok a kegyelet fáklyáit, hogy e hosszú időszak homályba tűnő kezdetét megvilágíthassák.

Akik ez ötven év fejlődésének történetét itt bemutatjuk, menjünk előbb sírokat látogatni, s örökítsük meg azoknak az emlékét is, akik a magyar hivatalos statisztikának úttörői, fejlesztői, nagyranövelői, vagy biztató reményei voltak, de ünnepeinket már nem érhették meg.

Fényes Elek, hajlott alakodat köszöntjük először lobogónkkal. Egy munkás élet minden szorgalmát, szívós akaratot minden energiáját, kis vagyondod minden töredékét áldoztad arra, hogy magad szedegess össze azt, ami nagy, szervezett hivatal munkája lehet csak. Százféle apró csermelyből csöppenként merítettél, miközben szomjúságod a tudás iránt egyre nőtt. Egyszerű eszközökkel talán a tudós osztályozó ereje nélkül, de a gyűjtő megbecsülhetetlen gondosságával és lelkiismeretességével állítottad össze a XIX. század közepén lévő Magyarországnak geográfiai és statisztikai képét. A mozaikdarabok nem illenek mindenütt össze, van hézag, van hibás kő: de mégis rendkívül nagy érték, hogy megvan. *Fényes Elek* munkája átmentette a multból, ami átmenthető volt, hogy az újabb fejlődésnek legyen alapja. Az újabb fejlődés mindig értékelte ezt a nagy munkát; *Fényes Elek* tragikus történetében tán a legfájóbb vonás, hogy a maga személyére nézve ez az értékelés már nem lehetett akkora, mint Ő keserű önérzettel hitte. A magyar hivatalos statisztika megszervezése fiatalabb erőt, frisebb energiát kívánt, s *Fényes Elek* öregségében menedéket és megélhetést talált ugyan a statisztikai hivatalban, megértést és méltánylást is, de vezetőhelyet már nem.

Keleti Károly neve már ismerős a művelt világ statisztikusai előtt. Tipikus példája a magyar géniusz beolvasztó erejének. Idegen szár-

mazású, s a legizzóbb lelki magyar. Nyugat kultúráján nevelődve, a magyar szónak egyik bravuros mestere. Tudós, a szó komoly értelmében, s dikciojával a költőiségig emelkedik. 1867-ben rábízták a hivatalos statisztika szervezését; 1871-ben — ennek van most ötven éve — a statisztikai hivatal első igazgatója lett. Álmai messzebb szálltak az elérhetőnél. A statisztika fontosságát nem látta más oly tisztán, mint Ő, s ezért sok szép kezdeményezése visszhang nélkül maradt. Nem csüggedt; tervezett, épített tovább fáradhatatlanul. Súlyos esztendőök pénzügyi nehézségei megnyírbálták fiatal hivatalának a szárnyát: kivárta a jobb időket, s újabb fejlődésnek ösvényeire indult. A tervezést, a szervezést, — míg csak megértő fiatal gárdát nem tudott maga mellé hamarosan nevelni — egyedül végezte; emlékiratainak, javaslatainak sora hosszú, termékeny elméjének ötlete, eszméje szinte kimeríthetetlen. Két népszámlálást — nehéz körülmények közt, vakmerő újítással — végrehajtott; a harmadik munkája mellől szólította el a halál. Rendkívüli érdeme, hogy a magyar tudományos világ érdeklődését és támogatását le tudta kötni a statisztikai hivatal javára. A nemzetközi érintkezésekben egyéniségének nagy súlyával használt hivatalának. Az elsők közé tartozott, akik a vállalt nemzetközi kiadványok sorozatát megkezdték; 1876-ban a budapesti kongresszuson központja az idegyült külföldi tudósoknak, aztán elnöke az állandó bizottságnak, amely azonban hiába dolgozott már, a statisztika nemzetközi munkája közel egy évtizedre megakadt. De *Keleti Károly* megérte még, hogy amit *Quetelet* és társai közt fiatalon kezdett, a statisztikusok nemzetközi társaságában újra ott lehessen, a legelső és leginkább megbecsültek között: a Nemzetközi Statisztikai Intézet megalapítói között.

A magyar tudományosságának koszorúsa volt: kétszer érte a szerencse, hogy az Akadémia nagyjutalmát neki ítelték. A magyar közgazdasági életnek pedig vezető embere, s egy véletlenül mult, hogy a statisztikai hivatalból kiemelkedve magasabb polcra nem intézte közgazdasági viszonyainkat, amelyeket átfogóbb tekintettel abban az időben kevesen vizsgáltak.

A *Keleti Károly* gárdájából, a statisztikai hivatal idősebb nemzedékéből a kegyeletnek legmelegebb szavai *Beöthy Leót* illessék. Aligazgatója volt a hivatalnak, bár vezetésében alig vett részt. A pénzügyi, vasúti statisztika őrző leginkább az emlékét, de főleg az, hogy ez a magányt kereső, különnek látszó ember teremtette meg a társadalmi fejlődés kezdetei-

ról szóló nagy munkájában a magyar szociológiai irodalom első, s tán legértékesebb termékét. A magyar statisztikai hivatalnak méltó büszkesége, hogy Beöthy Leót a magagárdájából valónak vallhatja.

S aki „ismeretlen úton, ismeretlen állomások felé” utazott, végigszenvedve a szabadságharc után a magyar emberek oly gyakori kálváriáját, azután a statisztikai hivatalban a közoktatásügy statisztikája mellett töltötte öregségének éveit. a tiszteletreméltó *Barsi József*-ről ne essék-e itten szó? Nem volt a nagyobbak közül való, akik a statisztikai hivatal hírét emelték, fejlődését előmozdították, de az emberi értékek fiomsága, kiválósága megörökítésre méltónak tartja az ő nevét is. Hát a filantrop *György Aladár*, aki áldozatkész nemes lelkével nemcsak a közérdek minden jótékony akciója körül buzgólkodott, hanem magánéletének rejtett bensősége is a két kézzel adott, titkolt áldásnak volt szentelve. Megírta a magyar statisztikai hivatal történetét, megteremtette az első magyar könyvtárstatisztikát, s ott érezte legjobban magát a könyvtár termeiben, ahol szeme láttára halmozódott föl a sok szellemi kincs, nemesek, finomak, mint az ő lelkülete.

Újabb generáció már a *Jekelfalussy József* markáns, hatalmas egyénisége. Mint huszonnégy éves ifjú kerül az akkor megalakult statisztikai hivatalhoz, erélye mindinkább utat tör neki az érvényesülés felé, később Keleti Károly helyettese, majd (1892—1901) közel kilenc éven át utódja, a hivatal második igazgatója. Páratlan emberismerettel választja ki maga köré munkatársait, akikben ébren tudja tartani az alkotásának azt a lázát, amely az ő becsvágyát hevíti. Kétszeresen is hajlékot teremt, díszeset, értékeset a statisztikai hivatalnak: új, monumentális épületben helyezi el a sokat hányatott hivatalt, s olyan törvénnyel biztosítja annak működését, amely elég tág keret hosszú idők fejlődésének is. Ha Keleti inkább a rajongó tudós típusa. Jekelfalussy a gyakorlati élet erős akaratú megtestesítője. Az Ő neve mint fejlesztő, aki határozott és nem mulandó sikereket ért el, szintén hálásan örökítődik meg a statisztikai hivatal emlékei között.

Jekelfalussy munkatársai közül először *Ráth Zoltán*-ért kellett gyászt ölteni, ezért a sokat alkotott, még többet ígérő tudósért. Kedvvel és ritka kritikai éllel foglalkozott népesedési kérdésekkel; kezéből került ki az 1890. évi népszámlálási munka több demografiai fejezete. A korviszonyok és a halálzási statisztika problémáit kutatta, Magyar-

ország statisztikáját elméletileg jól megalapozott, gyakorlatilag hasznos kézikönyvben megírta, előkészítette a bűnügyi statisztika reformját, monografiát írt a kartelektről stb. A statisztikai hivataltól hamar elszólította őt a főiskolai tanszék, onnan váratlanul korán a halál.

Ráth kontemplatív egyéniségének egészen ellentéte, de a korai kilobbanásban, sajnos, osztályos társa volt *Vizaknai Antal*, egyike a legnagyobb értékeknek, amelyek a magyar statisztikai hivatalt gazdagítottak. Egyéni becsvágy nélkül, a külső érvényesülés sok feltételének híjával a belső erő, alkotóképesség inkarnációja volt. Fiatalon már részese a hivatal legnagyobb munkáinak. Folyton reformon, a meglevők javításán, új tervek létesítésén fáradó egyénisége, fegyelmezett logikája, rendkívül invenciózus termékenysége a statisztikai hivatalnak úgyszólván minden munkájára ráütötte bélyegét. Kivételes statisztikai tehetség, a mélyre hatoló tudós, s a gyorskezü adminisztrátornak egyesítésével. Negyedszázadnál rövidebb hivatali pályafutása alatt tíz évnél többet mint aligazgató töltött el, első és legjobb munkatársaként főnökének. Az 1890. évi első magyar foglalkozási statisztika a legjobb alkotásai közül való, de még két évtizeden át a népszámlálásokat az ő szellemi ereje segíti kiépíteni. Megalkotja a népmozgalmi statisztika új rendszerét s értékes kötet mutatja újító ereje mellett nagy elmélyedését. De melyik ága volt a statisztikának, amelyben nem újított, nem javított volna, túlfárasztott szívének utolsó dobbanásáig?

A korai pusztulás, remények hirtelen lefagyása kezdett ekkor gyakori vendéggé lenni a statisztikai hivatalban. *Hajdu László*, *Vizaknainak* az aligazgatói tisztségben utódja, már éppen eljutott volna arra a polcra, hogy e szép intézmény vezetője lehessen, mikor életereje összetört s igazgatói kinevezése már csak a pályatársak fájdalmas kegyeletének virágaival egyszerre érkezett koporsójához. Hajdu Lászlónak főleg a gazdasági statisztikai ágak művelésében vannak figyelemreméltó érdemei s legtöbb szeretettel a mezőgazdasági statisztikával foglalkozott. Az 1911. évi állatszámolás vezetése is az ő serény munkás kezét dicséri.

Másfélévtizedig volt a statisztikai hivatal tisztségviselője *Herczeg Ferenc*, akit később, mint a munkásbiztosító hivatal bíróját, kísértünk korai sírjához. A külkereskedelmi statisztika nagytehetségű munkása volt; ott állott az 1895. évi nagy reform munkálatai mellett s

egyre nagyobb részt vett a fejlesztés minden további stádiumában, az 1906. évi törvényalkotás munkájáig, amelybe legtöbb energiáját fektette be. Az értékmegállapítás szervezése, fejlesztése körül Herczeg Ferenc munkássága ugyancsak följegyzésre méltó.

Kovács Aladár pályája szintén derékban tört ketté, amikor még sok beváltatlan remény fűződött hozzá. Finom érzéke, disztíngvált műveltsége, iskolázott nyelvtelhetsége, a nemzetközi statisztikai tanulmányokhoz vonzotta. Egyik legbuzgóbb munkása volt a Nemzetközi Statisztikai Intézet 1901. évi budapesti ülészaka előkészítésének. A szép sikerű összefoglaló beszámoló kötetek az ő gondos és körültekintő szerkesztésének emlékét őrzik, a magyar szakfolyóiratokban megjelent tanulmányai nagy olvasottságról tanuskodnak.

Kubinyi Albertnek még kevesebb adatott meg az élet örömeiből. Kora fiatalságától kezdve dolgozott s tehetséggel, buzgalommal vett részt a külkereskedelmi statisztika sok fontos munkájában. A sors nem engedte, hogy útja magasabb ívben lendüljön.

És a legújabb halottak? Akiket nem a munka örölt meg — hiszen fiatalságuk nyíló

teljességét érezték, — hanem a háború fagyos szele söpört el. Akiknek még a sírjukat sem tudjuk, hogy örökzöldet tennénk rá. Akik a jövő reményei voltak, s oly hirtelen kerültek a mult gyászos emlékei sorába.

Kapossy Béla vasszorgalommal indult pályájának, s gyors felfogással sajátította el a statisztikus minden ügyességét. Mikor ereje nőtt, már nagyobb feladatokra is, egy elleneséges golyó összezúzta.

Dánér István a magyar föld őstehetségei közül való, akinél szinte izgalommal vártuk, hogy a szellemi élet mely ágában lobbantja ki még forrongó értékeit; vérét a harcmező itta föl. *Várnai Árvéd* csöndes, megfontolt egyénisége, *Chambré Miklós* gyors munkakészsége s éles judiciuma, *Baly László* élénk temperamentuma mind a háborús évek gyászos emlékei közé tartoznak.

A temető egyre telik az ötvenéves fejlődés tanui sorából. Pihenni térnek, akiknek verejtéke segített a statisztikai hivatalt fölépíteni, bajtól megóvni, előre vinni. Múlandóságunkban vigasztalás, hogy az intézmény maga él, halad és erősödik tovább.

Buday László dr. †

A Nemzetközi Statisztikai Intézet római kongresszusa.

Le congrès de Rome de l'Institut International de Statistique.

(I. közlemény.) — (Ière partie.)

Résumé. Les congrès de l'Institut International de Statistique sont non seulement des événements pour le monde scientifique proprement dit, mais ils intéressent aussi vivement la vie pratique, et notamment, les milieux politiques et administratifs des Etats. Dans son allocution de bienvenue, M. le ministre *Bellusso* fit ressortir cette double importance de la statistique: „Notre pays — disait-il — met la science statistique au premier rang des sciences auxiliaires de l'art de gouverner.“

En vue de la fusion des points de vue scientifiques et pratiques, le rattachement de plus en plus étroit de l'Institut International de Statistique aux travaux de la Société des Nations mérite une attention particulière.

Quoique la tendance à l'unification internationale des données statistiques soit, en principe, chaudement accueillie par presque tous les Etats, toutefois, la réalisation en s'y heurte à une certaine rigidité qu'on ne pourra

vaincre qu'au prix d'un travail lent et persévérant.

La première tâche de la statistique internationale est de définir les notions et les termes le plus exactement possible, d'une manière excluant toute équivoque. Ensuite il faut établir des principes justes au point de vue de la théorie, dont la réalisation rencontre le moins de difficultés, et permette le développement. La condition du succès dépend de ce que les principes directeurs préconisés soient efficaces par leur valeur intrinsèque; c'est-à-dire, que les intéressés soient convaincus que les principes sont conformes au but proposé.

Or, si éminents que soient les collaborateurs, renommés dans le monde scientifique, de la Société des Nations, elle ne peut remplir seule les tâches mentionnées. Aussi, comme l'expérience l'a prouvé, la Société des Nations eût-elle une heureuse idée de s'adresser à l'autorité de l'Institut, dans l'intérêt de l'uni-

fication des données internationales nécessaires à mettre en lumière les problèmes pratiques de son champ d'activité.

La collaboration aux travaux de la Société des Nations ne porte point atteinte à l'indépendance scientifique de l'Institut. Nous estimons que plus la Société des Nations se développera comme un organe représentant, selon les principes de la justice, les intérêts communs de toutes les nations, plus cette collaboration sera salutaire.

Outre l'unification des relèvements de données, l'Institut a encore d'autres buts. Et nous pouvons constater avec satisfaction que malgré qu'il eût à délibérer au sujet de très nombreux problèmes pratiques, il n'a pas négligé tout à fait la culture de la théorie de la statistique, culture s'écartant un peu de la vie, mais qui y joue cependant un rôle essentiel. Il est vrai que parmi les 12 points figurant au programme du congrès, et dont 8 étaient consacrés aux rapports des commissions mixtes, les questions de théorie proprement dites ne furent représentées que par un rapport de méthode.

Considérant qu'une des conditions primordiales de l'efficacité des décisions de l'Institut International de Statistique est qu'on entende, autant que possible, tous les représentants des Etats intéressés, nous regrettons que les rapports et les propositions mis à l'ordre du jour n'aient pas été communiqués préalablement aussi aux congressistes invités. Abstraction faite des difficultés de langue qui ont rendu, pour une grande partie des congressistes étrangers, presque impossible la rédaction, en temps utile, de leurs observations, il faut aussi prendre en considération que le temps consacré aux délibérations fut si court qu'il eût été impossible que chacun y exposât en détail son opinion. Quoique, au point de vue de la forme, la liberté de développer son opinion n'ait été limitée, toutefois ladite circonstance gênait, en quelque sorte, les invités. (Nous pensons que les séances du congrès ne peuvent servir qu'à entendre de courts résumés d'opinions préalablement mûries et à les mettre aux voix après une discussion aussi brève que possible.)

Si grande que soit notre reconnaissance pour le travail extrêmement précieux que les éminents rapporteurs et les membres de commission ont fourni, nous ne pouvons pas dissimuler que s'il y avait eu, au préalable, une plus large délibération par écrit, cela aurait peut-être permis d'apporter de nouvelles idées et des solutions encore plus parfaites, en as-

surant, en tout cas, une plus grande efficacité aux résolutions du congrès.

Ces petits défauts de la préparation étaient certainement dus à d'obstacles imprévus et insurmontables.

Si nous avons effleuré ce sujet, ce n'était point pour critiquer l'activité vraiment de grande envergure déployée par les dirigeants de l'Institut. Mais dans le compte-rendu hongrois, nous avons dû exposer pourquoi tous les congressistes hongrois n'étaient pas en mesure de prendre une part plus active aux travaux de la session de Rome.

Indépendamment de ceci, le congrès aboutit à des résultats bien dignes d'attention, lesquels donnèrent une puissante impulsion au développement de la statistique internationale. Pour ces résultats, c'est à la présidence de l'Institut et à son illustre secrétaire général, M. H. W. Methorst, qu'on doit, en premier lieu, la plus grande reconnaissance et les plus vifs remerciements.

Grâce au comité d'organisation de Rome et à la générosité de la nation italienne, le congrès fut assaisonné de très fréquentes réunions de société. Au milieu des magnifiques monuments d'une culture de milliers d'années, les murailles séparant les peuples d'aujourd'hui sont tombées et les représentants de toutes les nations se sont rencontrés dans l'admiration des chefs d'oeuvre éternellement beaux de Rome.

En effet, pour reconnaître les intérêts communs de la culture il n'y a guère de lieu plus propre que la ville éternelle. Les congressistes ont pu apprécier la nation italienne digne de son passé et préparant son avenir par un travail discipliné, et ils ont constaté avec plaisir l'adoucissement de la froideur qui existait, depuis la guerre entre les nations. Voilà pourquoi nous nous souvenons, avec la plus vive satisfaction, des réunions de société, brillantes et inoubliables, du congrès de Rome.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet kétévenkint összeülő kongresszusai nemcsak a szorosan vett tudományos világnak, hanem a gyakorlati életnek, nevezetesen az államok politikai és adminisztratív köreinek érdeklődéssel kísért eseményei. A statisztikának az Intézet kongresszusain kifejezésre jutó e ket-tős jelentőségét emelte ki Belluzzo olasz miniszter üdvözlő beszédében e szavakkal: „A statisztikai tudományt az első helyre helyezzük azon tudományok sorában, melyekre a kormányzat művészete támaszkodik.“

A tudományos és gyakorlati szempontoknak egybeolvadása tekintetéből különös figyel-

met érdemel a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek a Nemzetek Szövetsége munkálataiba való egyre szorosabb bekapcsolódása. A Nemzetek Szövetsége már nyomban működésének megkezdése után szükségét érezte annak, hogy a munkakörébe vont kérdések helyes elbírálása, a nemzetközi viszonyok objektív föltárása érdekében összehasonlításra is alkalmas megfelelő statisztikai anyaggal rendelkezék. Statisztikai szolgálatának megszervezésénél mindenekelőtt számolnia kellett azzal, hogy az adott körülmények között önálló adatgyűjtései bajosan vezethetnek sikerre. Az ehhez szükséges nagy apparátus megszervezésének nehézségein kívül az egyes államok részéről fölmerült aggályok, valamint az a körülmény, hogy a nemzetközi statisztika teljessége szempontjából fontos több nagy állam nem tartozott a Nemzetek Szövetségébe, eleve kizárták ily vállalkozás sikerét. A Nemzetek Szövetsége éppen azért statisztikai feladatát csupán arra korlátozta, hogy az egyes államok meglevő adatait begyűjtse s azokat megfelelő csoportosításban közölje. Tekintettel arra, hogy hasonló feladatokat több régóta működő nemzetközi szakintézmény programja is fölöl, fölvetődött az a kérdés, hogy vajjon az Egyességokmány alapján a Nemzetek Szövetségének égisze alá vont ez intézmények statisztikai adatgyűjtései a Nemzetek Szövetségének egyéb statisztikai munkálataival együtt egy külön statisztikai osztályban központosításnak avagy pedig e szakintézmények (Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet, Nemzetközi Kereskedelmi Intézet, Nemzetközi Munkaügyi Hivatal stb.) statisztikai munkálataikat önállóan tovább folytassák. Az egyes államoktól begyűjtött vélemények alapján a Nemzetek Szövetsége ez utóbbi megoldás mellett döntött.

A Nemzetek Szövetségének statisztikai tevékenysége tehát az említett intézményekre gyakorolt többé-kevésbé közvetlen irányító befolyásán kívül az egyes szakosztályokban végzett adatösszeállításokra és publikációkra korlátozódott. Ez utóbbiak között különös figyelmet érdemelnek az egészségügyi osztálynak s a gazdasági és pénzügyi osztálynak nagyértékű kiadványai.

Amily mértékben nőtt azonban a Nemzetek Szövetségének, különösen a szociális és gazdasági viszonyok nemzetközi föltárására és javítására irányuló tevékenysége, oly mértékben váltak érezhetővé a begyűjtött anyagnak hiányai, összehasonlításra, egységes szempontból eredő konklúziók megállapítására való alkalmatlanságuk.

A Nemzetek Szövetsége a statisztikai

adatok nemzetközi egységesítésére való törekvésében tehát találkozott az e téren közel négy évtized óta igen szép eredménnyel működő független, tudományos intézménynek a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek céljaival.

A statisztikai adatok nemzetközi egységesítésének legfőbb nehézsége az egyes államok viszonyainak különbözőségében rejlik. Az egyes államok statisztikai szolgálata elsősorban saját államuk érdekeit van hivatva kielégíteni, s azért minden állam adatgyűjtésénél olyan rendszert követ, mely speciális viszonyainak és céljainak legjobban megfelel. A nemzetközi összehasonlítás távolabb fekvő érdekei természetesen csak másodlagosan vehetők figyelembe s honorálásuk különösen ott ütközik akadályokba, hol a visszatekintő összehasonlítást befolyásolják, jelentékeny költség és munkatöbbletet, az adatgyűjtések gyökeres átszervezését kívánják. A teljes nemzetközi összehasonlítást azonkívül szinte lehetlenné teszik egyes államok különleges földrajzi és kulturális viszonyai. Az unifikációra irányuló törekvés azért bár elvben majd minden államban igen meleg fogadtatásra talál, gyakorlati keresztülvitelénél mégis bizonyos merevségbe ütközik, melynek leküzdése csak lassú, fokozatos munkával remélhető.

A nemzetközi statisztika első feladata a fogalmak legrészletesebb, minden kétséget kizáró definiálása. További lépés oly irányelvek megállapítása, melyek tudományos, elméleti helyességük mellett a megvalósításnál a legkevesebb gyakorlati nehézségbe ütköznek s a jövő fejlődést is lehetővé teszik. A siker előfeltétele, hogy a követésre ajánlott irányelvek belső erejüknel fogva hassanak, vagyis hogy az érdekeltek azok célszerűségéről meg is legyenek győződve.

A Nemzetek Szövetsége bármily kiváló s a tudományos világban is neves munkaerőkkel rendelkezék, egymagában bajosan képes e feladatok megoldására. Éppen azért felette szerencsésnek mondható az az elhatározása, hogy a munkakörébe vont gyakorlati problémák megvilágítása céljából szükséges nemzetközi statisztikai adatok lehető egységesítése érdekében a világ neves statisztikusainak nagytekintélyű tudományos testületét a Nemzetközi Statisztikai Intézetet közreműködésre kérte föl.

Egyrészt a Nemzetközi Statisztikai Intézet, másrészt a Nemzetek Szövetsége kebeléből delegált tagokból vegyes bizottságok szerveztettek. Jelenleg két ily bizottság működik. Az egyikben a Nemzetek Szövetsége részéről a gazdasági osztály kiküldöttei foglalnak

helyet. Ez a bizottság főleg a gazdasági termelés kérdésével foglalkozik s működésének első eredményei voltak az 1923. évi bruxellesi kongresszus elé terjesztett javaslatok.¹⁾ A másikon a Nemzetek Szövetségét a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal delegáltjai képviselik s munkaköre szociális statisztikai problémákat ölel föl. E bizottságok munkálataikba a bizottságban helyt nem foglaló szakértőket is belevonnak. A Nemzetek Szövetsége által e bizottságok elé terjesztett problémákra vonatkozó s részletes megvitatás után hozott határozatokat a bizottság előadója tüzetes jelentés kíséretében a Nemzetközi Statisztikai Intézet kétévenként összejövő közgyűlése elé terjeszti. Egyidejűleg mutatnak be a bizottságok egyes tagjainak esetleges különvéleményei, valamint a bizottságon kívülálló statisztikusoknak az illető tárgyra vonatkozó észrevételei és javaslatai.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet az eléje terjesztett kérdéseket szakosztályaiban, majd teljes ülésén megvitatja s határozatait a nemzetközi kongresszusokon szokásos óhajok, vagy javaslatok formájában hozza meg. E határozatoknak természetesen az egyes államokat kötelező ereje nincsen, általánosan elismert célszerűségük azonban mind szélesebb körben való fokozatos érvényesülésüket eredményezi.

Az ismertett eljárásból látható, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek a Nemzetek Szövetségének munkálataiba való bekapcsolódása az Intézet tudományos függetlenségét nem veszélyezteti. Az együttműködés annál eredményesebb lesz, minél inkább válik a Nemzetek Szövetsége a nemzetek egyetemének közös érdekeit igazságosan képviselő szervvé.

A Nemzetközi Statisztikai Intézetnek azonban a statisztikai adatgyűjtések egységesítésén kívül egyéb feladatai is vannak. Megnyugvással állapíthatjuk meg, hogy dacára a fentebbi módon tárgyalás alá kerülő problémák nagy tömegének, a statisztikának a gyakorlati élettől kissé távolabb eső, de annak alapját képező elméleti művelését sem hanyagolta el teljesen, bár a közgyűlés munkaprogramján szereplő 12 pont között, melyekből 8-at a vegyes bizottságok jelentései tettek, szigorúan vett elméleti kérdések csak egyetlen egy metodikai előadmánnyal (A reprezentatív módszer alkalmazása.) szerepeltek.

¹⁾ I. Buday: A Nemzetközi Statisztikai Intézet Bruxellesben. — Magyar Stat. Szemle. I. évf. 9—12. számában, 397—406. oldal.

Tekintettel arra, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet határozatainak hatályossága nagymértékben függ attól, hogy azok meghozatalánál lehetőleg az összes érdekelt államok hivatott tényezői meghallgattassanak, sajnálattal kell megemlékeznünk arról a körülményről, hogy a tárgyalás alá kerülő javaslatok és jelentések a kongresszuson jelen voltak egy igen jelentékeny csoportjával, azokkal, kik az Intézetnek nem tagjai, hanem csupán mint meghívottak vettek részt az üléseken, előzetesen nem közöltettek. Nem tekintve a nyelvi nehézségeket, melyek a csak a kongresszus megnyitásakor szétosztott irományok gyors áttanulmányozását hátráltatták, az észrevételeknek kellő időre való megfogalmazását és előterjesztését szinte lehetlenné tették, figyelembe kell venni, hogy a kongresszus külföldről jövő résztvevőinek a kérdések áttanulmányozására kellő segéd-eszközök kellő mértékben nem állnak rendelkezésre. De még ha e nehézségektől el is tekintünk, a tárgyalásra szánt idő rövidsége miatt is elképzelhetetlen, hogy mindenki véleményét az ülésen kellő részletességgel kifejttesse. S azért bár a véleménynyilvánítás szabadságát formailag misem korlátozza, ez a körülmény is feszélyezőleg hat a résztvevőkre. A kongresszus ülései valóban csak arra szolgálhatnak, hogy a már kiforrott vélemények rövid összefoglalásban ismertetve a lehető legszűkebb térére szorított vita után döntés alá bocsájtassanak.

Az előkészítésnek említett hiánya érezhetően befolyásolta a tárgyalásokat, melyek ugyan talán éppen ezért szigorúan a megszabott időre befejezést nyertek, de az előadói javaslatokhoz lényeges változásokkal alig járultak hozzá. Bármily nagy elismeréssel adózunk is a nagynevű előadók és bizottsági tagok rendkívül értékes munkásságának, mégis nem fojthatjuk el azt a véleményünket, hogy a szélesebb körben való előzetes írásbeli tárgyalás talán új eszméknek fölvetését és még tökéletesebb megoldásoknak érvényesülését tette volna lehetővé s mindenesetre fokozottabb megnyugvást, nagyobb hatályosságot biztosított volna a hozott rezolúcióknak.

A kongresszus munkássága ettől függetlenül oly figyelemre méltó eredményeket ért el, melyek a nemzetközi statisztika fejlődését hatalmas lépéssel vitték előre s melyekért a legnagyobb elismerés és köszönet illeti elsősorban az Intézet elnökségét s nagyhírű, kiváló főtitkárát Methorst M. Vilmost.

A nemzetközi statisztikai kongresszusok szokásos programja két részre osztható. Az

egyik a szakkérdések tárgyalási rendjét foglalja magába, a másikba a kongresszus tagjainak tiszteletére rendezett fogadások, kirándulások és egyéb társas összejövetelek tartoznak. A római kongresszus tevékenysége mindkét irányban a lehető legintenzívebb volt.

Mielőtt az ülések szakmunkásságának részletes tárgyalásába bocsátkoznánk, az ugyancsak igen fontos társas összejövetelekről kívánunk megemlékezni. Ezeknek az összejöveteleknek ugyanis a kongresszisták szóraztatásán túlmenő céljaik vannak.

A nemzetközi érintkezésnek egyik, szinte páratlanul sűrű hálózatát képezik a különböző államok statisztikusai közötti összeköttetések. A kiadványok kölcsönös kicserélésén kívül a statisztika hivatalos és magán művelői állandóan igen élénk közvetlen érintkezésben állnak. Az érintkezés nem szorítkozik csupán statisztikai kérdések tárgyalására, vagy statisztikai adatok közlésére, hanem az egyes államok viszonyairól, közállapotairól szóló objektív információk szinte korlátlan mézére terjed ki. Az egymás tájékoztatásánál fennálló viszonyosság megbecsülhetetlen értéket képvisel s annak ápolását éppen azért minden statisztikus kartársi kötelességének tartja. A világháború megszűnte után is a nemzetközi érintkezés talán a statisztika terén indult meg a leghamarább s a kölcsönös legőszintébb készség jegyében. Minden állam tudatában van annak, hogy statisztikai adatait a külföld csak addig tekinti közállapotai hű tükrének, ameddig azok mindenkor teljes őszinteséggel a nagy nyilvánosság tudomására hozatnak s amíg az adatgyűjtések egész menete a szakszerű kritika részére hozzáférhető. A statisztikai hivatalok és a statisztika egyéb művelőinek benső kapcsolatát fenntartani, kimélyíteni, azokhoz új szálakat hozzá-

fűzni képezi azért a nemzetközi statisztikai kongresszusok társas összejöveteleinek fő célját.

A kongresszusokat rendező államok azonkívül megragadják az ilyenkor kínálkozó alkalmat, hogy országuk közállapotait közvetlenül is megismertessék. Ha figyelembe vesszük, hogy az Intézet kongresszusainak résztvevői mily kiválóan fontos informatív szolgálatot teljesítenek hazájukban, úgy szembezőkik e propaganda nagy értéke s érthetővé válik az a versengés, mely a Nemzetközi Statisztikai Intézet kongresszusai helyszínének megállapításánál az egyes államok között folyik. Így a következő XVII. ülészaka helyének kijelölésénél a siker reményétől kecsgetve két kormány, az egyiptomi és a lengyel intézett meghívást az Intézethez. A közgyűlés az előbbi mellett döntött. S így az 1927. évi ülészak Kairóban ül össze.

A római kongresszus rendezőbizottságának elismerésre méltó agilitása, az olasz nemzet bőkezű vendégszeretete, a társas összejövetelek tömött egymásutánját fűzte a délelőttönként ülésező kongresszus programjához. Az évezredek kultúrájának hatalmas emlékei között eltörpültek a jelenkor népeit elválasztó falak s az örökszép művészeti alkotások csodálatában találkoztak az összes nemzetek. Valóban a kultúra közös érdekeinek felismerésére talán sehol a világon oly alkalmas hely nincs, mint éppen Rómában.

A multjához méltó, jövőjét fegyelmezett munkával építő olasz nemzet megismerése, a nemzetek közötti hidegség enyhülése, a Nemzetközi Statisztikai Intézet XVI. kongresszusának társas összejöveteleit a legeredményesebbek közé sorozzák.

(Folyt. köv. — *A suivre.*)

Dobrovits Sándor dr.

A Magyar Statisztikai Társaság működése.

Activité de la Société hongroise de Statistique.

Résumé. A la séance du 14 novembre de la Société Hongroise de Statistique, M. François Kováts, membre ordinaire, a tenu, sous le titre de *Statistique et Histoire*, sa conférence d'inauguration. Comme-dit-il on n'a de documents statistiques modernes que depuis 50 ou 100 ans et que, pour les temps antérieurs, on trouve très peu de données établies dans un but statistique, la statistique n'a guère figuré jusqu'ici parmi les sciences auxiliaires de l'histoire, et les résultats des recher-

ches historiques n'ont guère été employés par les statisticiens. M. Kováts a montré par d'intéressants exemples, qu'il n'est pas impossible de recueillir des données statistiques sur les siècles passés, car les registres, les écritures etc. des vieilles villes, des domaines et de certaines familles offrent d'abondants matériaux à l'œil initié. C'est à l'aide de tels documents que le conférencier avait établi quelle fut, pendant la domination turque, la vie économique de la ville de Pozsony, dont il a donné un tableau intéressant.

M. le président Gustave Thirring, ainsi que MM. Aloyse Kovács et Désiré Laky, membres ordinaires, ont ensuite pris la parole, exposant leurs remarques et faisant ressortir la nécessité d'initier la jeune génération de statisticiens aux recherches de la statistique de l'histoire.

A Magyar Statisztikai Társaság f. évi november hó 14 én Thirring Gusztáv elnöklelete alatt tartott előadói ülésén Kovács Ferenc r. tag „Statisztika és történelem” címen tartotta meg székfoglaló előadását, melynek tartalma a következő:

A modern statisztikai anyag igen rövid időközökre vonatkozik. Ezért a statisztika tudományos feladatainak egyik legfontosabbika: a számsorváltozások időrendbeli csoportosulását megfigyelni, a hivatalos anyagnál csak aránylag rövid időre szorítkozhatik. 50—100 évnél korábbi adatgyűjtések csak igen kivételesen léteznek. Különösen áll ez a kifejezetten népszámvilvántartási s hasonló adatokra. Így azok a tudósok, akik statisztikai kutatásokat a mult századokra akarnak kiterjeszteni, majdnem leküzdhetetlen akadályokkal állnak szemben. De ha vizsgálat alá vesszük a multnak azon írott hagyományait, amelyek kisebb-nagyobb méretű adatgyűjtésre alkalmasak, ezek az akadályok csak színleg bizonyulnak leküzdhetetleneknek. Főként az újkor elmúlt századai meglehetősen sűrűn ejtettek meg különböző vilvántartási műveleteket, amelyek gyakran nem egy szempontból érdekesebbek és tudományos szempontból tanulságosabbak, mint a modern közigazgatási statisztika felvételei.

Már a középkorban két igen fontos sorozatát találjuk olyan vilvántartásoknak, amelyek az akkori népesség igen érdekes adatainak összefoglalását tartalmazzák. E vilvántartások felhasználása előtt azonban tisztába kell jönnünk avval, hogy a modern népesség politikai tagozódásával szemben mit jelent a népesség középkori és újkori rendisége a XIX. század közepéig. Minthogy a vilvántartások egészen más célból készültek, mint a modern statisztikai adatgyűjtések, ennél fogva a népességnek nem összes elemeire vonatkoznak. A középkori közigazgatás igen nagy számban hagyott hátra adatokat, amelyek a népesség határozott részére vonatkoztak s ennek a résznek összeírását, vilvántartását, illetve különféle adminisztratív intézkedések áttekinthetőségét s ez intézkedések eredményének ellenőrzését célozták. Ezek az adatok bizonyos népelemekre meglepő világosságot vetnek, máso-

kat ellenben éppenséggel egészen elhanyagolnak.

A legrészletesebbek és leggyakoribbak azok az adatok, amelyek a városok népességének nagyobb részére, a városi polgárságra vonatkoznak. Alig képzelheti a laikus, hogy egy-egy városi levéltár, amennyiben háborús pusztítás és tűzvész megkímélte s a kiselezés vagy hűtlen kezelés ördöge abban nem dült, mily hihetetlenül gazdag statisztikai őssanyagot tartalmaz. Ez az őssanyag meglehetősen könnyen dolgozható fel, mert javarésze az úgynevezett városkönyvekben örökített meg. A városi autonóm hatóságok közigazgatási és igazságszolgáltatási feladatai már korán szükségessé tettek különböző és nagyszámú vilvántartásokat, amelyeket könyv- (füzet-) alakban szerkesztettek. Adókönyvek, számadókönyvek, vámkönyvek, vásárcönyvek egyfelől, földkönyvek, telekkönyvek hagyaté- és gyámkönyvek, polgári és büntető-ítéletkönyvek, végrendeletkönyvek, stb. másfelől, egyes városi levéltárakban gazdag sorozatokban találhatóak. Pozsony városa például körülbelül 800 ily városkönyvet őrzött meg. A városi polgári életnek alig volt fontosabb mozzanata, amelyet ilyfajta városkönyv meg ne örökített volna.

Roszábbul állunk a vidéki népességet illetően. Nem mintha a vidéken ilyféle összeírások nem léteztek volna, hanem megőrzésük sokkal ritkább, mint a városokban, hiszen például hazánkban a vármegyéknek a XIX. századig alig volt levél- vagy irattárak. Menél régibb korszakról van szó, annál kevesebb a megsemmisüléstől megmenekült hatósági adatok száma. Emellett a városi könyvek hiteles vilvános könyvek voltak, a városkönyvi bejegyzés a közokiratot pótolta, míg az országos jog — igen csekély kivétellel — ezt a vilvános jelleget nem ismeri. Hazánk történetének szomorú eseményei miatt a középkori általános adatgyűjtéseket tartalmazó feljegyzések, amelyek a központi kormányhatóságoknál feküdtek, elvesztek, illetve csak darabosan, megcsonkultan menekültek meg az enyészettől. Ellenben elég jelentős számban maradtak fenn feljegyzések, amelyek egyes — gyakran nagy kiterjedésű — birtokok, falvak, sőt egész megyék jobbágnépességére vonatkoztak. Urbáriumok, birtokösszeírások (köztük pl. a XIII. századbeli pannonhalmi), tized-, adó-(dica-)lajstromok, gyakran éles világot vetnek a vidék népességi viszonyaira a középkor utolsó századaiban.

A mohácsi vész után I. Ferdinánd által felállított központi kormányhatóságok külön-

böző összeírásokat és nyilvántartásokat készítettek, amelyeknek nagy része a mai napig fennmaradt. Harmincadadó-, porta-, tizedlajstromok, államháztartási elszámolások stb. mind sűrűbben találhatók az udvari kancellária, a kamara és a helytartótanács iratai közt. A törökvilág elmúltával valóságos népszámlálások is vitetnek keresztül, így az 1720., 1780., 1828., 1836., 1846. stb. években.

A levéltárak azonban nemcsak ilyfajta anyagot nyújtanak a társadalom múltja iránt érdeklődő statisztikusnak. Ezt az anyagot, amely városkönyvekben, lajstromokban, összeírásokban, vám- és áruforgalmi naplókban, közigazgatási és bírói jegyzőkönyvekben, tanácsi, vagy kamarai protokollumokban már mintegy félig kész állapotban áll rendelkezésünkre, igen jelentősen egészíti ki az egyes adatokból összegyűjthető, tehát mintegy nyers állapotú anyag. A jelenkori állami levéltárak, mint a régi kormányirattárak és levéltárak örökösei, a városok és vármegyék s gyakran egyes községek levéltárai, de nemkülönben a magán (családi) levéltárak is igen sok lajstromozatlan (vagyis összefoglalásban nem egyesített) anyagot tartalmaznak. Ez az egyedi anyag — megkülönböztetésül így nevezhetjük az összesített (lajstromozott) anyaggal szemben — már csak azért is fontos, mert segítségével igen sok esetben becses kiegészítéseket eszközölhetünk a lajstromozott anyagon, avagy az egyik összeírást egy másiknak adataival egészíthetjük ki. Itt különösen kiemelendő a régi hiteles helyek, a káptalanok anyaga, amely a nemesi rend történetére és statisztikájára vonatkozóan a legfontosabb adatokat nyújtja.

A történetstatisztikai anyagot a modern anyaggal szemben az különbözteti meg, hogy az principialiter sohasem közvetlen statisztikai anyag. A történeti statisztikával foglalkozó tudósnak tehát első és legfontosabb feladata, hogy a legkülönbözőbb kormányzati és igazságszolgáltatási célokra szolgáló anyagból statisztikai anyagot csináljon. Így például az adókönyvek az adóalanyok felsorolását tartalmazzák, mint amelyekként rendszerint az adóköteles háztartások fejei szerepelnek. Városi adókönyvből például hiányoznak mindenekelőtt a nem birtokos nemes személyek, azután az egyháziak általában, a pauperi, a koldusok, a munkakerülők, de az a városi népréteg is, amely bizonyos tekintetben a modern proletariátushoz hasonlít, az alkalmi munkások és napszámosok, amennyiben vagyontalanok s végül a városi alkalmazottak is, akik rendszerint adómentességet élveztek. Mindezen népes-

ségelemekre azonban egyéb összeírások és különböző egyes adatok vonatkoznak, úgy-hogy nincs kizárva a megközelítően pontos kiegészítés lehetősége. Az adóköteles háztartások fejeinek számából, valamint bizonyos mellékkörülmények alapján következtethetünk a háztartás személyzetének fejszámára, a testamentumkönyvek adataiból a kiskorúak átlagos számára, a céhszabályokból az alkalmazottak átlagos számára, a telekkönyvi adatokból a lakások nagyságára és számára, a városi számadásokból a városi alkalmazottak számára, az egyházi feljegyzésekből a koldusok, kórház számadásokból a közápoltak számára, az ítélet- és tanácsjegyzőkönyvekből sok más érdekes és jellemző részletre, amely adatok segítségével, az adókönyv számsorainak alapulvételével, aránylag korai korszakokra rekonstruálhatjuk az illető város lakosságának pontos számát és jellemző összetételét. A telekösszeírások és birtokrendtartások, valamint egyes oklevelek (pl. záloglevelek, örökösödési szerződések stb.) összevetéséből hasonlóképpen egyes vidékek népességét állapíthatjuk meg gyakran igen nagy pontossággal.

A népmozgalmi statisztikának kútforrásai mindenekelőtt az egyházi anyakönyvek, de emellett a városokban igen sok adatot állíthatunk össze a polgárkönyvekből, céhkönyvekből, telekkönyvekből, adónyilvántartási lajstromokból, testamentum- és hagyatéki könyvekből, amelyek egyrészt a népesség migrációját, másrészt a halálozások okozta birtokváltások kapcsán, a halálozás arányát mutatják. A vidéken az ilyfajta adatok nagyon ritkák és kivételes jellegűek; itt leginkább a teleknyilvántartások lesznek felhasználhatók arra, hogy a vidéki népesség fluktuációjára következtessünk. Ott, ahol egyházi anyakönyvek fennmaradtak, a kutatás biztosabb nyomokon fog haladni; ez azonban csak a legkivételesebb esetekben áll.

Persze országos átlagok vagy országos főszámok kizárólagosan csak hozzávetőleges becslések útján nyerhetők. Azonban mennél több népességszám adatait kutattuk fel, mennél pontosabban állapíthatjuk meg egyes városok, faluk, birtokok népességét bizonyos korban, annál több támpontot nyertünk a becslések megbízhatóságára. Habár minden középkori és XIX. század előtti újkori népességi statisztika csak mozaiktöredékeket eredményezhet, mégis ezek a mozaikok, különösen, ha módszeresen képzett, helyes történeti érzékkel és intuícióval bíró kutató állította össze, egyes esetekben meglepően jellemző

képet nyújthatnak a népesség állapotáról és mozgalmáról.

A nagy tetszéssel fogadott előadáshoz *Laky Dezső*, *Kovács Alajos* r. tag és

Thirring Gusztáv elnök szolt hozzá, akik kiemelték az új statisztikus generáció történet-statisztikai kutatásokra nevelésének szükségességét.

A m. kir. közp. statisztikai hiv. könyvtárába érkezett munkák jegyzéke.

Liste des ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal de stat. de Hongrie.

I. Külföldi hivatalos kiadványok.

I. Publications officielles étrangères.

Annuaire international de statistique agricole, 1924–25. Institut international d'agriculture. Rome.

Memorandum sur les monnaies et les banques centrales. 1913/1924 I. II Société des nations. Genève.

Statistik der Landwirtschaft (Anbau, Saatenstand und Ernte; Hopfen- und Weinbau) im Freistaat Preussen, 1924. Preussisches statistisches Landesamt. Berlin.

Statistisches Jahrbuch für den Freistaat Preussen, 21. Band 1924. Preussisches statistisches Landesamt. Berlin.

Der auswärtige Handel Deutschlands in den Jahren 1923 und 1924 verglichen mit den Jahren 1913 und 1922. Heft II–IX. Stat. Reichsamt. Berlin.

Einkommensteuer und Besoldungssteuer von höheren Dienstbezügen in Böhmen, Mähren und Schlesien in den Jahren 1914/1918. Stat. Staatsamt. Prag.

Ortsverzeichniss des Landes Thüringen. Thüringisches statistisches Landesamt. Weimar. 1925

Beiträge zur Statistik des Landes Braunschweig. Neue Folge Nr. 4. Statistisches Landesamt. Braunschweig.

Untersuchungen betreffend die Rentabilität der Schweizerische Landwirtschaft im Erntejahre 1923/24. II. Schweizerischer Bauernsekretariat. Brugg.

Der Finanzhaushalt des Bundes 1913, 1920, 1921 und 1922. Eidgenössisches stat. Bureau. Bern.

Statistique du commerce de la Suisse avec l'étranger, 1924 Direction générale des douanes fédérales. Bern—Bümpliz.

Die genossenschaftliche Milchverwertung und Milchverarbeitung in der Schweiz. Schweizerischer Bauernsekretariat Brugg.

Statistica della emigrazione italiana per l'estero 1918, 1919, 1920. Direzione generale della statistica. Roma.

Annuario storico-statistico, 1922/1923 I. Ufficio stat. del comune di Milano.

Annuario statistico italiano 1919/1921 Direzione generale della stat. Roma.

Estadística de los accidentes del trabajo. Occuridos en el año 1922. Direction général du travail et d'action sociale. Madrid.

Statistical abstract for the Netherlands East-Indies, 1924. Central kanton voor de stat. Weltevreden.

Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië, 1924. Weltevreden.

Loyer et logement en novembre 1924. Département de stat. Copenhague.

Élections communales, 1925. Département de stat. Copenhague.

Tables de matières de la littérature statistique danoise, 1924. Département de stat. Copenhague.

Recensement général de la population du Danemark, 1921. Département de stat. Copenhague.

Statistique de la production industrielle, 1924. Département de stat. Copenhague.

Statistique des mines et usines en Norvège, 1924. Bureau central de stat. Oslo.

Entremise publique et arbitrage. Conventions collectives et conflits du travail, 1924 Bureau central de stat. Oslo.

Élections en 1924 pour le „Storting“. Bureau c. de stat. Oslo.

Grandes pêches maritimes, 1923. Bureau c. de stat. Oslo.

Statistique des télégraphes et des téléphones de l'Etat de Norvège, 1923/4. Bureau central de stat. Oslo.

Annuaire de l'administration générale des prisons, 1923. Bureau central de stat. Oslo.

Statistique postale, 1924. Bureau central de stat. Oslo.

Statistique de l'assistance publique, 1920/1921. Bureau central de stat. Oslo.

Stat. årsbok för Göteborg, 1925.

Dödsorsaker, 1920. Bureau central de stat. de Suède. Stockholm.

Rusdryckför-äljningen, 1924. Kungl. kontrollstyrelsen. Stockholm.

Olycksfall i arbete 1922. Riksförsäkringsanstalten. Kungl. kontrollstyrelsen. Stockholm.

Hyresräkningen år 1924 del i hyresförhållandena. K. socialstyrelsen

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom sveriges jordbruk, 1924. K. socialstyrelsen.

Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet, 1924. K. socialstyrelsen.

Kooperativ verksamhet i Sverige, 1923. K. socialstyrelsen.

Kolonisationsstatistique, 1925. Bureau central de stat. Helsinki.

Exercic- des chemins de fer, 1923. Bureau central de stat. de l'Eshonie. Tallinn.

Statistique du commerce du royaume de Bulgarie avec les pays étrangers. Importation, exportation, entrepôt et transit, 1916, 1917, 1918. Direction générale de la stat. Sophia.

Mineral resources of the United Staates, 1924. Departement of the interior. Geological survey. Washington,

Marriage and divorce, 1922/1923. Bureau of the census. Washington.

Mortality statistics, 1922. Bureau of the census. Washington.

(Folyt. köv.)

Hírek. — Nouvelles.

Mayr György † (1841—1925). A német tudományos világot rendkívül nagy veszteség érte egyik legkimagaslóbb egyéniségének, Mayr Györgynek szeptember 6-án bekövetkezett halálával. Mayr fiatalon, 1864-ben lépett a bajor hivatalos statisztika szolgálatába, két év múlva pedig a müncheni egyetemen nyert magántanári képesítést. 1869-ben, huszonnyolc éves korában a bajor statisztikai hivatal igazgatójává neveztetett ki. Tíz évvel később birodalmi szolgálatba lépett át és hosszabb ideig helyettes államtitkári tiszteletet töltött be Strassburgban. 1891 óta ismét mint egyetemi tanár működött, előbb a strassburgi, majd 1898-tól kezdve a müncheni egyetemen, ahol magas kora dacára halálaig előadott. Nagy szerepet töltött be nemcsak a statisztika és közgazdaságtan, hanem a közigazgatás (főleg a pénzügyigazgatás) és a gyakorlati politika terén is. Egyaránt nagybecsű irodalmi munkásságot fejtett ki a statisztika, közgazdaságtan és pénzügytan terén. Főműve a „Statistik und Gesellschaftslehre“, amely a statisztikai irodalom egyik alapvető munkája. Hatalmas irodalmi munkásságán kívül vezető szerepet vitt a nemzetközi statisztikai életben és résztvett többek közt az 1876. évi budapesti kongresszuson, majd a Nemzetközi Statisztikai Intézet 1901. évi budapesti ülés-

szakán is. Elnöke volt a Német Statisztikai Társaságnak, megalapítója az „Allgemeines Statistisches Archiv“ c. folyóiratnak, tiszteletbeli tagja a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek, melynek 1913-ban alelnökévé választott; kiváló érdemeiért a Magyar Tudományos Akadémia 1916-ban külső taggá, a Magyar Statisztikai Társaság pedig 1923-ban tiszteletbeli tagjai közé választotta.

Aschieri Sándor † (1862—1925). Közvetlenül a Nemzetközi Statisztikai Intézet XVI. római ülésének megnyitása előtt, szept. 16-án hűnyt el váratlanul a kongresszus előkészítő bizottságának lelkes és tevékeny főtitkára, Aschieri Sándor, az olasz statisztikai hivatal igazgatója. Fáradhatatlan, teljesen hivatásának élő tudós volt. Egyetemi tanulmányai befejezése után Olaszország statisztikai hivatalában nyert alkalmazást és hivatalától csak a halál szakította el. A világháború utáni években nagy érdemeket szerzett azzal, hogy az igazgatása alatt álló hivatal ügymenetét a háborús rázkódtatások után rövid idő alatt normális mederbe terelte vissza. Aschieri, aki jelentős irodalmi munkásságot is fejtett ki, a Magyar Statisztikai Társaságnak 1925. óta tiszteletbeli, a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek pedig rendes tagja volt.

Matlekovits Sándor dr. (1842—1925.) †

Le monde scientifique hongrois a perdu une de ses personnalités les plus éminentes en la personne de M Alexandre Matlekovits. Ancien sous-secrétaire d'Etat, il déploya une vive activité scientifique, préconisant les principes du libéralisme économique. Il était président de la Société Hongroise d'Economie Politique, et de la commission d'économie nationale de l'Académie Hongr. des Sciences. Sa mort met en deuil la Société Hongroise de Statistique.

A magyar közéletnek ismét nagy gyásza van: *Matlekovits Sándor dr.*, tudományos életünk egyik vezére, november hó 30-án váratlanul elhunyt. Érdemekben, sikerekben gazdag pályát futott be. 1842-ben született és az ügyvédi oklevél megszerzése után Pest város, majd a bíróság, 1867-ben a földművelés-, ipar- és keresk. min. szolgálatába lépett, amelyben 1878-ban min. tanácsosi, 1880-ban, alig 38 éves korában pedig államtitkári rangot ért el. Allásából tíz évvel később megvált és valóságos titkos tanácsosi méltóságot, 1905-ben pedig főrendiházi tagságot nyert. Kitüntetései közül kiemelendő a Szent István-rend középkeresztje, amelyet az 1885. évi országos kiállítás rendezésénél kifejtett munkásságáért kapott. A Magyar Tudományos Akadémiának 1873-ban levelező, 1910-ben pedig rendes tagjává választott: elnöke volt az Akadémia nemzetgazdasági bizottságának és a Magyar Közgazdasági Társaságnak, amelyek keretében a gazdasági statisztika fejlesztése érdekében igen értékes munkásságot fejtett ki; érdemeiért a Magyar Statisztikai Társaság tagjai közé választotta. Irodalmi munkásságában a gazdasági liberalizmus, a Cobdenizmus elveit hirdette. Művei közül kiemelendők egyetemi előadásait összefoglaló „Nemzetgazdaságtana“ és „Pénzügytana“, valamint „Az osztrák-magyar monarchia vámpolitikája 1850-től napjainkig“, „Magyarország államtartásának története“, „Magyarország közgazdasági és közművelődési állapota ezeréves fennállásakor“, „Az ipar alakulása a kapitalizmus korszakában“ stb. című művei.

Magyarország gazdasági jelzőtáblája. — Tableau économique de la Hongrie.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	Háború előtti adatok ¹⁾ Données d'avant- guerre	1923	1924	1 9 2 5		
					január - szeptember janvier - septembre	szeptember septembre	október octobre
1. Népmozgalom. — Mouvement de la population.		1909—1912. évi átlag moyenne de 1909—1912.					
Házasságkötések — Mariages	száma nombre	68.000	78.706	75.453	46.177	4.665	8.178
1000 lél. jut — Proport. pour 1000 âmes	"	9.1	9.6	9.0	7.5	6.8	11.6
Élve születtek — Nés-vivants	"	263.000	238.971	214.918	175.822	19.972	19.269
1000 lél. jut — Prop. pour 1000 âmes	"	35.2	29.2	26.3	28.4	29.8	27.4
Halálozás — Décès	"	174.000	159.287	164.371	108.414	10.501	10.457
1000 lél. jut — Prop. pour 1000 âmes	"	23.3	19.5	20.1	17.5	15.2	14.9
Egy éven aluli elhaltak — Décédés au-dessous d'un an	"	55.000	43.943	41.852	29.961	3.155	3.096
100 élveszülettire esik — Proportion pour 100 nés-vivants	"	20.9	18.4	19.5	17.0	15.8	16.1
Gümőkórban elhaltak — Décès causés par la tuberculose	"	27.000	25.215	25.758	16.063	1.254	1.214
1000 lél. esik — Prop. pour 1000 âmes	"	3.5	3.1	3.2	2.6	1.8	1.7
Szaporodás — Accroissement	"	89.000	79.684	50.547	67.408	10.501	8.812
1000 lél. jut — Prop. pour 1000 âmes	"	11.9	9.7	6.2	10.9	13.8	12.5
Kivándorolt — Émigrés	"	—	2.951	2.025	2.516	159	178
Visszavándorolt — Rémigrés	"	—	287	474	314	53	22
2. Munkapiac. — Marché du travail.							
Hatósági munkaközvetítők: Offices publics de placement:							
Munkahelyek — Offres d'emploi	száma nombre	—	80.331	100.094	49.013	8.338	8.089
Munkakeresők — Demandes d'emploi	"	—	104.579	149.294	115.161	13.424	14.004
100 munkahelyre esett munkakereső Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi	"	—	130.2	149.1	235	161	173
Munkaközvetítés — Placements	"	—	51.888	49.493	29.186	4.819	4.559
100 munkahelyre esett közvetítés Proportion des placements pour 100 offres d'emploi	"	—	64.2	49.4	59.5	57.8	56.4
Munkanélk. száma Nombr. des chômeurs:							
Keresztényszocialista szakszervezetek Syndicats socialistes-chrétiens		—	—	³⁾ 1.734	³⁾ 1.277	⁸⁾ 1.116	⁸⁾ 1.192
Szociáldemokrata szakszervezetek Syndicats socialistes-democrates		—	—	³⁾ 27.437	³⁾ 33.484	⁸⁾ 25.495	⁸⁾ 22.579
Együtt		—	—	³⁾ 29.171	³⁾ 34.761	⁸⁾ 26.611	⁸⁾ 23.771
Munkabérek — Salaires: ⁴⁾		órabér kor. salaires à l'heure en cour.					
Bádogos — Ferblantiers	"	—	—	7.721	9.316	9.381	8.769
Asztalos — Menuisiers	"	—	—	6.812	8.180	8.125	8.696
Szabó — Tailleurs	"	—	—	8.581	9.671	10.900	9.440
Kőműves — Maçons	"	—	—	8.459	9.925	10.189	9.992
Napszámos — Journaliers	"	—	—	4.853	6.335	6.775	6.356
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabr.	"	—	—	2.964	3.905	3.908	4.274
Napszámosnő — Journalières	"	—	—	3.715	5.506	5.791	5.477
3. Termelés. — Production.		1911/13. évi átl. moyenne de 1911 à 1913					
Búza — Froment	q	22,206.183	18,426.572	14,034.771	—	—	⁵⁾ 18.942.014
Rozs — Seigle	"	8,248.424	7,944.139	5,614.498	—	—	⁵⁾ 7.742.259
Árpa — Orge	"	7,869.244	5,937.613	3,203.123	—	—	⁵⁾ 5.224.057
Zab — Avoine	"	4,449.918	3,985.575	2,280.718	—	—	⁵⁾ 3.560.879
Tengeri — Mais	"	15,024.289	12,509.418	18,828.066	—	—	⁶⁾ 23.488.383
Burgonya — Pommes de terre	"	19,507.196	13,342.276	15,351.479	—	—	⁶⁾ 23.054.775
Cukorrépa — Betteraves à sucre	"	15,867.212	8,635.888	12,742.032	—	—	⁶⁾ 15.252.572
Bor (mustterm.) — Vin (production de moût)	hl	1,997.622	4,696.560	1,368.165	—	—	—
Kőszén — Houille	q	8,060.857	6,786.436	6,886.750	5,576.216	610.613	—
Barnaszén — Lignite	"	54,525.932	62,246.767	57,416.547	34,354.682	4,478.751	—
Szesz ²⁾ — Alcool ²⁾	hl	—	238.856	225.144	⁷⁾ 278.665	22.625	—
Cukor (nyerscukorértékben) ²⁾ — Sucre (en valeur de sucre brut) ²⁾	q	2,758.927	818.820	1,234.450	⁷⁾ 2021570	—	—

¹⁾ Az adatok Magyarország mai területére vonatkoznak. — Les données se rapportent au territoire actuel de la Hongrie.

²⁾ A feltüntetett évvel végződő gazdasági év adatai. — Données de la campagne finissant à l'année indiquée.

³⁾ Átlag. — Moyenne.

⁴⁾ A munkaközvetítő és alkalmával felajánlott munkabérek mértékét a Budapesti adatok alapján. — Moyenne pondérée des salaires offerts par les bureaux de placement de Budapest. Ces données ne se rapportent qu'à Budapest.

⁵⁾ A cséplés statisztikai összeírás idején adatai. — Données provisoires de la statistique du battage.

⁶⁾ A min. kir. földművelésügyi miniszter szeptember hó 30-án kiadott vetésjelentése szerint. — D'après le rapport du 30 septembre du ministre royal hongrois de l'Agriculture.

⁷⁾ Az 1924—25. gazdasági év adatai. — Données de la campagne de 1924—25.

⁸⁾ A hó utolsó napján megállapított adatok. — Données établies au dernier jour du mois.

(folytatás — suite)

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háboru előtti ad. <i>Données d'avant- guerre</i>	1923	1924	1 9 2 5		
					január— szentember <i>janvier— septembre</i>	szeptember <i>septembre</i>	október <i>octobre</i>
4. Pénz és hitel. — Monnaie et crédit.¹⁾							
A korona zürichi árfolyama — <i>Cours du change de la cou- ronne à Zurich</i>	100K = sv. fr. 100 cour. = francs suiss. 1 sv. fr. = kor. 1 fr. suiss. = couronnes.	1913 105.01	0.0305	0.007025	0.00726	0.00726	0.00727
Postatakarékpénztári betétállá- dék — <i>Effectif des dépôts à la Caisse d'épargne postale</i> .	millió kor. <i>en millions de cour.</i>	—	104.699	1,884.895	1,074.248	1,074.248	1,328.869
13 legnagyobb pénzint. betétáll. — <i>Effectif des dépôts des 13 établ. de crédit les plus importants</i>	"	—	421.654	3,454.371	4,385.023	4,385.023	4,797.099
Csődök — <i>Failites</i>	száma <i>nombre</i>	—	15	58	295	57	55
Kényszeregyezségek — <i>Concor- dats judiciaires</i>	"	—	—	—	1.603	127	114
Magyar Nemzeti Bank — <i>Banque Nationale de Hongrie</i> : Érckészlet — <i>Encaisse métall.</i> : (arany, ezüst, devizák és valu- ták — <i>or, argent, devises et valeurs</i>)	millió kor. <i>en millions de cour.</i>	—	—	2,479.497	2,976.976	2 976.976	3,281.192
Leszámított váltók, közraktári jegyek és értékpapírok — <i>Trai- tes, warrants et titres escomptés</i>	"	—	—	1,976.888	1,734.291	1,734.291	1,684.866
Jegyforg. — <i>Billets en circul.</i>	"	—	—	4,513.990	5,102.507	5,102.507	5,439.952
Kamatláb — <i>Taux en banque</i>	‰	—	—	12.5	9	9	7
Tőzsdeindex ²⁾ — <i>Indice de la Bourse</i>	száma <i>nombre</i>	100	32.6	13.3	11.2	11.2	11.2
Nagykereskedelmi indexszám — <i>Nombre-indices des prix de gros</i>	"	1	7.915	23.466	19.521	19.521	18.924
Megélhetési indexszám — <i>Nombre- indice du coût de la vie</i> . . .	"	1	—	17.103	15.253	15.253	14.330
5. Külkereskedelmi forgalom Commerce extérieur.							
Behozatal — <i>Importation</i>	drb — <i>pièces</i>	—	164.720	327.589	548.297	110.873	108.617
	q ezer ar. kor. <i>en milliers de couronn. or</i>	—	37,540.090	45,135.320	29,557.953	4,582.441	4,874.326
Kivitel — <i>Exportation</i>	drb — <i>pièces</i>	—	1,195.174	1,217.297	214.583	29.787	49.161
	q ezer ar. kor. <i>en milliers de couronn. or</i>	—	12,089.211	16,956.746	14,548.392	2,681.493	2,529.871
			338.088	575.010	474.377	80.131	77.827

¹⁾ A csődök kivételével év-, háromnegyedév- illetve hóvégi adatok. — *Excepté les faillites, ces données se rapportent à la fin de l'année, respectivement aux trois quarts de l'année, et à la fin du mois.*

²⁾ Az 1913. évi részvényállományt érintő tőkeváltozások számbavételével. — *Eu égard aux changements de capitaux affectant l'effectif d'actions de 1913.*